

UCHWAŁA NR XLVII/369/14
RADY GMINY W WARCIE BOLESŁAWIECKIEJ
z dnia 23 września 2014 roku

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy
Warta Bolesławiecka na lata 2014-2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142. poz. 1591 z późniejszymi zmianami)¹

RADA GMINY W WARCIE BOLESŁAWIECKIEJ:

§ 1.

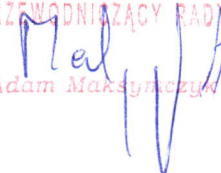
Uchwała „STRATEGIĘ ROZWOJU GMINY WARTA BOLESŁAWIECKA NA LATA 2014 - 2020”, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia

PRZEWODNICZĄCY RADY

Adam Maksymczyk

¹ zmiany tekstu jednolitego ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2013 r., poz. 645, 1318; z 2014 r. poz. 379, poz. 1072;

STRATEGIA ROZWOJU GMINY WARTA BOLESŁAWIECKA NA LATA 2014-2020

Warta Bolesławiecka, dnia 10 lipca 2014 roku

SPIS TREŚCI

strona

1. Wprowadzenie	3
2. Diagnoza stanu istniejącego gminy Warta Bolesławiecka	6
2.1. położenie i podział administracyjny gminy	7
2.2. miejsce gminy w terytorialnym wymiarze polityki rozwoju	8
2.3. potencjał społeczny	12
2.3.1. demografia	12
2.3.2. bezrobocie	16
2.3.3. aktywność społeczna	21
2.4. potencjał gospodarczy	31
2.4.1. działalność gospodarcza	42
2.4.2. rolnictwo	46
2.5. zasoby naturalne, historyczne, przyrodnicze, krajobrazowe	49
2.6. infrastruktura społeczna	55
2.7. infrastruktura techniczna	65
3. Identyfikacja problemów i obszarów interwencji	71
3.1. przestrzeń	72
3.2. społeczeństwo	80
3.3. gospodarka	86
4. Budżet gminy	93
5. STRENGTHS WEAKNESSES OPPORTUNITIES THREATS czyli: SWOT	111
6. Trendy i kierunki rozwoju gminy	118
6.1. Misja i wizja gminy	122
6.2. Cel strategiczny	122
6.3. Cele ogólne	123
6.4. Cele szczegółowe	124
6.5. Działania operacyjne	138
7. Prognozowane źródła finansowania instrumentów działań wyznaczonych w Strategii	148
8. Monitorowanie i ewaluacja	164
9. Zgodność Strategii ze strategicznymi dokumentami odnoszącymi się do sfery przestrzennej, społecznej i gospodarczej.	167

CZĘŚĆ 1.

WPROWADZENIE

Rozwój jednostek samorządu terytorialnego to długookresowy proces zmian mający charakter celowy i prowadzący do poprawy stanu istniejącego. Pojęcie rozwoju powinno być kojarzone z oczekiwanymi, pozytywnymi przeobrażeniami ilościowymi, jakościowymi i strukturalnymi istniejącego w danej jednostce układu.¹

Proces zarządzania gminą ma charakter aktywny i jest nastawiony na kreowanie perspektyw rozwoju tych jednostek. Dlatego też proces ten powinien być oparty na podejściu strategicznym rozumianym jako uporządkowany zbiór czynności od identyfikacji i oceny potencjalnych szans i zagrożeń otoczenia oraz ustalenia silnych i słabych stron jednostki samorządu terytorialnego (gminy) poprzez analizę możliwych opcji strategicznych, ich ocenę i wybór strategii do jej uszczegółowienia w postaci planów długo- i krótkoterminowych. Efektem procesu planowania strategicznego jest strategia, która stanowi jeden z podstawowych instrumentów zarządzania.

Strategia określa w szczególności docelową wizję rozwoju, strategiczne i operacyjne cele rozwoju, zadania strategiczne oraz sposób ich realizacji. W ramach strategii można wyróżnić kilka podstawowych jej elementów tj. misję, wizję, cele strategiczne i cele operacyjne. Misja jest jednym z kluczowych elementów tegoż dokumentu - jest ona deklaracją adresowaną do społeczności lokalnej, regionalnej oraz do podmiotów zewnętrznych, jako zachęta do współpracy, egzystencji lub inwestowania na danym terenie. Ma ona informować o aspiracjach rozwojowych gminy czyli prezentować jej przyszłą wizję. Z misji wynikają cele strategiczne, które są podporządkowane zaplanowanemu kierunkowi rozwoju gminy. Ich osiągnięcie nie jest możliwe bez realizacji celów szczegółowych, w których cel strategiczny ulega skonkretyzowaniu. Cele szczegółowe cechuje relatywnie duży poziom szczegółowości.

To podmiot lokalny reprezentujący wspólnotę lokalną buduje strategię rozwoju odpowiednią do lokalnych uwarunkowań. Jej podstawą jest znajomość bazy, czyli istniejącego już układu sił i środków w gminie, potrzeb i oczekiwań, analiza możliwości dalszego rozwoju i kierunków tego rozwoju najlepszych dla konkretnej jednostki samorządu terytorialnego. Im lepiej dokonana analiza stanu

¹ Zeszyty naukowe WSEI seria: Ekonomia 5(2/2012)

zastanego, tym lepiej zdefiniowane cele strategiczne i budujące ten cel cele operacyjne.

Strategia Rozwoju Gminy Warta Bolesławiecka na lata 2014-2020 jest z kolei piątym dokumentem opracowanym dla tego samorządu. Każdy z opracowanych wcześniej dokumentów był odpowiedni dla okresu dla którego opracowano lepiej lub gorzej jego założenia. Każdy miał na celu pokazanie kierunków rozwoju gminy i lokował się w aktualnym stanie prawnym, gospodarczym społecznym, przestrzennym.

Dla przypomnienia:

Pierwsze z opracowań zostało przyjęte uchwałą Nr XXXIV/164/97 Rady Gminy w Warcie Bolesławieckiej z dnia 4 marca 1997 roku i uchwalono program społeczno gospodarczy dla naszej gminy na lata 1997-2002.

Kolejną strategię opracowano dla gminy opracowano dzięki nawiązaniu współpracy z amerykańskim Programem Partnerstwa dla Samorządu Terytorialnego, który zaoferował Regionowi Złotoryjskiemu pomoc doradczą i sfinansowanie procesu tworzenia strategii. Opracowanie wykonano dla 11 gmin tworzących Region Złotoryjski i działających w Związku Pracodawców Powiatu Złotoryjskiego. W wyniku tej współpracy gmina we wrześniu 2000 roku otrzymała Strategię Rozwoju Gospodarczego dla Regionu Złotoryjskiego obejmującego również Gminę Warta Bolesławiecka, którą Rada Gminy przyjęła uchwałą Nr XXII/142/2000 z dnia 21 listopada 2000 roku.

Trzecim dokumentem była przyjęta przez Radę Gminy w Warcie Bolesławieckiej uchwałą nr XV/71/04 z dnia 24 lutego 2004 roku Strategia Rozwoju Gminy Warta Bolesławiecka do 2008 roku.

Kolejny, czwarty dokument strategiczny został przyjęty uchwałą nr XXII/142/08 Rady Gminy w Warcie Bolesławieckiej z dnia 16 grudnia 2008 roku o obowiązywał w okresie od 2009 do 2013 roku.

CZĘŚĆ 2.

DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO GMINY WARTA BOLESŁAWIECKA

2.1. POŁOŻENIE I PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY GMINY

Gmina Warta Bolesławiecka, powiat bolesławiecki, to południowo-zachodnia część dawnego województwa legnickiego, a obecne województwo dolnośląskie.

Od strony północnej, wschodniej i częściowo południowej graniczy z gminami Gromadka, Chojnów, Zagrodno i Pielgrzymka. Od strony zachodniej i południowo – zachodniej z gminami Bolesławiec i Lwówek Śląski.

Gmina ma kształt wydłużony; jej długość w kierunku N – S wynosi średnio 15 km, a szerokość W – E średnio 7 km.

Główna miejscowość, w której mieszczą się władze Gminy to Warta Bolesławiecka usytuowana w środkowej części gminy. Gminę tworzy 10 wsi i 11 sołectw, w tym jedna Rada Osiedla.

Obszar gminy obejmujący 11019 ha tworzą miejscowości:

- Raciborowice Górne – o powierzchni 1 448,52 ha
- Raciborowice Dolne – o powierzchni 999,68 ha
- Jurków – o powierzchni 324,24 ha
- Iwiny – o powierzchni 1 218,09 ha
- Iwiny Osiedle I i II
- Lubków – o powierzchni 1 267,85 ha
- Warta Bolesławiecka – o powierzchni 1 122,40 ha
- Wartowice – o powierzchni 478,86 ha
- Tomaszów Bolesławiecki – o powierzchni 2 386,44 ha
- Szczytnica – o powierzchni 1 088,16 ha
- Wilczy Las – o powierzchni 684,76 ha

1. Bolesławiec miasto
2. Bolesławiec gmina
3. Warta Bolesławiecka

Gmina Warta Bolesławiecka jest najmniejszą gminą powiatu bolesławieckiego zajmującego łączną powierzchnię 130 351 ha, usytuowaną w jej południowo-wschodniej części i zajmuje zaledwie 8,45% terytorium powiatu.

2.2. MIEJSCE GMINY W TERYTORIALNYM WYMIARZE POLITYKI ROZWOJU

„Mieszkańcy gminy tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową”
(art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym)

Jako tak zdefiniowana wspólnota, gmina realizację swoich podstawowych funkcji musi oprzeć na trzech podstawowych sferach:

Założeniem opracowania jest realizacja celów strategicznych, które obejmują wszystkie wymienione sfery aktywności wspólnoty lokalnej, jaką stanowi gmina Warta Bolesławiecka. Tylko planowanie uwzględniające działania w każdej z wymienionych sfer daje pewność osiągnięcia sukcesu, osiągnięcia założonego celu i równoważenia rozwoju gminy. Każda z tych sfer jest ważna sama w sobie, a równocześnie rozwój każdej z nich na odpowiednim poziomie decyduje o poziomie ewaluacji każdej z nich, decyduje o uzyskaniu oczekiwanego efektu końcowego jakim jest pełny rozwój cywilizacyjny.

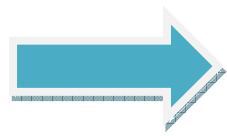
Taki kierunek jako poprawny w działaniach pojawia się niemal we wszystkich dokumentach planistycznych, poczynając od Strategii Lizbońskiej poprzez Narodowy Plan Rozwoju i Strategię Wojewódzką – to zrównoważony rozwój jest podstawą osiągnięcia celów strategicznych.

Pełny rozwój cywilizacyjny musi uwzględniać równomierny rozwój wszystkich trzech sfer dla zapewnienia trwałości postępu. Realizacja przyjętych celów przyczyniać się będzie do podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy, jak też do wzrostu poziomu życia jej mieszkańców. Dokumenty programowe stanowiące podstawę wydatkowania środków pomocowych w ramach ZPORR (2004-2006) czy RPO (2007-2013) postulowały by projekty współfinansowane ze środków wymienionych programów miały mierzalne oddziaływanie w każdej ze

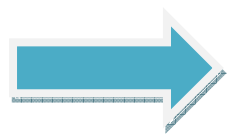
wymienionych sfer. Nie inaczej jest w projektach dokumentów opracowywanych na kolejny okres programowania.

Cele strategiczne i zadania są zatem konkretyzacją misji, czyli generalnego celu kierunkowego. Pozwalają one na wytyczenie zasadniczych kierunków zaspokajania potrzeb mieszkańców, a także rozwoju gospodarczego gminy uwarunkowanego określeniem potrzeb rozbudowy i modernizacji infrastruktury, z poszanowaniem zasobów środowiska naturalnego. Integralność wszystkich

trzech sfer – wzajemne ich przenikanie się, determinuje konieczność uwzględniania w planach rozwojowych aspektów przestrzennych, gospodarczych i społecznych łącznie.

Sfera gospodarcza obejmuje swoim zakresem nie tylko rozwój gospodarczy, ale wszystkie elementy, które mają wpływ na stan podmiotów gospodarczych w gminie. Ten aspekt działalności gminy związany jest z istniejącymi już podmiotami gospodarczymi i ich kondycji czy możliwości rozwojowych, ale również z instrumentami stymulującymi rozwój gospodarczy, które mogą stanowić narzędzia dla tego rozwoju. Gmina, która chce rozwoju gospodarczego na swoim terenie stara się wspierać przedsiębiorczość stosując systemy ulg i zwolnień podatkowych, czy wprowadzając procedury pomocy dla nowych inwestorów, sprzyjanie ich planom poprzez dostosowywanie do ich potrzeb istniejącej infrastruktury, założeń planistycznych. Sfera gospodarcza wpływa bezpośrednio na rozwój sfery społecznej. Zasoby ludzkie o określonych kwalifikacjach, zaplecze socjalne, odpowiednia polityka mieszkaniowa, a więc składowe sfery społecznej współtworzą sferę gospodarczą. Nie ma też rozwoju gospodarczego bez określenia zasad i kierunków zagospodarowania przestrzennego opisanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz planach inwestycyjnych gminy modernizujących infrastrukturę gminną wraz z uwzględnieniem ochrony środowiska.

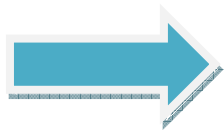

Sfera przestrzenna to wszystkie działania związane z planowaniem przestrzennego rozwoju gminy. Zadaniem tego obszaru jest integracja rozwoju gospodarczego gminy poprzez realizację zadań infrastrukturalnych, w ścisłym powiązaniu z uwarunkowaniami ochrony środowiska, z uwzględnieniem potrzeb

lokalnej społeczności. Sfera przestrzenna organizując gminę od wewnątrz, nie może istnieć w oderwaniu od powiązań z systemami regionalnymi i ponadregionalnymi. Musi uwzględnić związki infrastrukturalne – powiązania energetyczne, komunikacyjne.

Przemyślana polityka przestrzenna ma podstawowy wpływ na rozwój społeczny i gospodarczy. Poprzez politykę przestrzenną gmina chroni określone wartości przestrzeni oraz kształtuje tę przestrzeń przez stymulowanie procesów gospodarczych. Działania ochronne obejmują dążenie do zachowania równowagi pomiędzy elementami naturalnymi środowiska, a wytworami działalności ludzkiej

uwzględniając przy tym nowe kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego.

Sfera społeczna to działania mające wpływ na poprawę warunków świadczonych usług publicznych na rzecz mieszkańców gminy. Usługi obejmują edukację, ochronę zdrowia, usługi socjalne, politykę mieszkaniową, porządek publiczny, sport i rekreację, kulturę i sztukę. Działaniem priorytetowym w tym obszarze jest przeciwdziałanie zjawisku patologii i wykluczeniu społecznemu. Ograniczenia tego zjawiska jest jednym z podstawowych celów określonych w opracowanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Warcie Bolesławieckiej „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Warta Bolesławiecka”. Strategia wyznacza cztery cele strategiczne, których realizacja dotyczy obszaru społecznego skupiającego się na szeroko rozumianej pomocy rodzinie, zapobieżeniu wykluczeniu społecznemu oraz integracji ze środowiskiem.

Działania w tej sferze nie mogą być skierowane wyłącznie na nakłady inwestycyjne czy zabezpieczające bieżące utrzymanie instytucji realizujących zadania ze sfery społecznej (placówki oświatowe, instytucje kultury, ośrodki pomocy społecznej). Trudne jest szczegółowe zaprogramowanie działań w zakresie kultury, choć specyfika terenów wiejskich wymusza cykliczną organizację imprez związanych z tradycjami ludowymi. Działania w zakresie kultury czy sportu wymagają współdziałania wszystkich uczestników życia społecznego w gminie, w tym działających na rzecz rozwoju wsi stowarzyszeń.

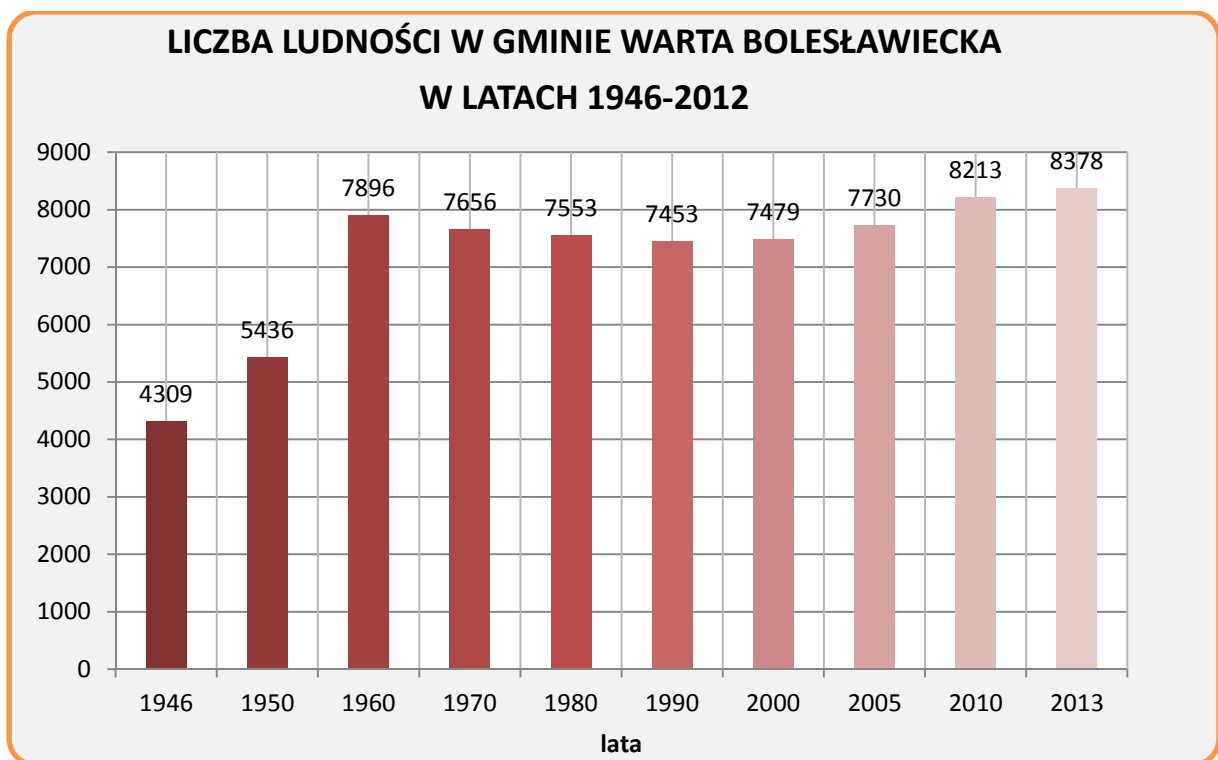

Podstawowy kierunek dla oferty działań w sferze społecznej wyznaczają programy realizowane ze środków unijnych ukierunkowanych na zapobieganie wykluczeniu społecznemu i integrację wykluczonych społecznie.

2.3. POTENCJAŁ SPOŁECZNY

2.3.1. demografia

Gmina Warta Bolesławiecka na dzień 31 grudnia 2013 roku liczyła 8378 mieszkańców. Zmiany ludnościowe w latach 1946-2013 przedstawia zamieszczony niżej wykres:

Wykres 1. Ludność gminy w latach 1946-2013. Opracowanie własne na podstawie danych GUS

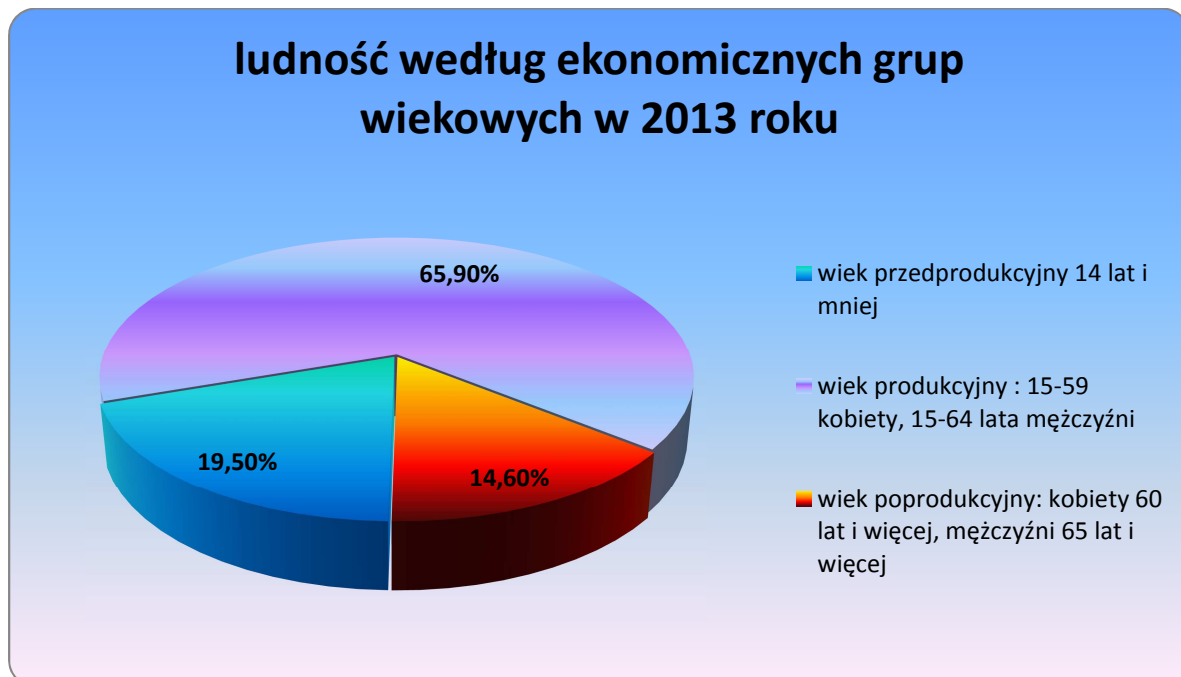
Analiza danych statystycznych wykazuje stały wzrost liczby mieszkańców w gminie. Podstawowym czynnikiem wzrostu jest rosnąca systematycznie liczba ludności w Szczytnicy w wyniku ciągłego zasiedlania tanich i wolnych lokali mieszkalnych osiedla, które dołączono do gminy po odejściu wojsk radzieckich. Jeszcze w roku 2001 tę miejscowość zamieszkiwało 329 mieszkańców, a obecnie

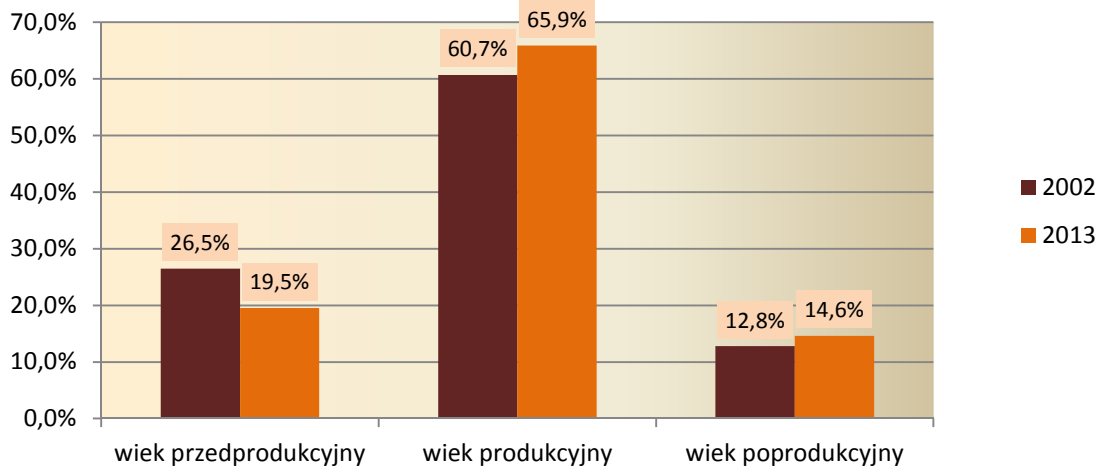
w końcu roku 2013 – 1.157 co daje w badanym okresie czasowym ponad 3-krotny wzrost liczby mieszkańców.

Kolejną ważną przyczyną wzrostu liczby ludności jest napływ ludności migrującej na nasz teren w poszukiwaniu tańszych niż w miastach, uzbrojonych działek budowlanych. Taką sytuację obserwujemy głównie w Tomaszowie Bolesławieckim i Warcie Bolesławieckiej, gdzie jednorodzinne budownictwo mieszkaniowe rozwija się w szybkim tempie. W 2012 roku na wniosek zainteresowanych budową domu na terenie naszej gminy wszczęto postępowanie i wydano pozwolenia na budowę w około 45 sprawach, z których prawie 30 wpłynęło na wzrost liczby mieszkańców i budynków jednorodzinnych na terenie Tomaszowa Bolesławieckiego.

Na przestrzeni minionych 10 lat zmienił się obraz naszego społeczeństwa, ocenianego w kategorii grup aktywności zawodowej. W roku 2013 w ogólnej liczbie mieszkańców 65,9% stanowią osoby czynne zawodowo (w 2002 było to 60,7%), 19,5% stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym (w 2002 było to 26,5%), a 14,6% to grupa najstarsza mieszkańców (w 2002 było to 12,8%).

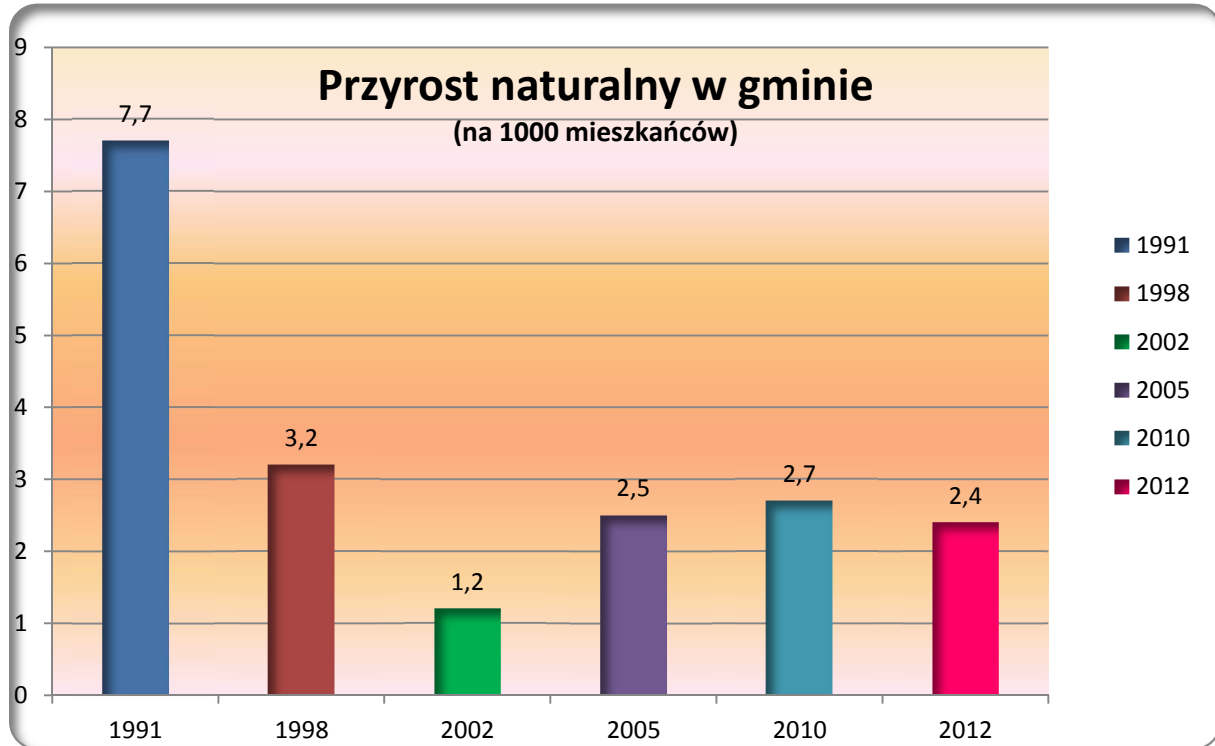
Wykres 2. Aktywność zawodowa mieszkańców gminy według danych 2013 roku - opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zmiany w strukturze zawodowej mieszkańców gminy

Wykres 3. Zmiany w aktywności zawodowej mieszkańców gminy w latach 2002-2012 - opracowanie własne na podstawie danych GUS

Naocznie widoczne są zmiany w strukturze zawodowej mieszkańców: wydłużony wiek emerytalny, coraz mniej urodzeń, lepsze warunki wydłużające okres życia ludności. Na przestrzeni 11 badanych lat zmiany są widoczne. Wprawdzie w gminie jeszcze nie ma problemu starzejącego się gwałtownie społeczeństwa, ale widać mały przyrost w grupie wieku przedprodukcyjnego co odbija się w sposób istotny w oświacie gminnej i liczności klas zerowych w szkołach.

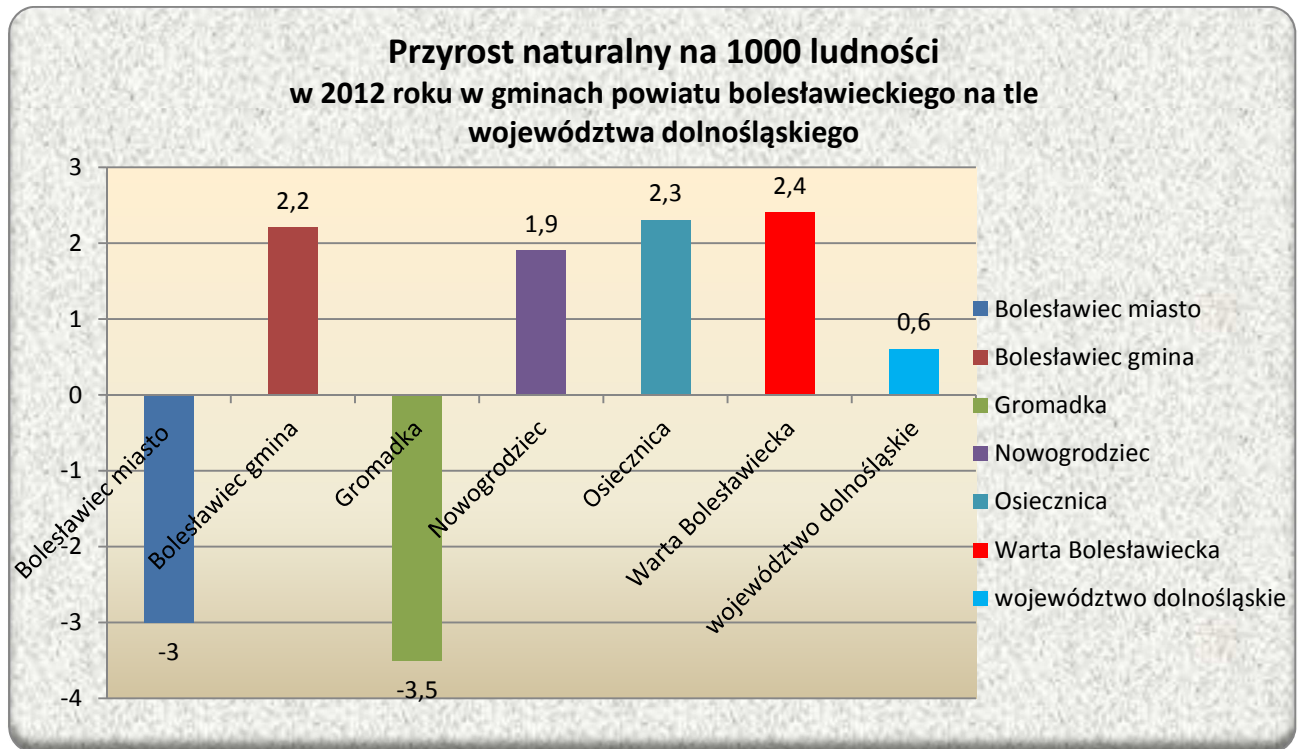
Gmina jest teraz w okresie, gdy wskaźniki dla osób w wielu przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym powoli wyrównują się. W 2002 roku te dwie grupy aktywności zawodowej dzieliło prawie 14 punktów procentowych; w roku 2013 jest to zaledwie niepełne 5 punktów. Należy powoli, ale jednak już od teraz przygotowywać się do zmian jakie są widoczne w obrazie Europy – starzejące się społeczeństwo wymusza na władzach wielu państw tworzenie zaplecza dla osób starszych, sprowadzającego się do budowy niezbędnej bazy dla opieki geriatrycznej, domów spokojnej starości, tworzenia odpowiednio wykwalifikowanych grup zawodowych pracujących na rzecz osób w podeszłym wieku.

Wykres 4. Przyrost naturalny w latach 1991-2012 (na 1000 mieszkańców) w gminie Warta Bolesławiecka - opracowanie własne na podstawie danych GUS - brak danych za 2013 rok

Niepokojące są dane dotyczące przyrostu naturalnego w gminie Warta Bolesławiecka, który w ciągu ponad dwóch dekad spadł trzykrotnie osiągając w 2012 roku nadal wartość dodatnią na poziomie 2,4 urodzeń na 1000 mieszkańców.

Jak widać na kolejno przedstawionym wykresie sytuacja w naszej gminie jest mimo wszystko nadal dość korzystna, czterokrotnie przewyższając wskaźnik przyrostu naturalnego dla gmin miejsko - wiejskich w województwie dolnośląskim. Również sytuacja przeważającej liczby gmin powiatu bolesławieckiego nie odbiega w sposób istotny od naszej; wyjątkiem - ze znakiem ujemnym - są miasto Bolesławiec i gmina Gromadka.

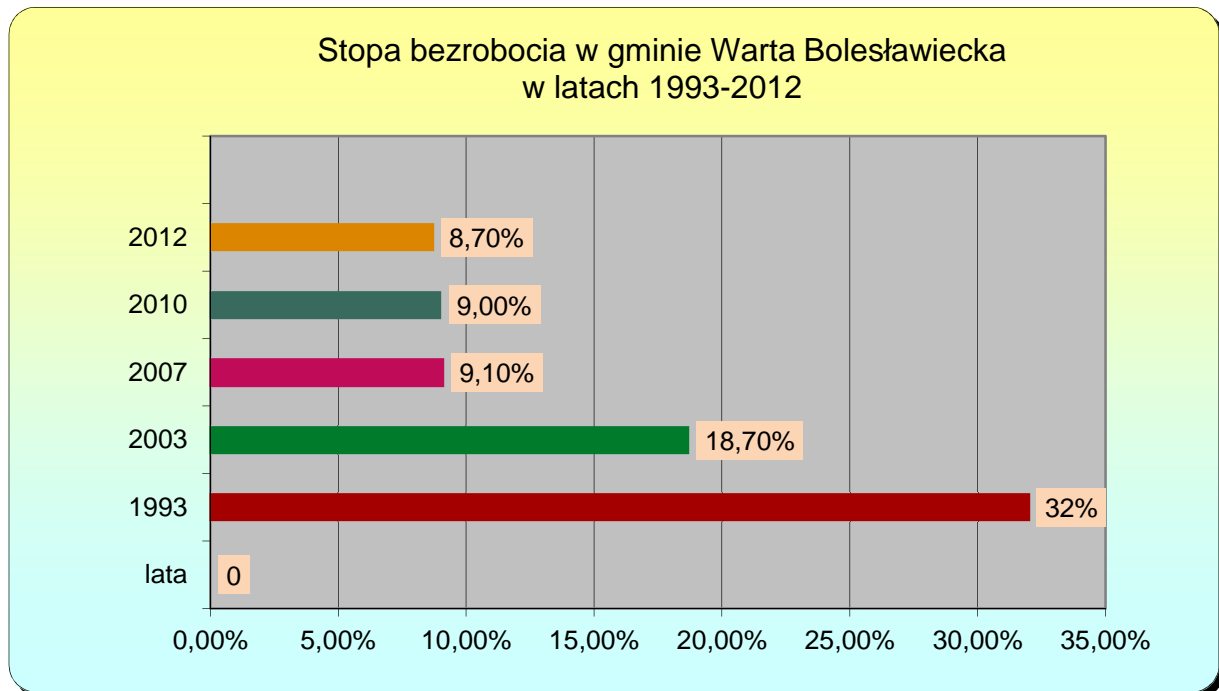

Wykres 5. Przyrost naturalny w 2012 roku (na 1000 mieszkańców) w gminach powiatu bolesławieckiego - opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.3.2. bezrobocie

Gminę Warta Bolesławiecka dotknęła jedna z trudniejszych postaci bezrobocia – bezrobocie strukturalne, które nastąpiło po upadku na przełomie lat 90-tych największych pracodawców: ZG „Konrad” w Iwinach, Cementowni „Podgrodzie” w Raciborowicach Górnych oraz Państwowego Gospodarstwa Rolnego w Tomaszowie Bolesławieckim. Brak w początkowym okresie systemów wsparcia dla ofiar bezrobocia sprawił, że wiele rodzin wykształciło formę życia bez pracy jako sposób na życie – mamy w ten sposób do czynienia z kolejnymi już pokoleniami takich rodzin, które w przeważającej liczbie nie uczyniły niczego dla zmiany swojej sytuacji życiowej.

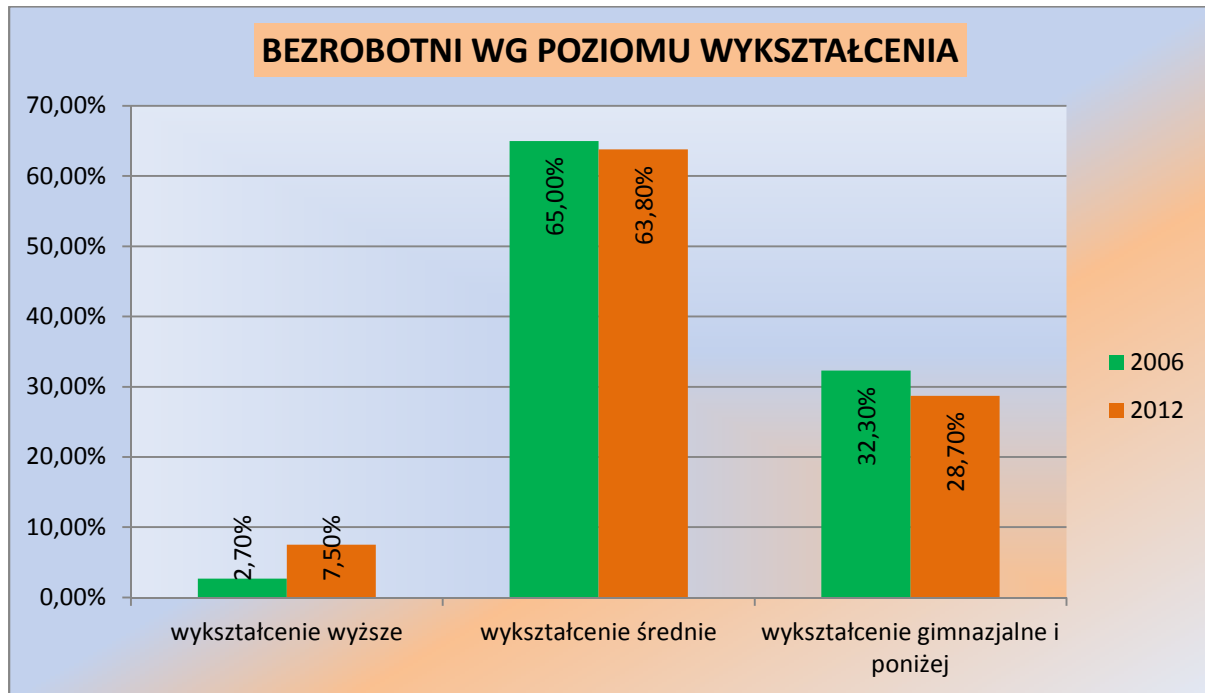
Lata najwyższego wskaźnika bezrobocia gmina pozostawiła już daleko w tyle – z 32% w 1993 roku, w gminie pozostaje według stanu koniec 2012 roku zarejestrowanych 8,7% mieszkańców. Taka tendencja w zakresie bezrobocia utrzymuje się od kilku lat na niezmiennym poziomie.

Wykres 6. Stopa bezrobocia w gminie - opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Bolesławcu na koniec 2012 roku prawie 9-procentowy wskaźnik bezrobocia przekłada się na 478 bezrobotnych zarejestrowanych z naszej gminy, z których 251 stanowią kobiety. Tylko 25,3% tej grupy posiada uprawnienia do otrzymywania zasiłku, 7,5% stanowią osoby z wykształceniem wyższym a 28,7% to osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym.

Wykres przedstawiony poniżej pokazuje zmiany, jakie na przestrzeni kilku lat dokonały się w grupie osób pozostających bez pracy i ich wykształcenia. Rośnie więc liczba osób z wykształceniem wyższym (na koniec 2013 roku – 35 osób), a maleje udział bezrobotnych w pozostałych grupach.

Wykres 7. Bezrobotni w gminie Warta Bolesławiecka według poziomu wykształcenia (porównanie z lat 2006 i 2012) - opracowanie własne na podstawie danych PUP

Przyczyną jest konieczność dostosowania się młodzieży do ofert na rynku pracy, których w czasie obecnym jest dla młodzieży niewiele szczególnie w zderzeniu z rosnącymi wymaganiami pracodawców. Stąd decyzja o podejmowaniu dalszej nauki przez absolwentów szkół średnich oraz sprzyjająca im wielość ofert uczelni i szkół wyższych.

Należy uznać, że poprawa na rynku pracy, o jakiej mówią media jest iluzoryczna i składa się na nią kilka przyczyn, do których między innymi należy zaliczyć:

- masowe wyjazdy, szczególnie młodych ludzi, do pracy w krajach Unii Europejskiej,
- zwiększenie napływu ofert pracy zgłaszanych do PUP,
- zmniejszenie napływu rejestrującej się młodzieży do 25 roku życia, w tym również z przyczyny wskazanej w tirecie pierwszym,
- niewielki wzrost liczby aktywizowanych bezrobotnych w ramach środków Funduszu Pracy oraz Europejskiego Funduszu Społecznego.

Mimo wyhamowania niekorzystnych tendencji, w niektórych dziedzinach sytuacja nadal pozostaje trudna:

- w liczbie bezrobotnych ogółem wzrósł udział osób z wyższym wykształceniem,

- zmalała liczba osób uprawnionych do zasiłku dla bezrobotnych,
- w populacji bezrobotnych wzrósł udział kobiet,
- zmniejszyła się liczba bezrobotnych podejmujących pracę.

Negatywnym elementem w strukturze bezrobocia na terenie gminy Warta Bolesławiecka jest napływ ludności z zewnątrz na tereny powojkowe w Szczytnicy. Z racji wolnej substancji mieszkaniowej imigracja na ten teren ciągle trwa. Z przeprowadzonej analizy społecznej napływowej ludności można zdecydowanie stwierdzić, iż są to w większości osoby ubogie, które swoje pierwsze kroki na terenie gminy kierują do biura pracy i ośrodka pomocy społecznej.

Jest to kolejny problem nie tylko z związany ze wzrostem bezrobocia ale również z koniecznością zapewnienia tym ludziom minimalnej, określonej przepisami prawa pomocy materialnej oraz tworzeniem się dużego środowiska ubóstwa.

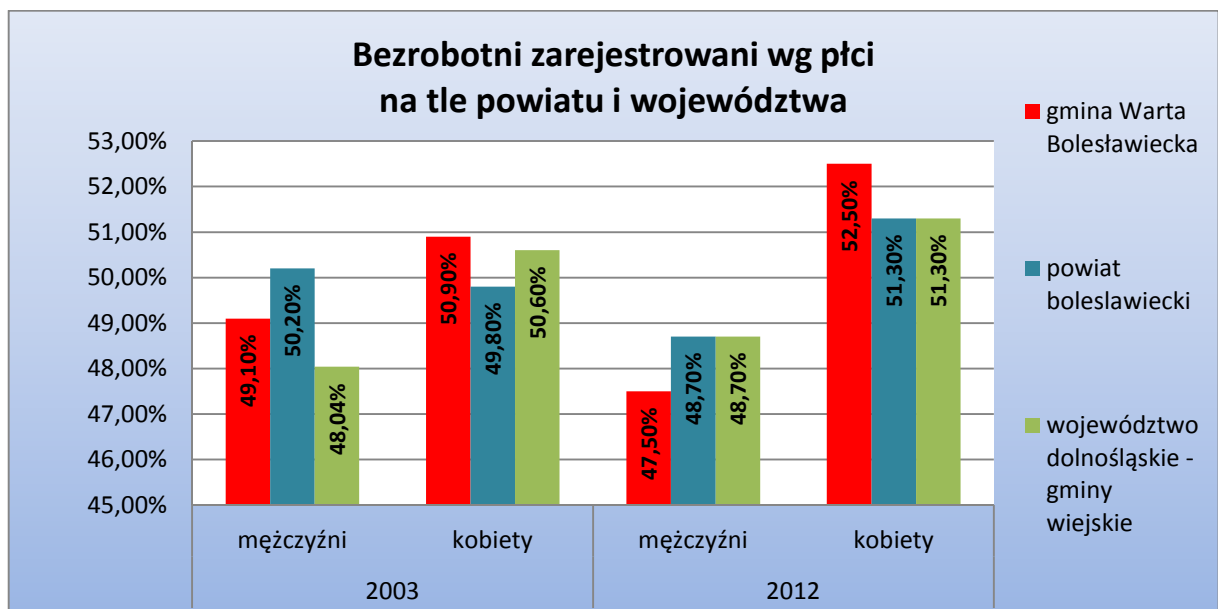
Ważnym zadaniem w tym zakresie spadającym głównie na urzędy pracy jest nieustanne prowadzenie działań nastawionych na aktywizację zawodową i społeczną bezrobotnych. Właściwe przygotowanie zawodowe, w tym konieczność przekwalifikowania może przyczynić się do osiągnięcia samodzielności finansowej osób dotkniętych zjawiskiem bezrobocia. Intensywne propagowanie wiedzy o szansach, ułatwieniach i możliwościach tworzoną dzięki aktywności zawodowej i społecznej jest istotnym elementem wskazującym instrumenty dostępne na rynku pracy. Mają one przełamywać postawy bierności i apatii bezrobotnych wobec problemów związanych z wąskim rynkiem pracy. Niestety – również powołane do tego instytucje z powodu ograniczonych środków na programy wsparcia dla bezrobotnych pomagają mniejszej, niż istniejące potrzeby, grupie osób.

W wyjątkowo trudnej sytuacji są na rynku pracy kobiety. Coraz niższy wskaźnik ich aktywności zawodowej przy jednocześnie spadającym poziomie dzietności powodują potrzebę zastosowania rozwiązań systemowych, które stanowiłyby skuteczną barierę przeciw wszystkim formom dyskryminacji kobiet, a przede wszystkim umożliwiałyby im godzenie obowiązków wychowawczych i

zawodowych. Ważnym działaniem nie tylko gminy, ale też jej mieszkańców jest korzystanie z możliwości, jakie dają instrumenty prawne pozwalające na otoczenie opieką przedszkolną dzieci, co pozwala na przywrócenie kobiet do pracy zawodowej.

W minionych latach z inicjatywy gminy powstały dwa punkty przedszkolne: pierwszy w 2008 roku w Raciborowicach Dolnych i kolejny w 2009 roku w Tomaszowie Bolesławieckim. Ponadto w październiku 2012 roku działający w formie niepublicznej punkt przedszkolny w Tomaszowie Bolesławieckim zmienił formę prawną na przedszkole – te informacje świadczą o rosnącej aktywności zawodowej kobiet. Niestety też to właśnie kobiety częściej tracą pracę, a przynajmniej tak wynika z zebranych danych – w 2012 roku mieliśmy 47,5 % tj. 227 bezrobotnych mężczyzn oraz 52,5% tj. 251 kobiet.

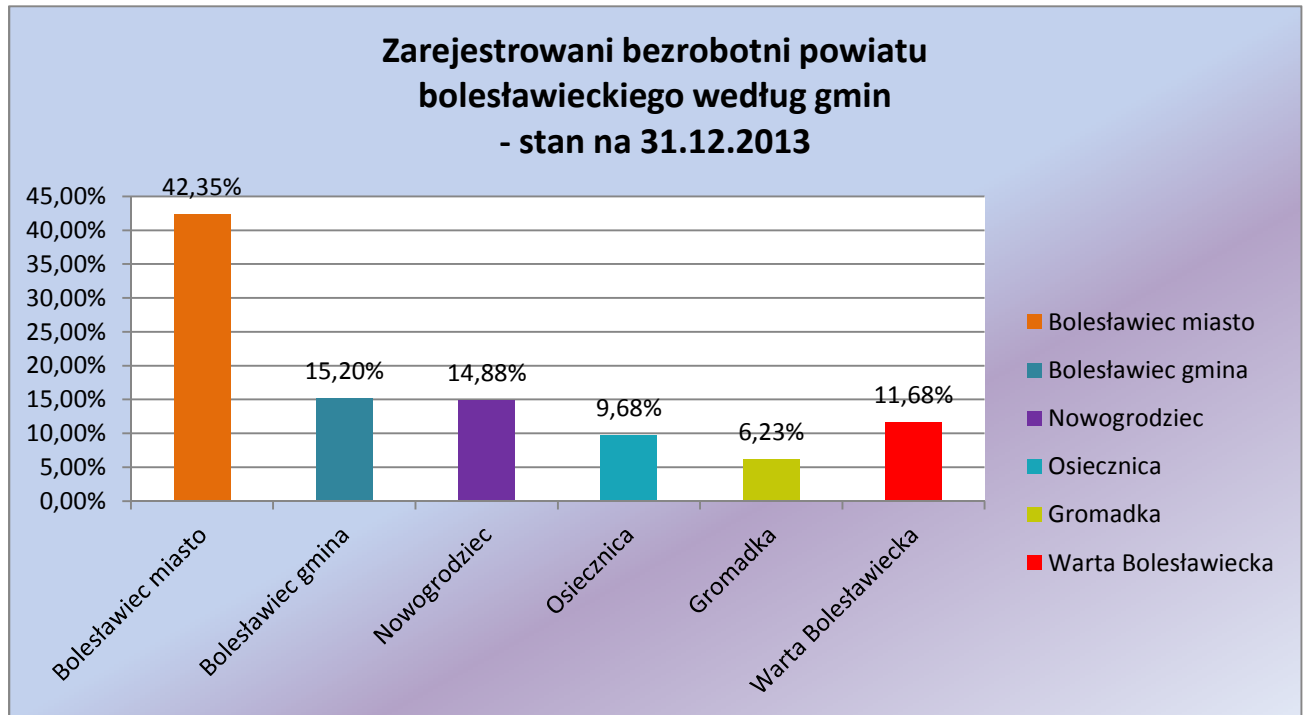

Wykres 8. Bezrobotni w gminie Warta Bolesławiecka według płci na tle powiatu i gmin wiejskich w województwie dolnośląskim (porównanie zmian z 2003 i 2012 roku) - opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dla pełnego zobrazowania sytuacji na rynku pracy w gminie Warta Bolesławiecka przydatne będzie przedstawienie sytuacji w tym zakresie na tle innych gmin powiatu bolesławieckiego. W powiecie bolesławieckim wg stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku zarejestrowano 4000 bezrobotnych w tym, 2069 kobiet, w styczniu 2014 roku liczba bezrobotnych wynosiła 4272 osoby, w tym 2101 kobiet co stanowi 1,5% wzrost. Udział kobiet w grupie bezrobotnych ogółem w samorządach powiatu bolesławieckiego wynosił według stanu na

31.12.2013 r. : w gminie wiejskiej Bolesławiec – 47,2%, w gminie Gromadka – 53,0% w gminie Osiecznica – 55,3%.

Wykres 9. Zarejestrowani bezrobotni według gmin powiatu bolesławieckiego (stan na 31.08.2013 r.) - opracowanie własne na podstawie danych PUP w Bolesławcu

Z powyższego wykresu wynika, że w sytuacji mieszkańców na tle innych gmin powiatu bolesławieckiego nie jest najgorsza. Nadal jednak bez pracy pozostaje 467 osób, co sprawia że wskaźnik bezrobocia przekracza 11%. Z tej liczby 239 osób stanowią bezrobotne kobiety (stan na 31.12.2013).

Z liczby bezrobotnych ogółem tylko 64 osoby, w tym 28 kobiet, zachowuje prawo do zasiłku.

2.3.3. aktywność społeczna

Aktywność społeczna to dobrowolne działanie na rzecz określonej grupy lub środowiska: swojego lub zewnętrznego. Aktywność może towarzyszyć usługom społecznej, prowadzić do jej powstania lub z niej wynikać. Działanie to cechuje powtarzalność lub akcyjność.

Pojęcie aktywności społecznej jest z pozoru tak łatwym do wytłumaczenia i do zrozumienia, że mało kto w ogóle się nad nim zastanawia. Należałoby jednak zauważyć, że wszelkie definicje słownikowe można na bieżąco uzupełniać o dodatkowe pojęcia i informacje.

Najogólniejsza definicja aktywności społecznej² brzmi:

STAN PRZECIWKAWNY BIERNOCI. OZNACZA SILNĄ DAŻNOŚĆ DO ODDZIAŁYWANIA NA OTOCZENIE, ROZUMIANE JAKO SWOISTY ZESPÓŁ ZADAŃ O SPOŁECZNYM ZNACZENIU¹

Aktywnością społeczną można nazwać wszelkie podjęte inicjatywy lub działania mające na celu dążenie do dobra publicznego. Ludzie aktywni społecznie realizują się bez względu na wysokość zapłaty lub nawet jej brak, wystarczająca jest sama satysfakcja z czynionego dobra lub osiągnięcia postawionego sobie celu. Aktywność społeczna jest zjawiskiem coraz popularniejszym wśród młodych ludzi, którzy przez pomoc organizacjom pozarządowym oraz fundacjom nabierają doświadczeń i umiejętności.

Zjawisko to przybiera różne formy, w zależności od poszczególnych czynników³:

- 1) zakresu prowadzonych przez organizację działań – co powinno zostać określone poprzez regulacje prawne oraz regulaminy wewnętrzne tworzone wraz z podjęciem inicjatywy i ściśle określające kompetencje organizacji oraz formy przedsięwzięć zaplanowanych do podjęcia;
- 2) wychowania w rodzinie – bardzo ważny czynnik, który sprawia, że młodzież która wyszła z „dobrych domów”, w których została nauczona podstawowych wartości moralnych, kieruje się nimi w pracy społecznej, a nadto częściej jest aktywna społecznie;
- 3) wzorców społecznych środowiska, normy społeczne – ukazywanie wzorca zachowań na konkretnych przykładach oraz wpajanie norm społecznych, które obowiązują w społeczności lokalnej jest ważnym aspektem wychowawczym. Człowiek musi widzieć, żeby wiedzieć. Należy pokazać

²M. Załuska, J. Boczoń, „Organizacje pozarządowe w społeczeństwie obywatelskim”, wyd. Śląsk, Katowice, 1998 str. 155

³ Michał Mikosz, Formy aktywności społecznej w społeczności lokalnej, pobrano z www.chomikuj.pl w dniu 14.11.2013

jak ma się zachować wobec innych ludzi, zaproponować pomoc innym. Ważne jest przekazywanie prawdy, która jest znana i akceptowana, prawa, którym rządzi się społeczność oraz normy społeczne które promują aktywny tryb życia społecznego. Ważna jest również nauka i budowanie własnej osobowości tak, aby stała się swoistym wzorcem postępowania dla innych;

- 4) hierarchii wartości społecznych (dobro wspólne czy egoizm) – w momencie wyboru między dobrem wspólnym a własnym człowiek niejednokrotnie staje w obliczu dylematu moralnego i musi podjąć trudną decyzję, która może zaważyć na jego przyszłym życiu. Z całą pewnością opcja postawienia innych ludzi nad siebie jest trudniejsza, aczkolwiek szlachetniejsza i bardziej ceniona w społeczeństwie, w którym realizowane są pewne inicjatywy społeczne. Każdy człowiek ma swoją indywidualną hierarchię wartości, której nie powinien zmieniać pod presją środowiska, w którym żyje, jednak wśród wartości powinny się znajdować te, którą dotyczą życia społecznego i wspólnotowego;
- 5) wychowania w szkole, popieranie inicjatyw dzieci i młodzieży - wychowanie w szkole ma na celu przygotowanie dziecka do odpowiedniego życia w wieku dorosłym. Chcąc promować wolontariat oraz inne formy aktywności społecznej, nie należy blokować dziecięcych inicjatyw, wręcz należy je popierać (jeżeli są one zgodne z obowiązującymi normami i wartościami społecznymi). Powszechnie wiadomo, że dzieci udzielają się społecznie chętniej niż dorośli. Może same nie do końca wiedzą, o co w tym wszystkim chodzi, ale mają konstruktywnie zorganizowany czas wolny i nie nudzą się, a przy tym mają satysfakcję, że pomogły. Jeżeli nauczymy je podejmowania inicjatyw społecznych i dążenia do ich realizacji już w młodym wieku, możemy mieć pewność, że i w życiu dorosłym taką działalność chętnie podejmą;
- 6) sytuacji ekonomicznej, możliwość bezinteresownego poświęcenia wolnego czasu - finanse są nieodzownym elementem każdego przedsięwzięcia, zatem i działań społecznych, w tym związanych z powstawaniem i działalnością organizacji pozarządowych. Strona merkantylna wywiera bezpośredni wpływ na możliwości pracy w organizacji, gdyż wiele z nich wymaga dodatkowych kosztów, niejednokrotnie kwoty są bardzo duże i organizacje poszukują wsparcia sponsorów, pobierają symboliczne opłaty

od ludzi, w stronę których kierują swoje działania. Jednak sytuacja ekonomiczna nie dotyczy organizacji samej w sobie, ale również jej personelu. Z pewnością łatwiej jest podjąć inicjatywę społeczną komuś, kto bez wykonywania pracy ma zapewnione utrzymanie np. emeryci, renciści czy młodzież utrzymywana przez rodziców. Ze względu na brak zajęć związanych z pracą, mają czas, by poświęcić się pracy z innymi ludźmi, która niejednokrotnie przybiera charakter wolontaryjny⁴, polegający na poświęceniu czasu za niewielkie wynagrodzenie lub wynagrodzenie w formie uśmiechu na twarzy ludzi, którym się pomogło. Taka działalność jest coraz częściej dostrzegana a udzielana pomoc doceniana przez decydentów/zarządców dysponujących np. lokalami, w których taką działalność nieodpłatnie można prowadzić;

- 7) dostępu do informacji o możliwym zaangażowaniu i stopień promocji aktywności obywatelskiej - wielu ludzi chętnie podejmuje się wszelkich działań społecznych, jeśli tylko im się to umożliwi oraz poinformuje o możliwości pomocy innym i organizacji swojego wolnego czasu bardziej produktywnie niż siedzenie w domu i oglądanie telewizji. Z pewnością jeszcze więcej ludzi podjęłoby się inicjatyw społecznych, gdyby te były odpowiednio rozpropagowane w społeczeństwie;
- 8) postawy patriotycznej, tradycji rodzinnych – patriotyzm to objaw uczuć coraz rzadziej dostrzegany w życiu codziennym, a jednak mający duży wpływ na życie społeczne. Patriotyzm jako miłość do ojczyzny w tym również „naszej małej ojczyzny” nie ma większego wpływu na aktywność społeczną, ale nabiera coraz większego znaczenia. Z miłości do narodu, miejsca pochodzenia, tradycji wynika wiele inicjatyw społecznych, które pociągają za sobą rzesze ludzi, o podobnych poglądach. Pielęgnowane tradycje, choćby tak prozaiczne jak szacunek do chleba, wywierają duży wpływ na kształtującą się psychikę człowieka. Jeżeli będzie on w dorosłym życiu kultywował te tradycje i przekonania, w duchu których został wychowany, to widząc potrzebującego kierując się nawykami, spróbuje mu udzielić stosownej pomocy.

4 Charakter wolontaryjny - nieodpłatny charakter pracy na rzecz określonej społeczności lub na rzecz określonego celu

- 9) obrazu polityki w mediach oraz w poczuciu społecznym - obraz polityki, głównie społecznej, jaki kreują masmedia⁵ niejednokrotnie nie tylko nie zachęca młodych ludzi do podejmowania decyzji dotyczących podjęcia się pracy społecznej, ale wręcz często zniechęca społeczeństwo do podejmowania i promowania inicjatyw społecznych. Wynika to z faktu, iż politycy starają się promować aktywność społeczną, jednak starania właściwego ministerstwa często zderzają się z wprowadzonymi wcześniej aktami prawnymi, które z pozoru nie mają wpływu na jej działania, jednak po głębszej analizie można dostrzec zapisy wprowadzające dość spore ograniczenia. Z kolei media, zwłaszcza opozycyjne, pokazują jednak ową sytuację jako nieudolność naszego rządu. Społeczeństwo właśnie ten obraz polityki odbiera i często rezygnuje z podejmowania inicjatyw społecznych. Jednak dostrzegane są również prospołeczne działania polityczne, które mają na celu promocję aktywności społecznej. Społeczeństwo wspiera starania władz - szczególnie miejscowych - i wbrew wszystkiemu podejmuje działania o charakterze społecznym.

Każdy z powyższych czynników trzeba rozpatrywać z osobna, gdyż mimo ich powiązań, każdy wywiera swój silny wpływ na działania społeczności lokalnej oraz podejmowanie wszelkich inicjatyw, które mogą mieć z kolei silny wpływ na zawiązanie więzi i pociągnięcia za dziełem kolejnych ludzi. To najlepszy efekt prowadzenia aktywnej działalności społecznej - może nie lawinowo, jednak systematycznie do istniejących i działających lokalnych grup działania dołączają nowi ludzie, którzy widzą dla aktywności w grupie miejsce dla siebie, którzy tym samym wzbogacają istniejącą grupę swoim świeżym spojrzeniem, nowymi dziedzinami wiedzy i form aktywności.

Teren wiejski przyczynia się do specyficznego ukierunkowania aktywności społecznej. W gminie Warta Bolesławiecka, ale nie tylko, w okresie przed 1990 rokiem niemal z nakazu w każdej wsi działały koła gospodyń wiejskich, które mając do dyspozycji Klub Rolnika w każdej wsi uczyły się wspólnie robótek ręcznych, gotowania, pieczenia. Wiele polskich wsi w ramach tych działań kultywowało tradycje przodków spotykając się okresach przedświątecznych i

5 Masmedia- masowe media publiczne, czasopisma, telewizja, radio

wykonując tradycyjne dla okresu świąt potrawy, ozdoby czy inne czynności związane z nimi w tradycji ludowej. Niezaprzeczalnym faktem jest, że w regionach Polski, które zamieszkuje głównie rdzenna ludność kultywowanie tradycji przodków jest łatwiejsze niż na terenach zachodniej Polski.

Dla potrzeb analizy sytuacji gminy w aspekcie aktywności społecznej ważne jest przypomnienie jak napływ ludności kształtował tę aktywność na terenie gminy.

W okresie powojennym miejscowości tworzące naszą gminę zostały zaludnione głównie przez przesiedleńców z nie istniejących już na mapach geograficznych krajów: Jugosławii i Związku Radzieckiego (głównie z Ukrainy, Białorusi, Litwy).

Tomaszów Bolesławiecki – wg danych z ksiąg meldunkowych – miał najwyższy procentowo wskaźnik autochtonów i Polaków, którzy zostali na swoim rodzimym terenie lub przesiedlili się na nasze tereny z innych terenów Polski wynoszący 6,5% ogólnej liczby mieszkańców wsi; pozostali mieszkańcy tej wsi pochodzą z dawnej Jugosławii – 57% oraz terenów Związku Radzieckiego – 36%.

Są też w gminie miejscowości, które niemal w 100% zostały zasiedlone przez przesiedleńców jednego kraju; do takich należą Szczytnica i Wartowice które zostały zasiedlone reemigrantami z terenu Jugosławii.

Czy to jednak pozwoliło na budowanie mocnych więzi społecznych? Na pewno w małych miejscowościach, również ze względu na ich liczebność oscylującą między 150-250 mieszkańców była to sytuacja łatwiejsza, niż dla miejscowości, które są większe i różnorodniejsze pod względem miejsca, z którego przybyli osiedleńcy. Różnice kulturowe sprawiły, że przez cały okres powojenny nie doszło do pełnej integracji społeczeństwa zamieszkującego teren gminy Warta Bolesławiecka.

Najsilniej zintegrowani są dawni reemigranci z Jugosławii – to oni do dnia dzisiejszego kultywują dawne pieśni ludowe przywiezione z Bośni, przygotowują regionalne potrawy, których receptury przekazują kolejnym pokoleniom urodzonych w Polsce swoich następców i tylko ich pamięć zabezpiecza wiedzę o życiu i tradycjach oraz zwyczajach kulinarnych i artystycznych kultywowanych poza Polską z czasów sprzed akcji przesiedleńczej. Niedługo minie niemal 70 lat od powrotu Polaków na ziemię polskie – odchodzą powoli ci, którzy byli świadkami przesiedleń. Może czas najwyższy, aby zapisać ich historię?

Od ponad dwudziestu lat gminy polskie budują nową przyszłość, stosując odpowiednie przepisy samodzielnie, działając samorządnie i poprzez prowadzenie samodzielnej polityki finansowej realizują szereg zadań zmieniających wizerunek wsi polskiej, wpływają na zmiany w świadomości Polaków, weryfikują ich potrzeby, poprawiają często ich materialny byt.

Zdecydowanie też – systematycznie realizowane zadania mające na celu zrównoważony rozwój gminy - zmieniają też światopogląd jej mieszkańców, w świetle otaczających zmian, inicjują ich dążenia do poprawy swojego najbliższego otoczenia. Wsie naszej gminy w okresie ponaddwudziestoletniej historii samorządności zmieniły swój wizerunek w sposób zauważalny; rosnąca liczba mieszkańców chce teraz żyć w ładnym otoczeniu i stara się o to w odpowiedni sposób zadbać, mieć więcej dóbr materialnych, mieć dostęp do usług elektronicznych, wymaga od władz gminy spełnienia ich oczekiwań szczególnie w zakresie poprawy jakości dróg gminnych i wewnętrznych, oświetlenia ulicznego, dostępu do kultur, oświaty i wielu innych dóbr.

Gmina jako najmniejsza jednostka podziału administracyjnego uzbrojona w osobowość prawną stała się instytucją zabezpieczającą realizację niemal wszystkich oczekiwań jej lokalnej społeczności. I gmina Warta Bolesławiecka to zadanie przyjęła – szczególnie w pierwszych latach po ustanowieniu – w sposób dosłowny.

Jak wiele innych w kraju, również Warta Bolesławiecka miała ogromne zapóźnienia w rozwoju, braki w infrastrukturze, jednak dość dobry budżet pozwolił na realizację inwestycji, które zmieniały jej wizerunek, przybliżyły naszą polską wieś do poziomu jaki był już dostępny w miastach. To był podstawowy cel i kierunek działania władz samorządowych. Do realizacji inwestycji – szczególnie infrastrukturalnych – byli potrzebni zewnętrzni wykonawcy oraz odpowiednie środki. Ta praktyka działania jest dla samorządu najwygodniejsza i przynosi najszybsze efekty.

Ale też w wyniku takiej działalności prowadzącej do „podawania na tacy” mamy do czynienia z efektem ubocznym o dużym wpływie na zachowania naszej lokalnej społeczności. Już w pierwszych latach samorządności wygasła w sposób

samoistny, niemal naturalny, aktywność kobiet zgromadzonych w kołach gospodyń wiejskich.

Ludność gminna uznała też – przyglądając się poczynaniom samorządu gminy Warta Bolesławiecka – że to on, poprzez swoje jednostki zadba o wszystkie ich potrzeby. Wystarczy tylko zażądać, napisać wniosek.

Aktywność społeczna w tym okresie wygasła niemal do zera. Nawet nawiązana jeszcze w latach 80-tych współpraca z gminą Bosanska Gradiška nie włączyła do wspólnego działania większej grupy mieszkańców i przez kolejne lata była bardziej domeną pasjonatów, którzy starali się jak najdłużej utrzymać te ważne dla nich kontakty.

Ta współpraca stała się jednak zalążkiem trwałej jak się okazało, inicjatywy – w

1986 roku z inicjatywy Karola Zięcik - ówczesnego dyrektora Banku Spółdzielczego w Warcie Bolesławieckiej, Antoniego Buganik i Franciszka Hil, pierwszego kierownika i

akompaniatora zespołu został powołany do życia **Zespół „Podgrodzianki”**. Pierwszy publiczny występ zespołu miał miejsce z okazji 40 rocznicy powrotu reemigrantów polskich z terenów Jugosławii, a w repertuarze znajdują się pieśni bośniackie, bukowińskie i polskie. Już niedługo – 1 lipca 2016 roku zespół będzie obchodził 30 rocznicę powstania.

Zespół działa aktywnie, pracuje nad starym i nowym repertuarem, zmienia się jego skład – niezmiennie jednak kieruje nim nadal Katarzyna Likwiarz, która jest

z zespołem od początku jego istnienia, a kieruje nim nieprzerwanie od 1995 roku.

Niewiele krócej bo od 1998 roku w Tomaszowie Bolesławieckim działa **Zespół „Niespodzianki”**, który wykonuje piosenki chorwackie, ukraińskie i polskie. Obecnie zespół składa się z 12 kobiet i 3 mężczyzn, a na scenie podczas swych licznych występów poza śpiewem Zespół wykonuje również taniec ludowy.

W roku 2001 do Rejestru Sądowego Stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji, publicznych zakładów opieki zdrowotnej wpisane zostało

**STOWARZYSZENIE
ROZWOJU WSI
SZCZYTNICA I OKOLIC.**

Powstanie Stowarzyszenia poprzedziła decyzja władz

gminy o likwidacji Filii Szkoły Podstawowej w Tomaszowie Bolesławieckim zlokalizowanej w Szczytnicy. Samą likwidację wymusiły bardzo wysokie koszty utrzymania placówki przy ciągle malejącej liczbie dzieci.

Celem działania STOWARZYSZENIA ROZWOJU WSI SZCZYTNICA I OKOLIC są:

- 1) wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego wsi Szczytnica i okolic,
- 2) wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego w środowisku lokalnym

Jedną z ciekawszych inicjatyw na terenie gminy jest powstanie we wrześniu 2008 roku **Stowarzyszenia Miłośników Wsi Raciborowice**, którego celem działalności jest promowanie wsi oraz integracja mieszkańców z zakresem działania na terenie Raciborowic Górnych i Dolnych.

W nazwie stowarzyszenia – dla podkreślenia jedności obu sołectw Raciborowic Dolnych i Raciborowic Górnych - użyto tylko nazwy Raciborowice. Grupa która

zainicjowała powstanie Stowarzyszenia w trakcie swojej działalności zebrała i zarchiwizowała ogromną ilość zapomnianych dokumentów, zdjęć, widokówek i wszelkich pamiątek związanych z Raciborowicami oraz udostępniła je zainteresowanym w galerii zlokalizowanej w Kinie „KUJAWY” .

W 2009 roku stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym i otrzymało status prawny.

Stowarzyszenie jest inicjatorem postawienia tablic informacyjnych współfinansowanych ze środków Odnowy Wsi Dolnośląskiego Urzędu Marszałkowskiego, dekoracji wsi w okresie Świąt Bożego Narodzenia, ustawienia w 2010 pomnika w Raciborowicach Dolnych poświęconego pracownikom Cementowni „Podgrodzie” i ZG „Konrad” na terenie uporządkowanego i zagospodarowanego wcześniej skweru. Siłami Stowarzyszenia wydana została także książka „Kronika historyczna Raciborowic” autorstwa Wojciecha Kumoś i Romualda Piecek. Inicjatywą Stowarzyszenia jest uporządkowanie terenu dawnego cmentarza i kościoła poewangelickiego.

W wymienionych powyżej inicjatywach przejawia się głównie aktywność kobiet - to one są pilotem, inicjatorem, wykonawcą zamierzeń które aktywizują lokalne grupy. To kobiety szukają w tych formach działalności miejsca dla siebie, efektywnego zagospodarowania czasu wolnego, zrealizowania poprzez pracę i działalność na rzecz środowiska własnych pasji, wykorzystania w tej pracy swoich zdolności.

Ważnym więc zadaniem władz samorządowych w przyszłości jest wykorzystanie tego potencjału. Warto promować wszystkie działania utrzymujące istniejącą i wyzwalającą nową lokalną aktywność kobiet, szczególnie ich udział w życiu publicznym i lokalnych decyzjach, budujące dialog kobiet i lokalnych organizacji z władzami, wspierające rozwój lokalnych organizacji pozarządowych i grup nieformalnych prowadzonych przez kobiety. Celem jest również wsparcie aktywnych kobiety w ich lokalnych działaniach poprzez wymianę doświadczeń z

innymi kobietami, zarówno na poziomie gminy, powiatu, a być może i województwa.

Ważne jest także, aby sięgać po projekty których celem będzie realizacja szkoleń, spotkań podnoszących kwalifikacje i pozwalających na organizację wydarzeń które pozwolą kobietom zwiększyć swoje kompetencje i wiedzę. Wzmocnienie aktywności kobiet będzie również korzystne dla lokalnych społeczności – poprzez zaistnienie w działaniach lokalnych zrozumieją że mogą decydować o kierunkach rozwoju swojej gminy, że mogą mieć realny wpływ na decyzje władz lokalnych.

2.4. POTENCJAŁ GOSPODARCZY

Analiza potencjału gospodarczego gminy nie może być dokonana bez oceny atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

Atrakcyjność inwestycyjna jest z kolei uzależniona od oceny czynników pogrupowanych według kilku kryteriów, a najczęściej stosowanymi dla potrzeb analizy są:

- 1) czynniki endo- i egzogeniczne (zewnętrzne i wewnętrzne),
- 2) czynniki twarde i miękkie,
- 3) czynniki pierwotne i wtórne.

Nie można dokonać analizy atrakcyjności inwestycyjnej gminy opierając się wyłącznie na jednej z grup czynników – nie są one rozłączne, a z powodu przenikania się poszczególnych z nich trudno jest jednoznacznie określić ich przynależność⁶

Czynniki egzogeniczne czyli zewnętrzne postrzegane są jako te, które nie zależą od lokalnej społeczności, natomiast endogeniczne czyli wewnętrzne, jako zależne od polityki prowadzonej przez władze samorządowe lub od działań społeczności lokalnej, a także wynikające z zasobów wewnętrznych gminy (regionu).

⁶ Elżbieta Stańczyk Gminy i powiaty Zagłębia Miedziowego w statystyce, pobrane w dniu 20.11.2013 ze strony duw.pl/download/1/3644/_1__Elzbieta_Stanczyk.pps,

Powszechnie wiadomo, że samorządy lokalne niewielki wpływ mają na kierunek polityki Państwa. Mają jednak wpływ na politykę rozwoju własnego samorządu. Od początku samorządności kierunek rozwoju był ukierunkowany na równomierny rozwój wszystkich jednostek pomocniczych gminy. Hasło "W każdym roku – co najmniej jedna inwestycja w każdej wsi" pozwoliła na stopniowe wyrównanie dysproporcji, jakie były widocznie w 1990 roku. W roku 2013 gmina ma od prawie 20 lat korzysta z wszystkich podstawowych mediów: wodociągów – niemal 100% dostępności, kanalizacji – niemal 100% dostępności (brak jej tylko w Lubkówku w 3 domach mieszkalnych), światłowodowych łączy telefonicznych – 100% dostępności w każdym miejscu gminy, gazu poprowadzonego w największych miejscowościach gminy tj. Tomaszowie Bolesławieckim, Iwinach i Raciborowicach Dolnych i Górnych, czyli wg aktualnego stanu ludności gminy, dla około 59% mieszkańców.

Baza oświatowa została wyremontowana, część obiektów poddano termomodernizacji, wymieniono kotłownie na nowsze, bardziej wydajne, przy szkołach powstały sale gimnastyczne i place zabaw. Teren wokół szkół został uporządkowany.

Ciągle prowadzone inwestycje drogowe znacząco poprawiły bezpieczeństwo poruszania się po terenie gminy, powstały chodniki przy drogach powiatowych i wojewódzkich.

Poprawiono stan bazy sportowej; wykonane zostały modernizacje płyt boisk, trybuny, zadaszenie trybun, zaplecze socjalne dla sportowców – te wszystkie te działania inwestycyjne mają cel zasadniczy, jakim jest poprawa warunków życia mieszkańców. Mają również inne przełożenie – gmina w której widać poprawę w infrastrukturze staje się atrakcyjna inwestycyjnie, ma szansę na przyciągnięcie nowych inwestorów.

Gmina Warta Bolesławiecka ma wprawdzie pozycję łatwiejszą dla realizacji tego zadania: tradycje górnicze, podatki z terenów przemysłowych i poprzemysłowych, członkostwo gminy w Legnickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej, nadal prowadzone wydobywanie piaskowca na terenie Wartowic.

Dla krótkiego przypomnienia historii przemysłowego rozwoju gminy należy wspomnieć o tych zakładach i ich kierunkach działalności. W ciągu prowadzonej przez powyższe zakłady przez kilkadziesiąt lat wglębnej i odkrywkowej eksploatacji górniczej i związanej z tym flotacji znaczne obszary gminy uległy degradacji. Zaniechanie eksploatacji w kopalni „Konrad” powstrzymało ten proces, jednak ciągle pozostają do wykonania prace rekultywacyjne na składowiskach odpadów z flotacji rud miedzi Nr 1, 2 i 3 i składowisku skały płonnej oznaczone symbolem K-1. Należy także wspomnieć, że gmina – uzyskując dochody z tych terenów w postaci wysokiego podatku od nieruchomości – nie przyspiesza tej rekultywacji i bacznie przygląda się polityce KGHM Polska Miedź SA czuwając nad planami rekultywacji tych terenów.

Koncepcja zamykania i rekultywacji składowisk Nr 1 i 3⁷ przyjmuje jako preferencyjne (w znacznym uproszczeniu) – wprowadzanie roślinności zielonej i zadarnianie powierzchni oraz modyfikację składu gatunkowego drzewostanu.

Dla składowiska Nr 2 przyjmuje się – ze względu na jego specyfikę i położenie – zalesienie całej powierzchni. Rozwiązaniem optymalnym dla zamykania składowiska skały płonnej K-1 byłaby jego likwidacja poprzez eksploatację dla wykorzystania skały płonnej w budownictwie drogowym, a w przypadku braku popytu na materiał – uformowanie masywu składowiska i obsianie mieszkankami traw i roślin motylkowych.

Miniony już okres programowania do 2013 roku nie spełnił oczekiwań gminy w sprawie budowy nowej cementowni. Firma HEIDELBERGCEMENT AG utrzymała w mocy wszystkie ustalenia dotyczące zamierzeń, jakie zostały opracowane i wprowadzone do Planu Zagospodarowania Przestrzennego przez poprzedniego właściciela – Firmę KLÖSTERS i dysponuje aktualną do 2034 roku koncesją na prowadzenie wydobywania w kopalni „Podgrodzie” w Raciborowicach Górnych. Przedstawiony w obowiązującym Planie Ruchu Zakładu bilans zasobów kopaliny głównej, czyli wapieni i margli triasowych ustalony na dzień 31.12.2012 r. określa je na poziomie ponad 333 mln Mg, miąższość złoże od 40 do 100 m, a przewidywane wydobywanie docelowe na poziomie 7000 Mg/dobę. Wydobywanie w takiej ilości nie jest prowadzone, a jedynie na poziomie pozwalającym na utrzymanie koncesji na wydobywanie.

⁷ Wstępna koncepcja zamykania i rekultywacji składowisk odpadów flotacyjnych Nr 1, Nr 2 i Nr 3 oraz składowiska skały płonnej K-1 wykonana przez Centrum Badawczo-Projektowe Miedzi „CUPRUM” sp. z o.o. Wrocław

Tereny w Raciborowicach są obecnie przede wszystkim zapleczem, które zapewni Firmie surowiec do produkcji do czasu, w którym zwiększy się światowe zapotrzebowanie na cement. Złoża zostały zinwentaryzowane i dają gwarancję prowadzenia działalności wydobywczej na nie mniej niż 24 lata, maksymalnie nawet do 70 lat przy założeniu produkcji w wielkości 0,5 - 1 mln. ton cementu rocznie⁸.

W gminie działały inne firmy typu przemysłowego, które utrzymywały jej dawny przemysłowy jej charakter, jednak informacje z roku 2014 nie są ciekawe dla koncepcji rozwoju gminy – rozpoczęto likwidację Kopalni Gipsu i Anhydrytu „Nowy Łąd” w Niwnicach Kopalnia „Lubichów” w Lubkowie, która przez wiele lat kooperowała z firmą „ATLAS” – odbiorcą przetworzonego surowca.

W rejonie Wartowic od początków 1990 roku ponowiona została eksploatacja - metodą odkrywkową - złóż piaskowca ciosowego i w chwili obecnej prowadzi tam działalność 3 zakłady wydobywania piaskowca. W rejonie Jurkowa i Wilczego Lasu (kopalnia Okmiany)– eksploatowane są złoża kruszywa naturalnego.

Obecnie w gminie 4,7% ogólnej powierzchni tj. 521,60 ha zajęta jest pod działalność przemysłową, a tereny wyznaczone pod tę działalność w planie zagospodarowania przestrzennego gminy wymienione zostały w poniższej tabeli.

TABELA I.
TERENY WYZNACZONE POD DZIAŁALNOŚĆ PRZEMYSŁOWĄ/według
aktualnego planu zagospodarowania przestrzennego gminy

Miejscowość	Oznaczenie w planie	Powierzchnia	Przeznaczenie	uwagi
1	2	3	4	5
Szczytnica	AG/1 - 6	74,63	tereny aktywizacji gospodarczej i przemysłowej, bazy, składy	projektowana strefa ekonomiczna
	AG/7	0,35		DELIX

⁸ Centrum Badawczo Projektowe Miedzi „CUPRUM” Sp. z o.o. Wrocław, Ocena oddziaływania na środowisko projektowanej cementowni w Raciborowicach Dolnych, gmina Warta Bolesławiecka na etapie wniosku o ustalenie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu, marzec 1998; str. 13,34

	P/1	1,18	tereny przemysłowe	RADE
Tomaszów Bolesławiecki	AG/1	4,91	tereny aktywizacji gospodarczej i przemysłowej, bazy, składy	dawne cielętniki
	AG/2	3,39		dawna baza PGR
	AG/3	10,68		CETUS
Wilczy Las	AG/1	2,41	gospodarczej i przemysłowej, bazy, składy	Teren k/światlicy
Warta Bol.	P/1	2,90	tereny przemysłu , baz i składów oraz aktywizacji gospodarczej	Baza Zakładu Rolnego
	P/2	1,86		Hofmann
Wartowice	PG/1	12,47	tereny eksploatacji surowców mineralnych, w ramach obszaru i terenu górniczego „Wartowice I i II”, „Wartowice- Zachód II” oraz „Wartowice Las”	Kopalnia Wartowice V
	PG/2	8,19		Kopalnia Hofmann
	PG/3	6,58		Kopalnia Bober
Iwiny	P1/, P/2	28,8	tereny przemysłowe	dawny KONRAD
	PG/1	12,11	tereny eksploatacji surowców mineralnych, w ramach obszaru i terenu górniczego „Lubichów II” oraz „Okmiany II”	dawna żwirownia
Lubków	P/1, P/2	1,94	tereny przemysłowe	ZGK i teren k/kopalni
	PG/1	9,74	tereny eksploatacji surowców mineralnych, w ramach obszaru i terenu górniczego „Lubichów II” oraz „Okmiany II”	Kopalnia LUBICHÓW
Raciborowice Dolne	PG/1	290	tereny eksploatacji surowców mineralnych, w ramach obszaru i terenu górniczego „Podgrodzie I”	obszar górniczny PODGRODZIE I
Raciborowice Górne	PG/1,PG/2 PG/3			
Raciborowice Dolne	P/1	16,59	tereny przemysłu, baz i składów	Projektowana cementownia
	P/2	2,28		

	P/3	13,49		
	P/4	17,1		
razem		521,60 ha		

Samorząd gminy Warta Bolesławiecka od początku powstania prowadzi politykę prorozwojową, która sprzyja lokowaniu się na wolnych terenach przemysłowych nowych inwestorów. Jednak z powodu nierzetelności niektórych przedsiębiorców nie stosuje już od kilku lat instrumentów prawnych dających bezpośrednio ulgi w prowadzonej działalności (była ulga w podatku uzależniona od liczby zatrudnionych bezrobotnych mieszkańców gminy).

Władze samorządowe pomagają jednak w dalszym ciągu poprzez pomoc prawną, przyspieszanie procesów zmian w dokumentach gminy niezbędnych dla prowadzenia działalności, a szczególnie związanych ze zmianą planów zagospodarowania gminy, indywidualną ocenę kondycji finansowej przy analizie wniosków o przesunięcia lub umorzenia w podatkach i opłatach lokalnych.

Są jednak obszary, w których działalność gminy jest śladowa. Zajęta poprawą warunków infrastrukturalnych gmina niewiele swojej uwagi przykłada do innych aspektów wartych rozszerzenia w przyszłości, a należą do nich elementy stałej współpracy z podmiotami gospodarczymi działającymi na terenie gminy.

Dotychczas ten zakres współpracy ogranicza się do działań o charakterze typowo akcyjnym polegających np. na promocji terenów poprzemysłowych i obiektów na tych terenach na rzecz podmiotów gospodarczych na stronach podmiotowych gminy czy informowania o działalności tych podmiotów w wydawanych ze środków gminy folderach promocyjno-informacyjnych. Korzystne byłoby jednak rozwinięcie innych stałych form współpracy, szczególnie związanych z tworzeniem systemu informacji dla małych i średnich przedsiębiorstw, systemów doradztwa w zakresie tworzenia MSP, bezpłatnego promowania takich firm oraz pomagania im w dziedzinach, które zostaną przez nie wskazane w trakcie prowadzonej współpracy i ustaleń dokonywanych w ramach merytorycznych spotkań z przedsiębiorcami.

Niewątpliwą pomocą byłaby zbudowanie e-usług publicznych z maksymalnie możliwą bazą formularzy podatkowych i innych niezbędnych dla prowadzenia działalności, skracających czas poświęcany na załatwianie formalności, stworzenie dostępności dla zakładania podpisu elektronicznego w formie profilu zaufanego. Ten kierunek rozwoju dotyczy nie tylko usprawnienia dla przedsiębiorczości, ale dla ogółu społeczeństwa gminy.

Można ocenić, że gmina poprzez swoje organy maksymalnie wykorzystuje w swojej bieżącej pracy wszelkie instrumenty prawne i organizacyjne, jakie otrzymuje poprzez akty prawne regulujące jej istnienie dla budowania potencjału gospodarczego. Gmina Warta Bolesławiecka okres po 1990 wykorzystwała również w sposób optymalny swoje możliwości finansowe, chociaż z upływem lat - ograniczane liczbą nakładanych dodatkowych zadań czy to zleconych z zakresu administracji rządowej, czy powiększanych w puli zadań własnych nowymi aktami prawa. Niestety praktyką rządu polskiego stało się kierowanie tych zadań bez zabezpieczenia pełnego finansowania, co dla wielu gmin polskich stało się poważnym odciążeniem ich budżetów – nie inaczej jest dla gminy Warta Bolesławiecka, jednak pozytywnym aspektem polityki finansowej organu wykonawczego jest brak obciążeń kredytowych, co ułatwia kierowanie sprawami gminy i pozwala na planowanie kolejnych zadań inwestycyjnych.

Takie jest – poza realizacją zadań bieżących i załatwiania spraw społeczności lokalnej – zadanie samorządu lokalnego. Na takie zadania samorząd lokalny z jego władzami ma wpływ i to on decyduje o kierunkach rozwoju i źródłach finansowania.

Pojawiają się jednak również działania pozytywne dla przyszłego rozwoju gminy, na które gmina nie miała bezpośredniego wpływu. Zbudowana na terenie gminy sieć telekomunikacyjna nie dawała dostępności do Internetu poprzez łącza telekomunikacyjne. W zasadzie na terenie niemal całej gminy – dawniej TPSA, obecnie Orange TP SA – przez długie lata nie zabezpieczała dostępu do sieci szerokopasmowych.

Tę lukę wykorzystwała lokalna firma, dostarczając Internet drogą radiową.

Dopiero prowadzona w latach 2009-2013 na terenie całej gminy inwestycja wymiany sieci i wzmocnienia jej łączami światłowodowymi stworzyła możliwości

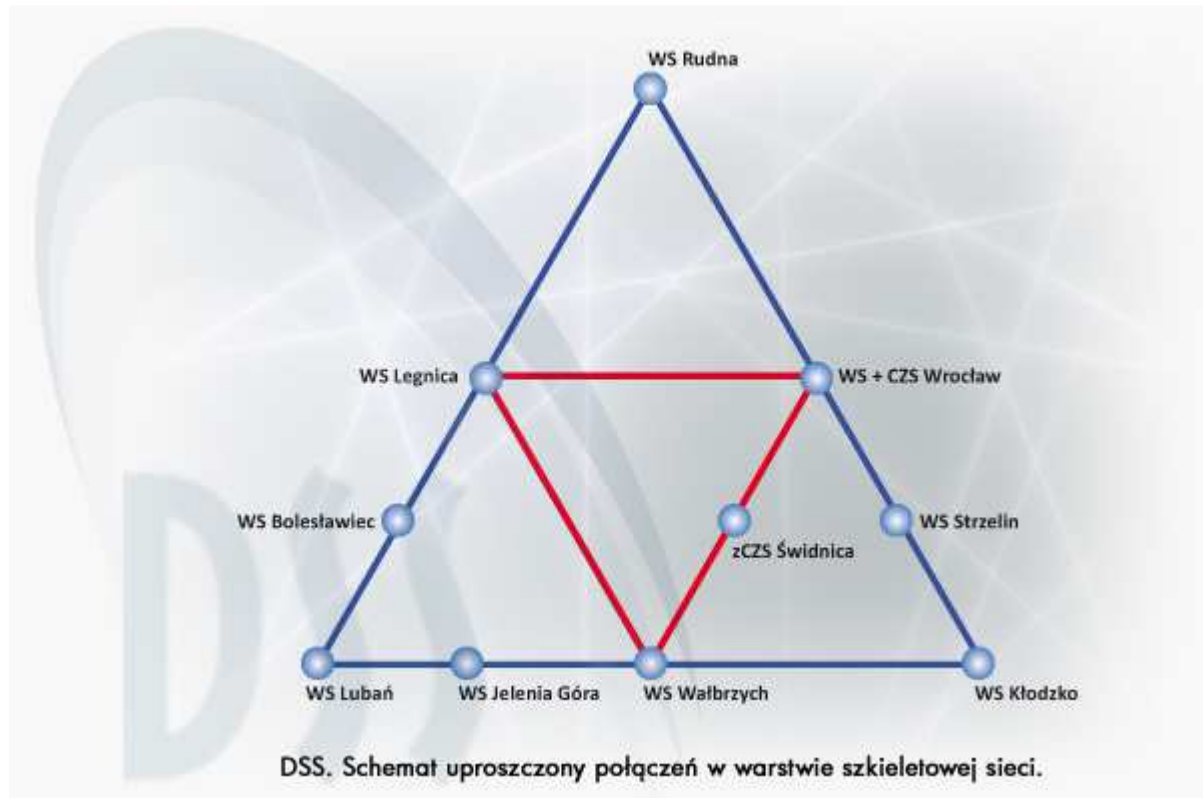
techniczne i dostęp do Internetu mieszkańcom gminy Warta Bolesławiecka. Ta inwestycja była prowadzona w ramach działań na rzecz likwidacji „białych plan” na terytorium kraju.

Kolejny realizowany w gminie projekt to budowa Dolnośląskiej Sieci Szkieletowej. Inwestycję rozpoczęto w dniu 27 maja 2013 roku od symbolicznego wbicia szpadla w sąsiedztwie budynku Urzędu Gminy Warta Bolesławiecka – tu stanęła szafa dystrybucyjna będąca jednym z elementów technicznych sieci. Budowa sieci światłowodowej w ramach tej ogromnej inwestycji sprawi, że każdy powiat na Dolnym Śląsku zyska możliwość podłączenia do szybkiego Internetu. Dzięki tej inwestycji do końca 2014 roku na terenie całego województwa położonych zostanie ponad 1,5 tysiąca km kabli światłowodowych, które stanowiąc będą szkielet dla odbiorców – firm telekomunikacyjnych, które prześlą sygnał do mieszkańców. Sieć zostanie położona w każdym powiecie i dotrze do gmin, które na etapie planowania zostały wytypowane z uwagi na brak infrastruktury i problemy z dostępem do szybkiego Internetu. Koszt całego przedsięwzięcia to 215 mln zł, a dofinansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego wyniesie blisko 150 mln zł.⁹ Ta inwestycja będzie ogromnym stymulatorem rozwoju gminy i przyspieszy jej wejście w e-usługi, otworzy mieszkańcom gminy i działającym w gminie podmiotom gospodarczym nowoczesne e-okno na region i świat. Gmina nie miała większego wpływu na ujęcie w tej inwestycji, ale jej udział niewątpliwie w sposób znaczący poprawi jej atrakcyjność inwestycyjną.

⁹ Pobrane w dniu 25.11.2013 r. ze strony <http://www.umwd.dolnyslask.pl/dss/aktualnosci-dss/aktualnosci-2013/arttykul/dolnoslaska-siec-szerokopasmowa-poczatek-budowy/>

SCHEMAT I.

Kolejno przyjęte do analizy potencjału gospodarczego są czynniki pierwotne, które mają podłoże geograficzne, a więc odnoszą się do położenia regionu, odzwierciedlają charakter struktury gospodarczej oraz sektorowy układ gospodarczy, wpływają na możliwości zatrudnienia i generowanie dochodów.¹⁰ Czynniki wtórne wynikają natomiast z pierwotnych i działają jako stymulatory lub bariery rozwoju.

Obszar na którym leży gmina sprawia, że Warta Bolesławiecka jest postrzegana jako atrakcyjna inwestycyjnie. Wpływają na to głównie dobre połączenia komunikacyjne oraz budowa geologiczna.

¹⁰ jak w przypisie 5

Położenie w zachodniej części województwa dolnośląskiego przy głównych szlakach komunikacyjnych południowej Polski to niewątpliwy atut gminy, na który składają się:

- 1) trasa kolejowa E30 (element III paneuropejskiego korytarza transportowego), która została w minionych latach zmodernizowana przy udziale środków europejskich;
- 2) autostrada A4 (Kraków – Drezno), do której gmina posiada dostęp dzięki wywalczeniu zjazdu w Szczytnicy, obsługującego Legnicką Specjalną Strefę Ekonomiczną;
- 3) dzięki dostępowi do autostrady A4, mieszkańcy gminy mają również zapewnione połączenie z autostradą A18 biegnącą w kierunku Berlina,
- 4) zjazd „z” i „na” autostradę A4 w Szczytnicy.

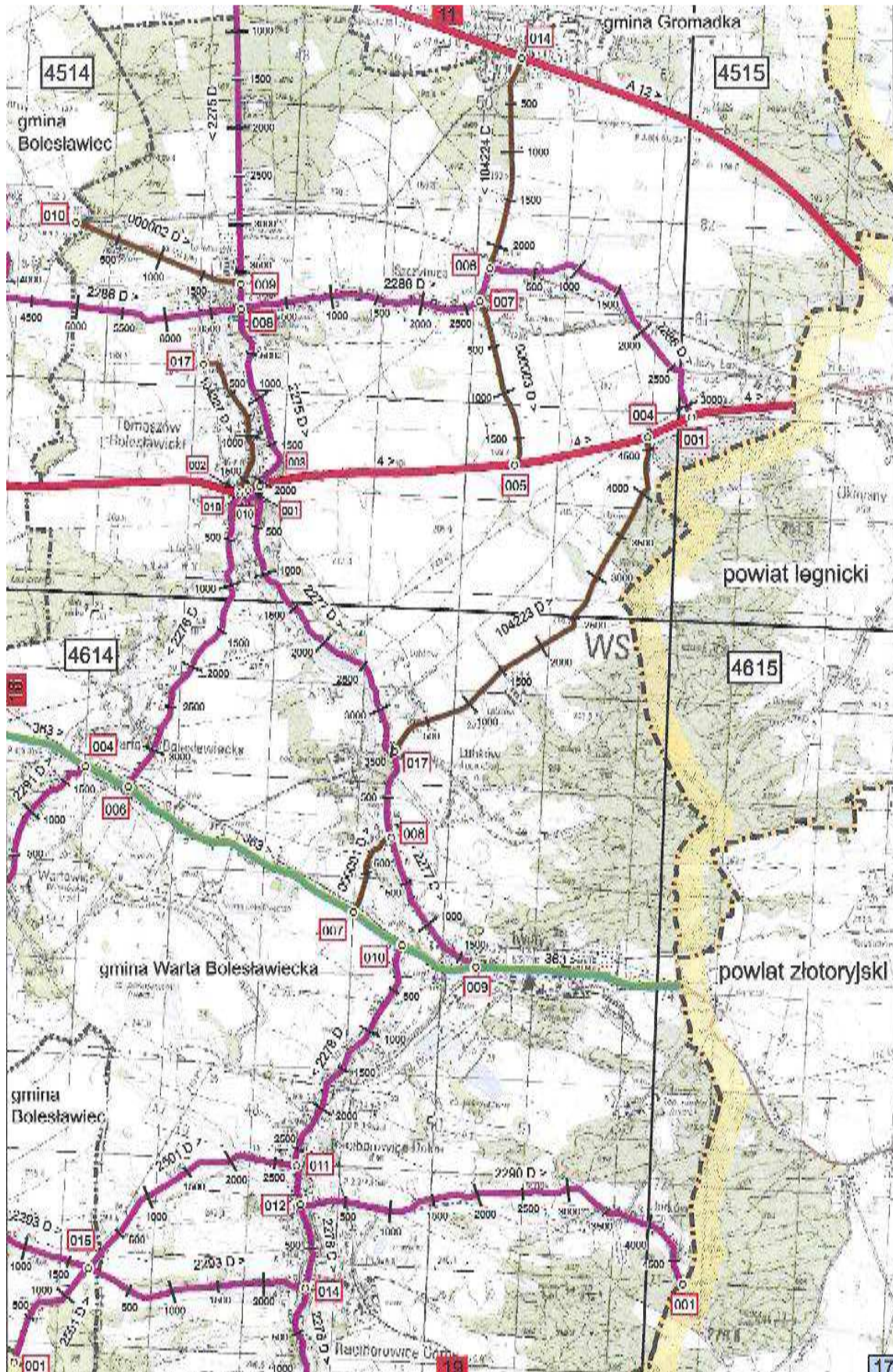
Wszystkie wymienione powyżej linie komunikacyjne dają ogromne możliwości mieszkańcom gminy. Gmina jest doskonale skomunikowana ze stolicą województwa – Wrocławiem. Dzięki zjazdowi w Szczytnicy oraz pobliskiej Krzywej można dojechać do granic tego miasta w ciągu 1 godziny. Podobnie można szybciej dojechać do Wrocławia dzięki modernizacji linii kolejowej E 30. Budowa autostrady A4 i modernizacja autostrady A18 umożliwia łatwe dotarcie do całej zachodniej Europy.

Planowana rozbudowa autostrady A4 w kierunku granicy z Ukrainą uczyni z tej trasy główną oś komunikacyjną łączącą Europę zachodnią i wschodnią. Dzięki sieci drogowej Warta Bolesławiecka ma dogodne położenie w stosunku do portów lotniczych we Wrocławiu, Dreźnie, Berlinie i Pradze. Zmodernizowane lotnisko we Wrocławiu i przebudowa węzła komunikacyjnego we Wrocławiu (autostradowa obwodnica Wrocławia) ułatwia skomunikowanie gminy z głównymi lotniskami Europy i szybsze połączenie drogowe z Warszawą.

Priorytetem gminy od początków lat 90-tych jest przebudowa, rozbudowa i modernizacja wszystkich dróg przebiegających przez jej teren. Jakość dróg w tym czasie uległa radykalnej zmianie, a utworzenie sieci dróg gminnych łączących miejscowości gminy oraz umożliwiających dotarcie do dróg wojewódzkich i krajowych ułatwia mieszkańcom szybkie przemieszczanie się, co jest niezbędne dla obecnego tempa życia.

SCHEMAT II.

Szlaki komunikacyjne w gminie Warta Bolesławiecka

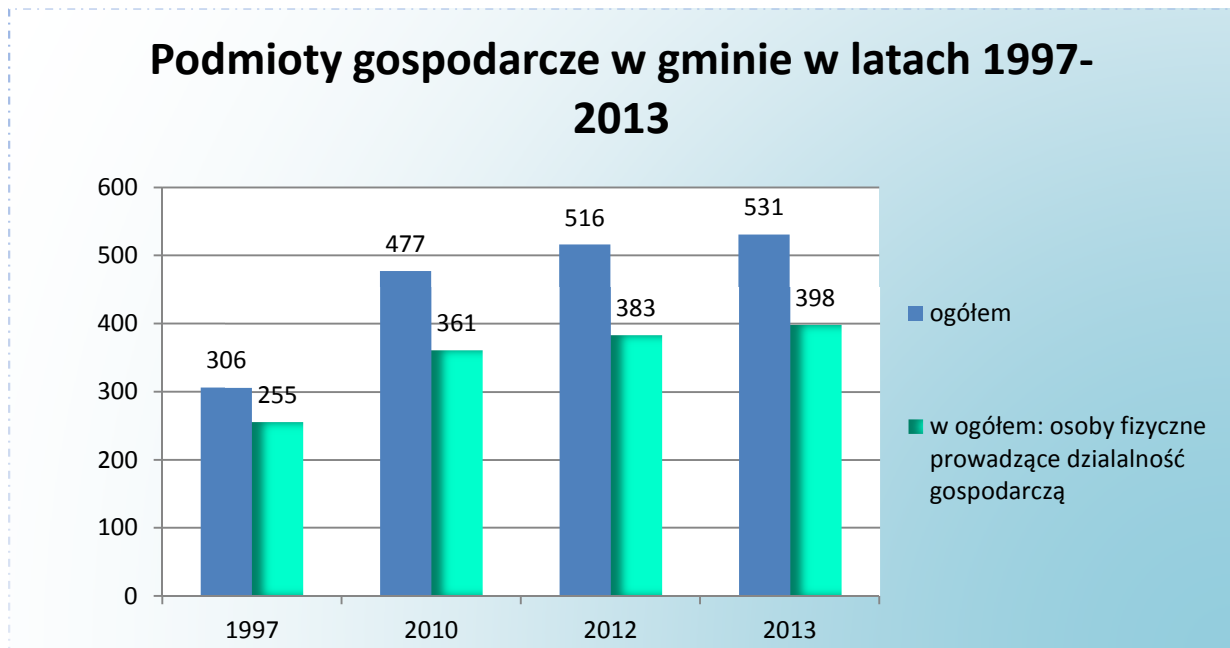
2.4.1. działalność gospodarcza

Potencjał, jakim dysponuje gmina Warta Bolesławiecka, w szczególności:

- położenie geograficzne,
- sieć dróg i linii kolejowych,
- zasoby złóż mineralnych,
- stopień rozwoju usług i infrastruktury gminnej
- przychylność władz gminy dla przedsiębiorców,

dają wiele możliwości dla prowadzenia działalności gospodarczej.

Jeszcze w 1997 roku na terenie gminy Warta Bolesławiecka działało 306 podmiotów gospodarczych, w tym 255 zarejestrowanych przez osoby fizyczne. W roku 2013 na terenie gminy działa już 531 podmiotów, w tym 398 zarejestrowanych przez osoby fizyczne, co stanowi wzrost liczby ogółem o 73,5%, a więc prawie dwukrotnie.

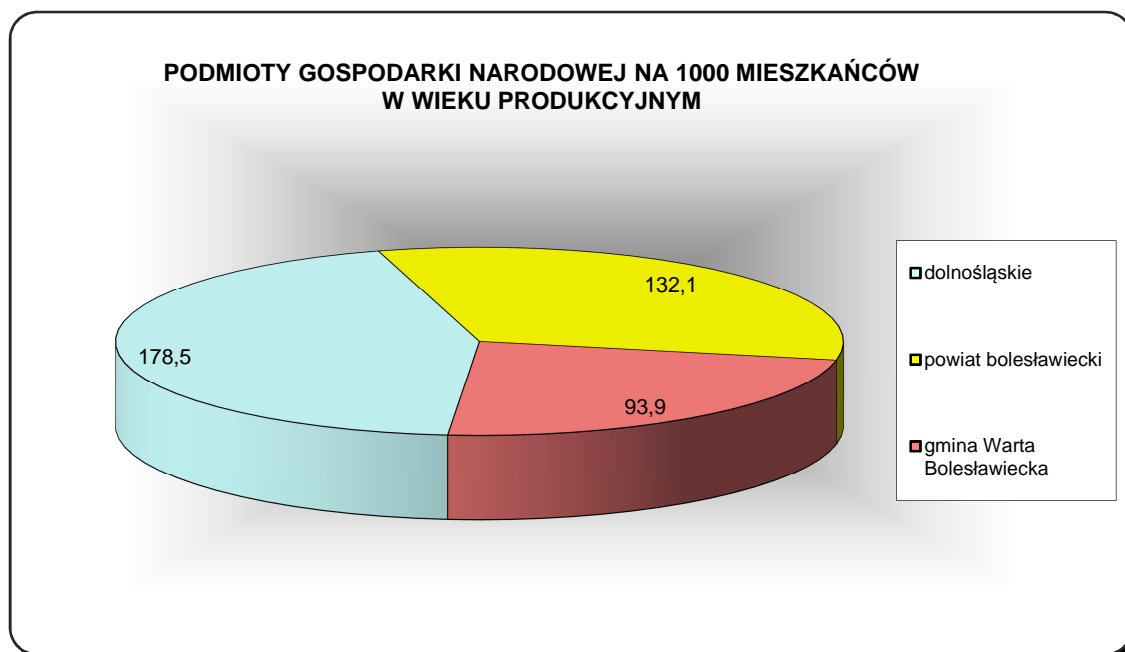
Wykres 10. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON prowadzone przez osoby fizyczne na tle podmiotów gospodarki narodowej ogółem w gminie Warta Bolesławiecka w latach 1997-2012

Oznacza to, że to właśnie osoby fizyczne są siłą napędową gospodarki gminy. Liczba tych podmiotów systematycznie rośnie i jest to pewnie również efekt zmiany ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, która począwszy od dnia 1

lipca 2011 roku uruchomiła działania Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej prowadzonej przez Ministra Gospodarki. Nowelizacja zniósła z dniem 01 stycznia 2012 roku obowiązek prowadzenia przez gminy ewidencji gospodarczej uwalniając niejako rejestrację podmiotów. Każdy zainteresowany może dokonać zgłoszenia w zasadzie samodzielnie, dysponując bezpiecznym podpisem elektronicznym. Gminy wspierają i pomagają podmioty w tych czynnościach.

Pomimo sporego wzrostu liczby podmiotów, na tle powiatu i województwa gmina nie wygląda korzystnie. Na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie zarejestrowanych jest tylko niespełna 94 podmioty gospodarcze podczas gdy w powiecie bolesławieckim wskaźnik ten przekracza 132 podmioty, a w województwie – 178 podmiotów.

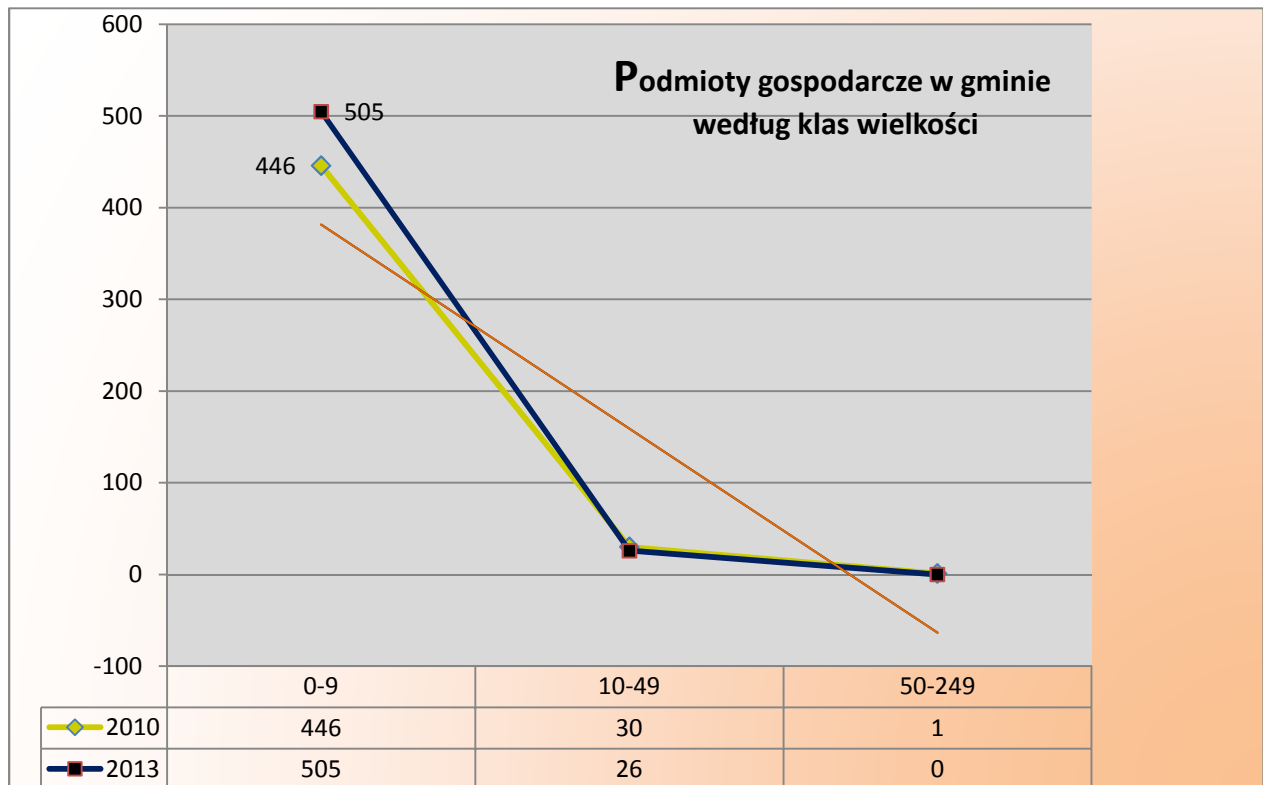

Wykres 11. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Warta Bolesławiecka w 2012 roku (na podstawie danych GUS)

Liczba podmiotów prowadzonych przez osoby fizyczne ma przełożenie na liczbę podmiotów zatrudniających od 0-9 pracowników, a takich właśnie, bo aż 505 w stosunku do liczby ogółem 531 podmiotów w 2013 roku jest zarejestrowanych w gminie. Są to więc w przeważającej liczbie małe jednoosobowe utworzone poprzez samozatrudnienie lub niewielkie firmy rodzinne. W taki sposób część mieszkańców gminy ucieka przed bezrobociem lub wybiera pracę na własny rachunek z innych względów, na przykład dla nienormowanego czasu pracy, w

celu wykorzystania własnych zdolności, wykorzystania niszy na rynku gospodarczym ect.

Wykres 12. Podmioty gospodarki narodowej ogółem wpisane do rejestru REGON według klas wielkości w gminie Warta Bolesławiecka w latach 2010 i 2013.

Do grupy podmiotów zatrudniających od 10 – 49 pracowników zaliczonych zostało 26 podmiotów i są to głównie jednostki samorządowe oraz działające na terenach przemysłowych podmioty gospodarcze.

Niższy od powiatowego i wojewódzkiego wskaźnik liczby podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie może świadczyć o ogólnie niższym tempie rozwoju gospodarczego na terenach wiejskich. Wpływ ma na to inny niż na silnie zurbanizowanym terenie miast poziom zapotrzebowania na usługi, szczególnie związane z rozwojem handlu i usług.

Gmina oczekując poprawy na rynku pracy nie może być obojętna wobec tych wskaźników. Dla poprawy wzrostu zatrudnienia na rzecz obniżania stopy bezrobocia ważne są wszelkie działania pozwalające na pozyskanie nowych

inwestorów. Większość terenów inwestycyjnych w gminie jest już wykorzystywana na potrzeby działalności gospodarczej a wpływ gminy na ich wykorzystanie jest w zasadzie niewielki.

Tak jest w przypadku planów likwidacji jednego z największych zakładów działających na terenie gminy Kopalni Gipsu i Anhydrytu „Nowy Ląd” w Niwnicach.

W ostatnich latach pojawiła się nowa nadzieja na powrót przemysłu górniczego na teren gminy. KGHM rozpoczął w 2013 roku starania o przyznanie spółce koncesji na poszukiwanie i rozpoznanie złoża rud miedzi Konrad¹¹. Chodzi o obszar, w którym kombinat prowadził wydobycie do 1989 roku. 24 lata temu (*według autora tekstu*) wyłączono pompy kopalni Konrad w Iwinach, by woda zalała niewybrane do końca wyrobisko. Dziś coraz częściej mówi się, że to był błąd.

Wciąż żywe w tym regionie nadzieje na powrót KGHM do starego zagłębia obudziły wyniki badań, które spółka prowadzi w rejonie Wartowic i Warty Bolesławieckiej, na złożu Niecka Grodziecka. W wykonanych w pierwszym etapie dziewięciu otworach wiertniczych średnia zawartość miedzi wynosiła ok. 1,4 proc., a zawartość srebra 50 gramów w tonie rudy. To parametry zbliżone do wciąż eksploatowanego złoża Lubin-Małomice.

Obecnie w rejonie gminy dobiega końca drugi etap wierceń. Wyniki pomiarów będą wykorzystane przy tworzeniu wstępnego studium wykonalności projektu. To z kolei dokument, który może być podstawą do podjęcia decyzji o budowie kopalni i wystąpienia o koncesje na eksploatację górniczą. Mówi się, że wniosek o koncesję na sąsiedni obszar (złóże Konrad) to kontynuacja tych działań. Szacuje się, że na południowy wschód od Bolesławca zalega wciąż ponad 100 mln ton rudy miedzi, ale jej eksploatacja wymaga uporania się z poważnymi problemami: głębokością (do 1200-1300 m pod powierzchnią) i wodą, która zatopiła opuszczone dwadzieścia lat temu wyrobiska po Konradzie.

¹¹ Pobrano w dniu 25 maja 2014 roku ze strony <http://24legnica.pl> „Polska Miedź złożyła wniosek o koncesję na złóże Konrad”, Piotr Kanikowski; 02.08.2013

W latach sześćdziesiątych kopalnia miedzi Konrad w Iwinach dawała zatrudnienie 3 tysiącom mieszkańców obszaru od Bolesławca po Legnicę. Powrót górnictwa do gminy Warta Bolesławiecka to marzenie władz samorządowych, które może mieć swój udany finał.

2.4.2. rolnictwo

Obszar gminy Warta Bolesławiecka według powierzchni ewidencyjnej, zajmuje 11 019,00 ha. Udział powierzchni poszczególnych obrębów, w ogólnej powierzchni gminy jest bardzo zróżnicowany i waha się od 4,3% (Wartowice) do 21,7% (Tomaszów Bolesławiecki)

Do największych pod względem obszaru należą obręby: Tomaszów Bolesławiecki, Raciborowice Górne, Lubków, Iwiny i Warta Bolesławiecka. Zajmują one w sumie około 68% ogólnej powierzchni gminy.

Analizując strukturę użytkowania gruntów wzięto pod uwagę udział powierzchni użytków rolnych, lasów i gruntów leśnych oraz zadrzewień, wód, terenów zabudowanych, dróg, nieużytków oraz gruntów pozostałych. Wśród gruntów pozostałych znalazły się użytki kopalne, koleje i tereny różne.

Największą powierzchnię gminy Warta Bolesławiecka zajmują użytki rolne – 66%. Pod lasami i gruntami leśnymi znajduje się – 20,6%. Zadrzewienia zajmują tylko 1,0% powierzchni gminy, a grunty pod wodami 0,7%. Tereny zabudowane to 6,6%, drogi 3,2%, nieużytki 0,8% i pozostałe grunty 1,1%

TABELA II.

STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW NA TERENIE GMINY

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)		%
		ogółem	w tym:	
1	2	3	4	5
1	GRUNTY ROLNE grunty orne sady łąki, pastwiska trwałe	7.273,65	6273,52 19,20 980,93	66,00
2	LASY I ZADRZEWIENIA	2.384,32		21,60
3	WODY	75,09		0,70
6	DROGI	347,63		3,20
7	TERENY ZABUDOWANE	729,49		6,60
	NIEUŻYTKI	85,66		0,80
9	POZOSTAŁE	123,16		1,10
	razem	11 019		100,00

W strukturze użytkowania gruntów występuje przewaga użytków rolnych, przy około 21% udziale powierzchni zajmowanej przez lasy i grunty leśne.

Największe powierzchnie użytków rolnych w gminie posiadają obręby: Tomaszów Bolesławiecki – 1 502,03 ha, Raciborowice Górne – 1 068,33 ha, Szczytnica – 889,14 ha, Warta Bolesławiecka – 827,55 ha i Lubków – 787,24 ha, które w sumie zajmują około 70% ogólnej powierzchni użytków rolnych w gminie. Najmniejszą powierzchnią użytków rolnych w gminie charakteryzuje się obręb Jurków – 94,88 ha. Udział użytków rolnych w poszczególnych obrębach jest zróżnicowany i kształtuje się od bardzo niskiego w Jurkowie - 29,3% do wysokiego w Szczytnicy - 81,8%. Niski udział użytków rolnych występuje również w obrębie Iwiny – 52,5%.

W pozostałych obrębach kształtuje się on na średnim poziomie – od 60,2% w Wartowicach do 73,8% w Raciborowicach Górnych.

Powierzchnia i struktura użytków rolnych gminy przedstawia się następująco:

- grunty orne – 6 273,52 ha (86,2%),
- sady – 19,20 ha (0,3%),
- łąki – 448,25 ha (6,2%),
- pastwiska – 532,68 ha (7,3%).

Jak wynika z powyższego, w gminie występuje dominacja gruntów ornych z małym udziałem użytków zielonych (13,5%). Udział sadów jest znikomy (0,3%). W poszczególnych obrębach udział gruntów ornych w powierzchni użytków rolnych wykazuje małe zróżnicowanie i kształtuje się od 79,7% w Jurkowie do 91,9% w Wilczym Lesie. W pozostałych, nie wymienionych obrębach, udział ten jest wysoki i przekracza 80%. Największe powierzchnie użytków zielonych gminy występują w obrębach: Tomaszów Bolesławiecki (227,65 ha), Raciborowice Górne (140,94 ha), Warta Bolesławiecka (129,92 ha), Lubków (117,14 ha) i Szczytnica (114,51 ha), zajmując w sumie około 74% ich ogólnej powierzchni w gminie.

Analiza struktury użytkowania gruntów w poszczególnych obrębach gminy określiła dla nich kierunki użytkowania ziemi. Wyróżniono 4 kierunki użytkowania ziemi:

- rolny,

- rolny z udziałem lasów,
- rolny z udziałem lasów i pozostałych,
- leśny z udziałem rolnego,

W 4 obrębach występuje rolny kierunek użytkowania: Szczytnica, Warta Bolesławiecka, Raciborowice Dolne i Raciborowice Górne. Kierunek rolny z udziałem lasów występuje również w 4 obrębach: Tomaszów Bolesławiecki, Lubków, Wilczy Las i Wartowice. Rolny z udziałem lasów i pozostałych występuje w Iwinach i leśny z udziałem rolnego w Jurkowie¹².

Udział we władaniu powierzchnią gminy Warta Bolesławiecka, przedstawia się następująco:

- Agencja Nieruchomości Rolnych – 9,8%,
- Państwowe Gospodarstwo Leśne – 19,9%,
- własność komunalna – 3,5%,
- pozostałe publiczne – 8,9%,
- gospodarstwa rolne – 49,9%,
- nieruchomości do 1 ha – 3,1%,
- spółdzielnie - 1,7%,
- pozostałe prywatne – 3,2%.

Z powyższego zestawienia wynika, że we władaniu gruntami w gminie zdecydowanie największy udział mają gospodarstwa rolne, które zajmują 5 515,14 ha (około 50%) powierzchni ogólnej. Udział PGL LP to 2 196,22 ha (około 20%). Grunty Agencji Nieruchomości Rolnych stanowią około 10% - 1 074,68 ha. Podobny udział, około 9% posiadają władający z grupy wymienionej jako pozostałe publiczne – 975,56 ha. Wymienieni wyżej użytkownicy gruntów zajmują łącznie 88,5% powierzchni gminy.

Dokonana na potrzeby sporządzenia Planu analiza struktury obszarowej gospodarstw pozwoliła wyróżnić na terenie gminy Warta Bolesławiecka 3 typy obszarowe gospodarstw:

- dominacja gospodarstw małych – Jurków,

¹² Z Planu urządzeniowo-rolnego gminy Warta Bolesławiecka

- przewaga gospodarstw małych – Tomaszów Bolesławiecki, Wilczy Las, Lubków, Warta Bolesławiecka, Wartowice, Iwiny, Raciborowice Dolne i Raciborowice Górne,
- przewaga gospodarstw średnich – Szczytnica.

2.5. ZASOBY NATURALNE, HISTORYCZNE, PRZYRODNICZE, KRAJOBRAZOWE

Pod względem **budowy geologicznej** obszar gminy Warta Bolesławiecka należy do Niecki Północnosudeckiej. Stanowi ona rozległą formę synklinarną zorientowaną w kierunku NW-SE, zbudowaną w części centralnej ze skał osadowych, a na skrzydłach i w głębokim jej podłożu z serii skał metamorficznych. Jest ona pocięta licznymi uskokami, a jej formacje skalne były przemieszczane blokowo w okresie trzeciorzędowym (orogeneza alpejska).

W części południowej tego obszaru przeważają formy typu horstów i skały synkliny - występują blisko powierzchni terenu lub miejscami odsłaniają się w formie wychodni.

Północne skrzydło synkliny północnosudeckiej budują różnowiekowe skały metamorficzne, datowane od ordoniku po dolny karbon. Są to łupki krzemionkowe, łupki kwarcowe serycytowe, łupki ilaste oraz piaskowce szarogłazowe. Występują one blisko powierzchni lub nawet w formie wychodni w zachodniej części gminy. Składają się one z ordowickich łupków serycytowych i kwarcowo-serycytowych oraz sylurskich łupków krzemionkowych, krzemionkowo-ilastych i ilastych.

Najstarszymi skałami osadowymi synklinorium północnosudeckiego są dolnokarbońskie piaskowce szarogłazowe (odsłaniają się na powierzchni na NE od Bolesławca). Bardziej rozpowszechnione są formacje skał permskich. Z piętra dolnego permu – czerwony spągowiec – występują piaskowce i zlepierce kwarcowe, a z cechsztynu wapienie, dolomity, margle, iłowce, anhydryty, mułowce i piaskowce. Występują tu również cechsztyńskie brunatne łupki bitumiczne, posiadające dużą zawartość miedzi. Do niedawna były one

eksploatowane w Zakładach Górniczych „Konrad” i w Iwinach, a obecnie prowadzone badania na złożu „Wartowice” mogą być zapowiedzią powrotu przemysłu wydobywczego w gminie. Z cechsztynem związane są też płytko leżące gipsy i anhydryty występujące w okolicach Lubkowa.

Skały triasu to piaskowce, zlepieńcem mułowce, iłowce, margle i dolomity piętra piaskowiec pstry oraz wapienie, margle i dolomity wapienia muszlowego. Skały kredy górnej zalegają na podłożu permo-triasowym i w S oraz W części gminy zajmują największy obszar. Składają się one z piaskowców gruboziarnistych i drobnoziarnistych, zlepieńców, piaskowców ciosowych, margli, piaskowców z wkładkami iłów, mułowców.

Osady trzeciorzędowe cechują się zmienną miąższością. Najczęściej spotykanymi osadami są żwiry kwarcowe z materiałem miejscowym. Są one niekiedy podesełane łąkami z węglem brunatnym. Rozbudowany profil trzeciorzędu składa się głównie z utworów miocenu środkowego i górnego. Zbudowane są one z serii piasków i żwirów oraz mułów z wkładkami węgla brunatnego. Przewarstwiają się one wzajemnie, a poszczególne poziomy często zmieniając grubość łączą się ze sobą lub wyklinowują. Osady plejstocenu na terenie gminy pochodzą z dwóch zlodowaceń – południowopolskiego i środkowopolskiego oraz z okresów pośrednich. Składają się one z piasków i żwirów wodnolodowcowych, glin zwałowych, rezyduów glin, piasków i żwirów rzecznych (w dolinach Bobrzycy, Osiki i Brenny), piasków i mułów. Ze schyłku plejstocenu pochodzą – w N¹³ części obszaru – piaski eoliczne, a w S – lokalnie pokrywy glinek pylastych lessowych. Przy powierzchni, zwłaszcza w N części omawianego obszaru, przeważają osady czwartorzędowe o charakterze piaszczystym lub piaszczysto-żwirowym.

Omawiany obszar leży na pograniczu Sudetów i ich przedpola. Skały starszego podłoża leżą tam pod cienką (do 100m) pokrywą luźnych osadów trzecio- i czwartorzędowych. Są to w przewadze piaskowce kredowe, a w rejonie Iwiny-Raciborowice Górne – triasowe dolomity, margle i piaskowce. Między Bolesławcem a Tomaszowem Bolesławieckim oraz w rejonie Szczytnicy leżą piaski i łąki trzeciorzędowe. Większą część powierzchni pokrywają piaski i żwiry wodnolodowcowe – szczególnie na NE od doliny Bobrzycy. Na odcinku od

¹³ kierunki świata, gdzie: N – oznacza północ; E – wschód; S – południe; W – zachód; NE – północny wschód; SE – południowy wschód; SW – południowy zachód; NW – północny zachód.

Raciborowic Górnych do Wilczego Lasu ciągnie się zachodnie zbocze wielkiego kemu żwirowo-piaszczystego tzw. Wału Okmiańskiego. Na północ od Tomaszowa Bolesławieckiego leżą żwiry i piaski plejstocénskich stożków napływowych (utwory rzeczne). Na S od Bolesławca do Warty Bolesławieckiej leżą ily warwowe.

Budowa wgłębna terenu gminy jest niezwykle skomplikowana: południową i środkową część zajmuje Niecka Grodziecka, długa na 20 km, szeroka na 6 km i biegnąca generalnie w kierunku NW-SE.

TABELA III. UOGÓLNIONY PROFIL GEOLOGICZNY GMINY

		ŚREDNIA MIĄŻSZOŚĆ
CZWARTORZĘD	ily, piaski, żwiry, namuły, glina morenowa	30 m
TRZECIORZĘD	piaski, żwiry, bazalty, margiel brunatny	5-20 m
GÓRNA KREDA	piaskowce, margle piaszczyste	110-380 m
WAPIEŃ MUSZLOWY	wapienie, margle, łupki	0-200 m
PSTRY PIASKOWIEC	piaskowce drobnoziarniste	400-900 m
CECHSZTYN GÓRNY	Iły, dolomity, piaskowce czerwone	50-90 m
CECHSZTYN ŚRODKOWY	margle przelawicone szarym wapieniem okruszczowanym mieszkami ołowiu, margle czarne, margle wapniste z miedzią, margle szare	
CECHSZTYN DOLNY	wapienie, piaskowce, zlepieńce	
CZERWONY SPĄGOWIEC	tufy, porfiry, zlepieńce	

W obszarach górniczych „Grodziec” i „Lubichów” warstwa miedzionośna zalega na głębokości od 30 do 1000 m. Badania prowadzone na terenie obszaru Wartowice potwierdzają występowanie na głębokości do 1000 m dobrej jakości złóż miedzionośnych, z dużą zawartością srebra. Ostateczne wyniki badań mogą dać kolejną szansę rozwoju przemysłu wydobywczego w gminie.

Warunki wodne tworzą na obszarze naszej gminy wody podziemne, które generalnie – w zależności od głębokości występowania – dzielą się na wody

przypowierzchniowe i głębinowe. Wody przypowierzchniowe występują w naszej gminie w trzech strefach zalegania obejmując poziomy od 0-2 metrów głębokości, poprzez 2-5 m głębokości, aż do 5-10 m głębokości. Wody te lokalizują się głównie w sąsiedztwie cieków wodnych, płynących w głęboko wyciętych dolinach.

Teren gminy leży w dwóch regionach hydrogeologicznych: przedsudeckim - na północy (podregion legnicki) i sudeckim - w części południowej (podregion lwówecki), a ich granica biegnie przez Kruszyn (w gm. Bolesławiec), Tomaszów Bol. i koło Lubkowa. Większość podregionu lwóweckiego zajmuje główny zbiornik wód podziemnych (oznaczany jako GZWP 317) wykształcony w utworach kredy górnej i częściowo czwartorzędu na głębokości 100-200 m. Zbiornik ten został zaliczony do obszarów najwyższej oraz wysokiej ochrony.

Zbiorniki wód wgłębnych w utworach trzeciorzędowych występują w środkowej i południowej części obszaru gminy. Miejscami zalegają bardzo płytko. Wszystkie są naporowe. Cechują się w przewodzie znacznymi ciśnieniami, najczęściej jednak subartezyjskimi. Przeciętne wydajności uzyskuje się w nich otworami od kilku do kilkunastu m³/h. Zawierają wody słodkie, niekiedy nawet o niskiej mineralizacji - dość często z podwyższoną zawartością Fe, rzadziej Fe i Mn.

Głębsze, permskie zbiorniki wgłębne w seriach skał osadowych permu zostały nacięte systemami chodników i szybów zlikwidowanej kopalni miedzi w Iwinach. Sięgają one do około 830 m pod poziom terenu po cechsztyńską serię margli miedzionośnych i ołowionośnych, dziś zanieczyszczone, dawniej spełniały parametry wód mineralnych.

W roku 2013 sieć wodociągowa jest zasilana z dwóch niezależnych ujęć wody. Ujęcia własne w postaci ośmiu studni głębinowych są zlokalizowane w Warcie Bolesławieckiej, Wartowicach, Tomaszowie Bolesławieckim, Lubkowie i Raciborowicach Górnych. Łączna wydajność zasobów eksploatacyjnych szacowana jest na 175 m³/h, co stanowi 4200 m³/d. Ujęcie zewnętrzne (obce), z którego dokonywany jest zakup uzupełniający to ujęcie wody w Okmianach, w administracji GZGKiM w Chojnowie.

Zgodnie z geobotanicznym podziałem Śląska¹⁴, omawiany obszar należy do prowincji Górskiej, podprowincja Hercyńsko-Sudecka, dział Sudecki, okręg Pogórze Sudeckie, podokręg Pogórze Izerskie. Cechą tego okręgu jest monotonia krajobrazu, a dominującym jego elementem są użytki rolne i leśne.

Łąki składają się z takich gatunków jak: rajgras wyniosły, stokłosa miękka, kupkówka pospolita, życica trwała, stokrotka pospolita, pępawa dwuletnia, mniszek pospolity, szczaw zwyczajny, złocień właściwy, komonica zwyczajna, marchew zwyczajna, ostrożeń warzywny i koniczyna łąkowa oraz koniczyna drobnogłówkowa.

Nad ciekami rozwijają się łąki okresowo wilgotne mezo – i eutroficzne. Z traw rosną tu między innymi: trzęślica modra, śmiełek darniowy, a oprócz tego dzięgiel leśny, dwa gatunki sitów - ściśniony i rozpięchły, wiązówka błotna, firletka poszarpana oraz komonica błotna.

Na polach najczęściej spotykanymi gatunkami są: przytula czepna, gwiazdnica pospolita, maruna bezwonna, komosa biała, przetacznik perski i chwastnica jednostronna.

Obszar gminy Warta Bolesławiecka według regionalizacji zoogeograficznej Jakubowskiego, zawartej w Powszechnym Atlasie Geograficznym (Kondracki 1978), leży w 2 Krainie faunistycznej, tj. Krainie Śląskiej, należącej do dzielnicy środkowo-europejskiej. Od razu trzeba zaznaczyć, że fauna gminy Warta Bolesławiecka nie została rozpoznana w zadowalającym stopniu – gmina nigdy nie zlecała publikacji i nie doczekała się opracowań naukowych.

Tereny gminy zamieszkują bardzo licznie lisy, zające szaraki, susły, różne gatunki nornic, jelenie sarny dziki, łasice, łaski, kuny leśne, kuny domowe, jeże krety, różne gatunki myszy, wiewiórki, nietoperze, borsuki, popielice i koszatki. Obszary leśne i pola uprawne oraz parki, cmentarze i zadrzewienia są miejscem występowania licznych gatunków ptaków. Należą one m. in. do następujących rodzajów i gatunków: sowy (np. sowa włochata), dzięcioły, sojki, derkacze, wilgi, gawrony, jastrzębie, szpaki, drozdy, sikory, jaskółki, przepiórki, wróble, sroki, orzechówki, pliszki i świergotki nadobne. Na polach można również spotkać kuropatwy, turkawki, skowronki, bociany i żurawie. Tereny te są szczególnie bogate ponadto w ślimaki winniczki oraz ślimaki nagie. Na obszarze gminy znajduje się sześć stawów, w obrębie których żerują dzikie kaczki (np. kaczka

¹⁴ Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Warta Bolesławiecka – uchwała Rady Gminy Warta Bolesławiecka nr VI/31/11

krzyżówka), dzikie gęsi, mewy, żurawie i łabędzie nieme. Z płazów na terenie gminy zaobserwowano salamandrę plamistą, ropuchy i żaby, a z gadów - jaszczurkę zwinkę.

Do podstawowych form ochrony przyrody w Polsce należy tworzenie rezerwatów przyrody, parków narodowych, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Coraz większe znaczenie mają także użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Na terenie gminy Warta Bolesławiecka występują:

- obszar chronionego krajobrazu „Grodziec”, teren o wyróżniających się cechach krajobrazowych i przyrodniczych o stosunkowo łagodnych ograniczeniach, zapewniający stan względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych. Całość obszaru obejmuje powierzchnię 2180 ha, z czego 960 ha stanowią lasy;
- indywidualne formy ochrony przyrody- drzewa pomnikowe i parki;
- ochrona gatunkowa roślin i zwierząt;
 - do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody wpisanych jest 20 pomników przyrody ożywionej;
 - 10 dębów szypułkowych (w roku 2014 zdjęto ochronę dla dębu rosnącego w okolicy remizy strażackiej w Raciborowicach Górnych);
 - 2 płatany klonolistne;
 - 4 kasztany jadalne;
 - pojedyncze drzewa takie jak:, lipa drobnolistna, wiąz szypułkowy, kasztanowiec czerwony, tulipanowiec.

Wpis w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody posiadają także 4 pomniki przyrody nieożywionej i są to głazy narzutowe, które znajdują się w Warcie Bolesławieckiej.

Zabytkowe parki podworskie znajdują się w sześciu miejscowościach gminy: Iwiny, Lubków, Tomaszów Bolesławiecki, Warta Bolesławiecka. Większość parków jest zdewastowanych i zaniedbanych, drzewostan wymaga zabiegów pielęgnacyjnych.

W Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków w gminie Warta Bolesławiecka figuruje 33 obiekty zabytkowe, 10 wpisów tzw. stref obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej oraz 709 wpisów do ewidencji obiektów o walorach kulturowych. Znajdują się one w obrębie wszystkich miejscowości gminy.

Ponadto prawnej ochronie podlega wiele gatunków roślin i zwierząt. Celem ochrony gatunkowej jest zabezpieczenie dziko występujących gatunków roślin i zwierząt, zwłaszcza rzadkich lub zagrożonych wyginięciem oraz zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Ochrona gatunkowa roślin obejmuje gatunki poddane ochronie ścisłej (całkowitej) oraz ochronie częściowej.

Ochrona gatunkowa zwierząt obejmuje bardzo liczne gatunki zwierząt, które występują w stanie dzikim, a są zagrożone wyginięciem lub są rzadko spotykane.

2.6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Istotną cechą samorządu gminy jest zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności, bowiem samorząd odpowiada za wszystkie sprawy publiczne dotyczące życia mieszkańców w obrębie jednostki terytorialnej. Władze samorządowe odpowiadają za zaspokojenie potrzeb mieszkańców. Od umiejętności gospodarowania zasobami i od tego, jak gmina będzie wykorzystywać swoje szanse zależy jej rozwój. Wejście Polski do Unii Europejskiej i rozwój gospodarczy wymaga od samorządów coraz bardziej kreatywnego myślenia w zakresie przyciągania nowych inwestorów, ale przede wszystkim inwestowania w infrastrukturę. Jest to również szansa na rozwój gminy. Infrastruktura stanowi kombinację wielu cech, bez których nie jest możliwy rozwój gospodarczy jednostki lokalnej i wyższy standard życia społeczności lokalnej¹⁵.

Mówiąc o infrastrukturze społecznej należy brać pod uwagę zadania własne gminy z zakresu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty, kultury, kultury

¹⁵ System infrastruktury społecznej w gminie tom IV K.Witkowski, D.Statościc, 2008, PWSZ IPIA Studia Lubuskie

fizycznej . Infrastrukturę społeczną stanowią podstawowe urządzenia i instytucje usługowe niezbędne dla zrealizowania potrzeb społeczeństwa w zakresie przedstawionym wyżej.

OCHRONA ZDROWIA – to w 2013 roku trzy niepubliczne zakłady podstawowej opieki zdrowotnej:

► Przychodnia LEKMED w Raciborowicach Górnych prowadzona przez dra Jerzego Hajdukiewicza z filiami w Warcie Bolesławieckiej i Iwinach;

► Praktyka Lekarza Rodzinnego w Tomaszowie Bolesławieckim prowadzona przez dra Wojciecha Trojnar.

► Przychodnia CHUMED w Warcie Bolesławieckiej prowadzona przez dra Janusza Chudybę.

OŚWIATA I WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE – placówki realizujące zadania ustawy o systemie oświaty realizują wymienione poniżej placówki niepubliczne i publiczne, które wg stanu na 31.12.2013 rok tworzą:

► jedno przedszkole niepubliczne „Akademia Rozwoju” w Tomaszowie Bolesławieckim,

► jedna Publiczna Szkoła Podstawowa w Szczytnicy prowadzona przez Stowarzyszenie Miłośników wsi Szczytnica i Okolic w Szczytnicy

► oraz następujące placówki gminne:

- dwie szkoły podstawowe: 1) im. Władysława Stanisława Reymonta w Warcie Bolesławieckiej i 2) im. II Armii Wojska Polskiego w Tomaszowie Bolesławieckim,
- jeden Zespół Szkolno - Przedszkolny w skład którego wchodzi: Gimnazjum im. Jana Pawła II, Szkoła Podstawowa im. Pionierów Polskiej Miedzi oraz Przedszkole Publiczne w Iwinach
- punkt przedszkolny "BAJKA" w Szkole Podstawowej w Raciborowicach Dolnych ,
- punkt przedszkolny "TĘCZOWY OGRÓD" w Szkole Podstawowej w Tomaszowie Bolesławieckim.

KULTURA – zarządzana przez Gminne Centrum Kultury, które jest koordynatorem i organizatorem działalności kulturalnej na terenie Gminy. Jest jedną z podstawowych instytucji promujących Gminę na zewnątrz a jego bazę tworzą domy kultury i świetlice zlokalizowane w:

- Dom Kultury – Tomaszów Bolesławiecki istnieje od 1991 roku
- Dom Kultury – Warta Bolesławiecka – 2002
- Świetlica Wiejska – Raciborowice Górne – 2003
- Świetlica Wiejska – Wartowice – 1986
- Świetlica Wiejska – Szczytnica – 2011
- Świetlica Wiejska – Jurków – 1999
- Świetlica Wiejska – Lubków – 2000
- Świetlica Wiejska – Wilczy Las - 2004
- Świetlica Wiejska – Iwiny (Park) – 2004
- Świetlica Wiejska – Iwiny (Osiedle II) – 2004
- Sala Tradycji – Iwiny (Osiedle II) – 2004

Domy kultury i świetlice stanowią centra kulturalne poszczególnych wsi. Organizowane są w nich imprezy kulturalne wiejskie, gminne, zakładowe, szkolne. Dzieci i młodzież korzystają z nich do wspólnych spotkań, zabaw, gier, wspólnego słuchania muzyki, oglądania dobrego film Video lub DVD. Stanowią miejsce zebrań wiejskich, szkoleń dla mieszkańców. Wynajmowane są na przyjęcia weselne, uroczystości rodzinne i inne.

Każdy z obiektów posiada zaplecze socjalne wykorzystywane w głównej mierze do organizacji imprez gminnych oraz rodzinnych przyjęć okazjonalnych. W miejscowościach, w których działają zespoły ludowe, to świetlice są miejscem wspólnych spotkań, ćwiczeń i przygotowań do występów. Jednak w znacznej mierze obiekty te są niewykorzystane przez mieszkańców dla innych form działalności, nie są one miejscem, do którego zawsze można przyjść aby skorzystać ze stałej, wpisanej do programu formy działalności. Być może dostosowanie obiektów do potrzeb kobiet sprawi, że rozwiną one taką działalność, zaczną się spotykać właśnie w tych obiektach i na nowo stworzą w tych obiektach tradycje spotkań towarzyskich, tematycznych, rękodzielniczych (gotowanie, ćwiczenia ruchowe, wspólna zabawa w dużym gronie) otwierając te obiekty na co dzień dla społeczności lokalnej.

Domy Kultury w Tomaszowie Bolesławieckim i Warcie Bolesławieckiej oraz Świetlica Wiejska Raciborowicach Górnych udostępniają także mieszkańcom zestawy komputerowe z bezpłatnym dostępem do Internetu.

Podobne usługi świadczy Gminna Biblioteka Publiczna w Warcie Bolesławieckiej, która również utworzyła bezpłatny punkt dostępu do Internetu oferując zainteresowanym 4 stanowiska komputerowe.

Kilka lat temu ta forma działalności cieszyła się większym niż obecnie powodzeniem, jednak rozwój telekomunikacji w gminie i wprowadzenie dobrej jakości łączy zmienia potrzeby w tym zakresie.

SPORT – jest ważnym elementem życia gminy i ma swoich zwolenników na niemal całym jej terenie. Początkowo baza sportowa budowana była wokół klubów piłki nożnej oraz innych Tradycje prowadzenia drużyn piłki nożnej sięgają lat powojennych, a jej ukoronowaniem jest utrwalenie – w 2013 roku - działalności pięciu stowarzyszeń kultury fizycznej:

- 1) **Gminny Klub Sportowy Iwiny** - jest najkrócej działającym zespołem w Gminie. Powstał w roku 1996 dzięki uporowi i aktywności działaczy i młodzieży ze wsi Iwiny. Klub działając od 2005 roku w formie stowarzyszenia prowadzi treningi i rozgrywa mecze piłki nożnej na własnym boisku, zmodernizowanym i uzupełnionym o nowe zaplecze socjalne.

2) Gminny **Klub Sportowy Tomaszów Bolesławiecki** – jako oficjalną i udokumentowaną datę powstania podaje datę 30.05.1950 r. Od roku 2003 działa jako Stowarzyszenie dysponując boiskiem wraz z zapleczem towarzyszącym oraz zadaszonymi trybunami. Od 2013 roku prowadzona jest budowa Centrum Aktywności Wiejskiej, które zabezpieczą pomieszczenia niezbędne dla działalności Klubu.

3) Gminny **Klub Sportowy w Warcie Bolesławieckiej** założony został w 1948 roku i funkcjonował pod nazwą Ludowy Zespół Sportowy Warta Bolesławiecka, drużyna występowała w rozgrywkach piłkarskich w późniejszym czasie założone zostały sekcje tenisa stołowego, szachów i warcabów 100-polowych (występy w rozgrywkach I ligi ogólnopolskiej). W 1994 roku klub otrzymał nowe boisko z nową płytą boiska, w latach 2005-2008 dokonano modernizacji trybun, a w sąsiedztwie obiektu wybudowane zostało boisko ORLIK służące drużynie i mieszkańcom gminy

4) Gminny **Klub Sportowy Raciborowice** – swoją historię ze sportem rozpoczynał w 1948 roku, wiele lat działał jako zespół sportowy finansowany przez Cementownię „Podgrodzie”. Płyta boiska powstała po remoncie w 1949 roku i klub do dnia dzisiejszego korzysta zarówno z boiska, jak i poniemieckiego obiektu – obecnej Świetlicy Wiejskiej w Raciborowicach Górnych. Klub dysponuje własnym boiskiem piłki nożnej oraz zadaszonymi trybunami. Dla własnym potrzeb treningowych korzysta również z wybudowanego w 2011 roku boiska wielofunkcyjnego przy sąsiednio położonej Szkole Podstawowej.

5) **Uczniowski Klub Sportowy „Tukan” w Iwinach**, powstał jako alternatywa rozwoju sportowego dla młodych ludzi – uczniów szkół gminnych. Klub został wpisany do rejestru stowarzyszeń kultury fizycznej w 1996, a po kilku latach zawieszenia działalności w 2004 reaktywował ją na nowo. Terenem działania klubu jest gmina Warta Bolesławiecka, a jego działalność skupia się na rozwoju dwóch sekcji: piłki nożnej i biegów na orientację. Sekcja biegów na orientację bierze udział w zawodach na szczeblu ogólnopolskim i międzynarodowym. Sekcja piłki nożnej obejmuje swoim działaniem

szkoły podstawowe w Iwinach, Tomaszowie Bolesławieckim, Warcie Bolesławieckiej, Szczytnicy, Raciborowicach i Gimnazjum w Iwinach. Siedzibą Klubu jest Gimnazjum im. Jana Pawła II w Iwinach.

Ostatnie lata to nie tylko utrzymanie dobrego stanu technicznego istniejących obiektów.

Boisko sportowe ORLIK oddane mieszkańcom w 2009 roku było pierwszą inwestycją w sport na świeżym powietrzu, inny niż piłka nożna. Po nim ruszyły następujące:

- 1) boisko wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Iwinach – oddane w 2010 roku;
- 2) boisko wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią przy Szkole Podstawowej w Raciborowicach Dolnych – oddane w 2011 roku;
- 3) boisko wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią przy Szkole Podstawowej w Tomaszowie Bolesławieckim – oddane w 2012 roku;

Budowa tych boisk obudziła nadzieje społeczne, które sprawiły, że podobne boiska zostały zaplanowane również dla innych miejscowości – w ich efekcie na 2014 rok zaplanowana została budowa 4 boisk w Lubkowie, Wartowicach, Jurkowie, Szczytnicy. W pierwszym półroczu 2014 roku dzięki oszczędnościom przetargowym podjęto decyzję o budowie dwóch kolejnych placów na osiedlu w Szczytnicy oraz w Raciborowicach Górnych. Równoległe z boiskami wielofunkcyjnymi została podjęta przez szkoły inicjatywa budowy placów zabaw, i tak w ramach rządowego programu „Radosna Szkoła” zbudowane zostały place w Raciborowicach Dolnych, Iwinach, Tomaszowie Bolesławieckim i Warcie Bolesławieckiej. Gmina poszerzy tę ofertę budując place zabaw w pozostałych miejscowościach.

W ten sposób tworzone są centra, w których mieszkańcy mogą korzystać z różnych form aktywności, z której mogą korzystać osoby w różnym wieku i w wybranej przez siebie formie.

Ma to obudzić nasze społeczeństwo, pokazać mu, że można w sposób ciekawy spędzać czas wolny, że zaproponowane i zbudowane przez gminę obiekty dają możliwość korzystania z różnych form zajęć i zabaw na świeżym powietrzu. Z

pewnością tę ofertę uzupełni ostatni z projektów, realizowany w 2014 roku polegający na budowie siłowni zewnętrznych.

POMOC SPOŁECZNA w gminie Warta Bolesławiecka wyodrębnia trzy grupy społeczne wymagające szczególnych działań, nie tylko realizowanych poprzez ustawę o pomocy społecznej, ale także gminę, która dysponuje szerszym wachlarzem instrumentów i form pomocy tym grupom, i tak:

➔ **GRUPA PIERWSZA** – to osoby długotrwale bezrobotne. W ramach wsparcia tej grupy konieczne jest zabezpieczenie odpowiednich środków w ramach wsparcia socjalnego. Najskuteczniejszym sposobem zmniejszenia liczebności tej grupy wsparcia są systematyczne działania wspierające rozwój przedsiębiorczości, w tym poprzez promocję gminy w sferze gospodarczej przyjaznej potencjalnym inwestorom – zarówno rodzimym jak i zewnętrznym – tworzącym nowe miejsca pracy oraz uruchamianie programów pomagających osobom bezrobotnym wyjście z bezrobocia.

W 2013 roku z pomocy z powodu bezrobocia skorzystało 520 osób w 184 rodzinach, co stanowi 30,9% ogółu przyczyn, dla których rodziny korzystają ze świadczeń pomocy społecznej. Towarzyszy mu ubóstwo, z powodu którego pomocą objętych było 22,0% tj. 184 rodziny.

➔ **GRUPA DRUGA** – to osoby o niskim poziomie wykształcenia. Ciągłe mamy dużą liczbę osób, które swoją edukację kończą na poziomie podstawowym. W grupie osób bezrobotnych niemal 1/3 osób legitymuje się właśnie takim wykształceniem. Jest to nadal problem, pomimo rosnącej równolegle grupy osób z wykształceniem wyższym. Kontynuacja nauki jest dla bardziej ambitnej i zabezpieczonej finansowo przez rodziców młodzieży formą ucieczki przed bezrobociem. Pozwoli to tej grupie młodzieży spełnić wymagania stawiane potencjalnym pracownikom, które są jasne: poszukiwani są głównie młodzi pracownicy z wysokimi kwalifikacjami zawodowymi i najlepiej z odpowiednim stażem pracy – często ta bariera jest niestety dla osób poszukujących pracy nie do pokonania.

➔ **GRUPA TRZECIA** - to niepełnosprawni mieszkańcy gminy, którzy mieszkając na terenie wiejskim przez wiele lat byli niechcianym marginesem społeczeństwa. Ich problem zamykał się do problemu rodziny. Sytuacja ulega stopniowej poprawie na wielu polach życia społeczności lokalnych i ta grupa społeczeństwa częściej opuszcza swoje miejsce zamieszkania. Sprawiają to działania na rzecz zmiany w postrzeganiu tej grupy osób połączone z istotnymi zmianami prawa. Działania gminy powinny polegać na zwiększaniu dostępności osób niepełnosprawnych do obiektów gminnych oraz planowaniu i realizacji projektów zapewniających tej grupie odpowiednie wsparcie socjalne i medyczne. Z tytułu niepełnosprawności w roku 2013 z pomocy skorzystało 161 osób w 72 rodzinach, co stanowi 8,6% ogółu rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji.

Dane dotyczące niepełnosprawności są zbierane głównie w trakcie Narodowych Spisów Powszechnych, a taki miał miejsce w 2011 roku. Niestety do dnia dzisiejszego nie zostały opracowane i udostępnione wyniki spisu na poziomie gmin. Wiemy, że w powiecie bolesławieckim liczba niepełnosprawnych sięga 12.373 osób w tym 261 dzieci i młodzieży w wieku 0-15 lat.

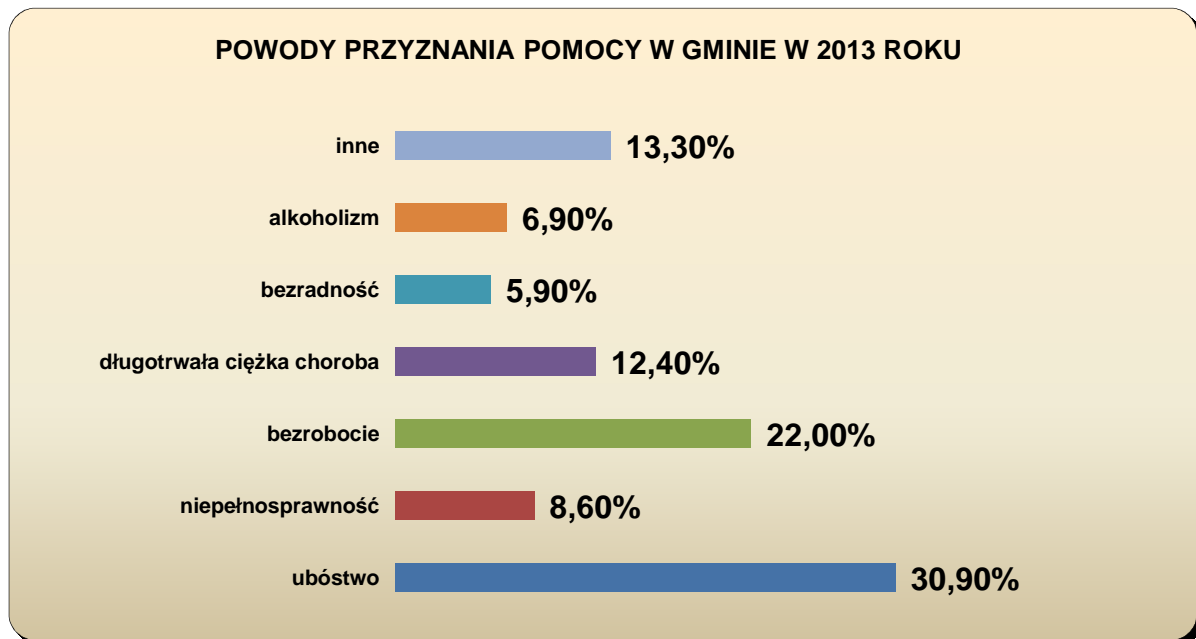
Według danych z 2002 roku gminę Warta Bolesławiecka mieszkało 897 niepełnosprawnych w tym 691 z powodu niepełnosprawności prawnej, a 206 – z powodu niepełnosprawności biologicznej.

W obecnej dobie niepełnosprawność jest również postrzegana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. Mając tę element na względzie polityka społeczna powinna prowadzić aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie pracować na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse i warunki korzystania z przysługujących im praw.

W porównaniu z badaniem z roku 2007, jakie przeprowadzone zostało dla potrzeb budowy Strategii na lata 2009-2013 w sposób istotny zmieniły się powody przyznawania pomocy. Zmniejszyła się o 6,3% liczba rodzin, korzystających z pomocy z powodu ubóstwa, o 2,4% z powodu niepełnosprawności, 7% z powodu bezrobocia, o 0,8% a zwiększyła liczba rodzin, które z niej skorzystały z powodu alkoholizmu – o 4,4%, ciężkiej choroby – o 2,1% oraz z innych przyczyn o 11,9%.

W tej ostatniej grupie znalazły się rodziny którym udzielono pomocy z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa (54 rodziny), wielodzietności (41 rodzin), bezdomności (6 rodzin), pomoc dla opuszczających zakład karny (6 rodzin), pomoc dla ofiar przemocy (3 rodziny) i z powodu sieroctwa (1 rodzina).

Wykres 13. Powody przyznania pomocy w 2013 roku. Opracowanie własne na podstawie danych zawartych w Ocenie zasobów pomocy społecznej w gminie Warta Bolesławiecka.

Wiemy, iż obszary ubóstw są szczególnie podatne na wszelkie patologie społeczne. Stąd też konieczne są działania na tym terenie minimalizujące zagrożenia społeczne. Wskazane byłoby zwiększenie aktywności prowadzenia działań profilaktycznych propagujących wiedzę o zagrożeniach, wspieranie i pomoc wszelkiej najmniejszej oddolnej inicjatywy społecznej w zakresie tworzenia bazy kulturalnej, sportowej dla zwiększania aktywności społecznej miejscowej społeczności, wspieranie i pomoc w kierunku propagowania wiedzy o

szansach na rynku pracy, jego instrumentach i możliwościach oraz warunkach z ich korzystania.

Choć nie wynika to bezpośrednio z danych przedstawionych w powyższej tabeli, wiele przyczyn dla których mieszkańcy gminy Warta Bolesławiecka korzystają z pomocy społecznej, ma swoje źródło w problemie kotwiczącym się w sferze zagadnień dotyczących uzależnienia – głównie od alkoholu.

W 2013 roku mieszkańcy naszej Gminy wydali na zakup alkoholu w legalnych punktach sprzedaży około 3,7 mln. zł., co oznacza, że każdy statystyczny mieszkaniec naszej Gminy (stan mieszkańców na 31.12.2013 – 8378) wydał w trakcie 2013 roku na zakup alkoholu kwotę 442,- złotych.

W okresie lat 2005-2013 wartość sprzedaży w zasadzie stale rośnie co przedstawia poniższa tabela. Dynamika wzrostu sięga 26% w roku 2013 w porównaniu z 2005, na co ma wpływ wzrost spożycia napojów alkoholowych, a także niewielki wzrost cen sprzedaży napojów alkoholowych.

TABELA IV.

<i>rok</i>	<i>wartość sprzedaży w tys. zł.</i>	<i>liczba ludności</i>	<i>sprzedaż na 1 mieszkańca w zł.</i>
2005	2919	7730	378
2006	3461	7883	439
2007	3877	7958	487
2013	3705	8378	442

Przyjmując do wyliczeń zasady opracowane przez Państwową agencję Problemów Alkoholowych wiemy, że problemy alkoholowe w Gminie dotyczą ponad 52% każdej społeczności. W tej licznej grupie tylko 2,7% stanowią osoby uzależnione, 8% to osoby nadużywające alkoholu, a aż 43,3% to osoby współuzależnione, czyli takie które towarzyszą alkoholikowi w jego picu. Alkoholizm jednego z członków rodziny powoduje zaburzenia emocjonalne, demoralizację i zaburzenia psychiczne wśród dorosłych współmałżonków, rodzeństwa, rodziców i dzieci alkoholika. Te ostatnie stanowią grupę współuzależnionych (DDA – dorosłe dzieci

alkoholika), którzy bez odpowiedniej terapii rzadko wychodzą z problemu i stają się kolejnym pokoleniem potencjalnych alkoholików.

Wszelkie działania powinny być skierowane do najmłodszej i najbardziej narażonej na wpływ pijącego członka rodziny grupy. Ważnym instrumentem w pracy z młodzieżą jest Gminny Program Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii, który powinien zawierać plany działań profilaktycznych, ale także oferta gminy pozwalająca na zagospodarowanie czasu wolnego najmłodszych mieszkańców gminy, ale też dorastającej młodzieży. Utrwalanie nawyków dla zdrowego i aktywnego spędzania czasu wolnego daje szansę na przeniesienie ich na życie dorosłe.

Trzeba jednak dodać, że same działania ukierunkowane na młodzież nie są wystarczające - trzeba angażować w nie również rodziców i to zadanie powinny realizować głównie szkoły organizując odpowiednie akcje poprzez szkolne programy profilaktyczne, gdyż to właśnie szkoły mają najbliższy kontakt z rodzicami uczniów.

2.7. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Dla uświadomienia czytelnikom niniejszego dokumentu skali postępu w zakresie budowy infrastruktury gminnej, jaka została osiągnięta w okresie od 1990 roku, czy po zmianie zasad funkcjonowania samorządu w Polsce niezbędne jest przypomnienie, z jakimi zasobami gmina Warta Bolesławiecka w ten nowy okres weszła. I tak w roku 1990 gmina dysponowała infrastrukturą, na którą składały się:

- sieć kanalizacyjna o długości 2,1 km,
- sieć gazowa o długości 1,9 km,
- sieć wodociągowa o długości 60,4 km. - brak wodociągów tylko w Lubkowie i Wartowicach,
- 149 abonentów telekomunikacji, w tym 10 abonentów prywatnych,
- 24,5 km dróg o nawierzchni utwardzonej, z czego 0,15 km stanowiły drogi gminne,

- dość dobra baza oświaty gminnej, chociaż wymagająca sporych nakładów na remonty.

Podsumowanie roku 2013 wygląda następująco:

- sieć kanalizacyjna o długości 132,74 km,
- sieć gazowa o długości 55,4 km,
- sieć wodociągowa o długości sieci 89,52 km.
- pełny dostęp do dobrej jakości telefonii stacjonarnej i internetu dzięki inwestycjom TPSA z lat 2010-2012 oraz dobra jakość sygnału telefonii komórkowej,
- wszystkie drogi i place gminne, drogi wewnętrzne o nawierzchni asfaltowej, a także wyremontowane drogi powiatowe i wojewódzkie przebiegające przez teren gminy,
- około 20 km chodników przy drogach powiatowych i wojewódzkich,
- nadal czynny pomimo zmian prawnych, ujęty w wojewódzkim planie gospodarki odpadami - punkt gromadzenia odpadów, wykorzystywany na potrzeby mieszkańców gminy do gromadzenia odpadów,
- dwie działające oczyszczalnie ścieków,
- świetlice wiejskie w każdej wsi,
- nowoczesne szkoły podstawowa i gimnazjum z salami gimnastycznymi,
- 8 boisk o sztucznej nawierzchni, w tym 4 wybudowane w 2014 roku,
- nowoczesne place zabaw przy szkołach podstawowych i 7 kolejnych zrealizowanych w 2014,
- wyremontowane boiska sportowe wraz zadaszonymi trybunami, oraz odnowioną bazą socjalną,
- dobra baza podstawowej opieki zdrowotnej,

Wszystkie zrealizowane zadania inwestycyjne wymagały wielu lat pracy i są efektem zamierzenia, jakie postawiła sobie rada gminy w jednej z pierwszych kadencji doby samorządności. Wyrównanie zaniedbań i osiągnięcie poziomu życia zbliżonego do poziomu jaki zagwarantowano mieszkańcom miast oraz takie przygotowanie inwestycji, aby każda wieś otrzymała każdego roku co najmniej

jedno zadanie dało w ponad dwudziestoletniej działalności wymierny efekt zrównoważonego rozwoju gospodarczego gminy Warta Bolesławiecka.

Krótko o tych inwestycjach:

Budowę sieci kanalizacji ściekowej gmina rozpoczęła w 1994 roku i zakończyła w dniu 30 marca 2004 roku. To jedna z najtrudniejszych i najbardziej kosztownych inwestycja. Jednak dzięki niej wszyscy mieszkańcy gminy – za wyjątkiem usytuowanej poza Lubkowem części tej wsi o nazwie Lubkówki – posiadają własne przyłącze do sieci kanalizacji ściekowej.

Zakończona w latach 1997-1998 inwestycja telefonizacji Gminy dała każdemu zainteresowanemu mieszkańcowi gminy możliwość uzyskania łącza telefonicznego, co w latach 90-tych nie było wcale sprawą łatwą. Wymiana sieci w latach 2010-2012 zdecydowanie poprawiła jakość łącza i umożliwiła mieszkańcom w całej gminie korzystanie z Internetu. Poprzez te inwestycje TPSA zlikwidowała jedną z „białych plam” na polskiej mapie e-usług. Z inwestycji skorzystała równoległe gmina Pielgrzymka.

W dacie podjęcia działań zmierzających do zgazyfikowania gminy Warta Bolesławiecka gazem była zasilana w gminie tylko jedna miejscowość, a dokładnie osiedla w Iwinach – liczące 195 odbiorców gazu, wykorzystujących gaz głównie do celów komunalno-bytowych.

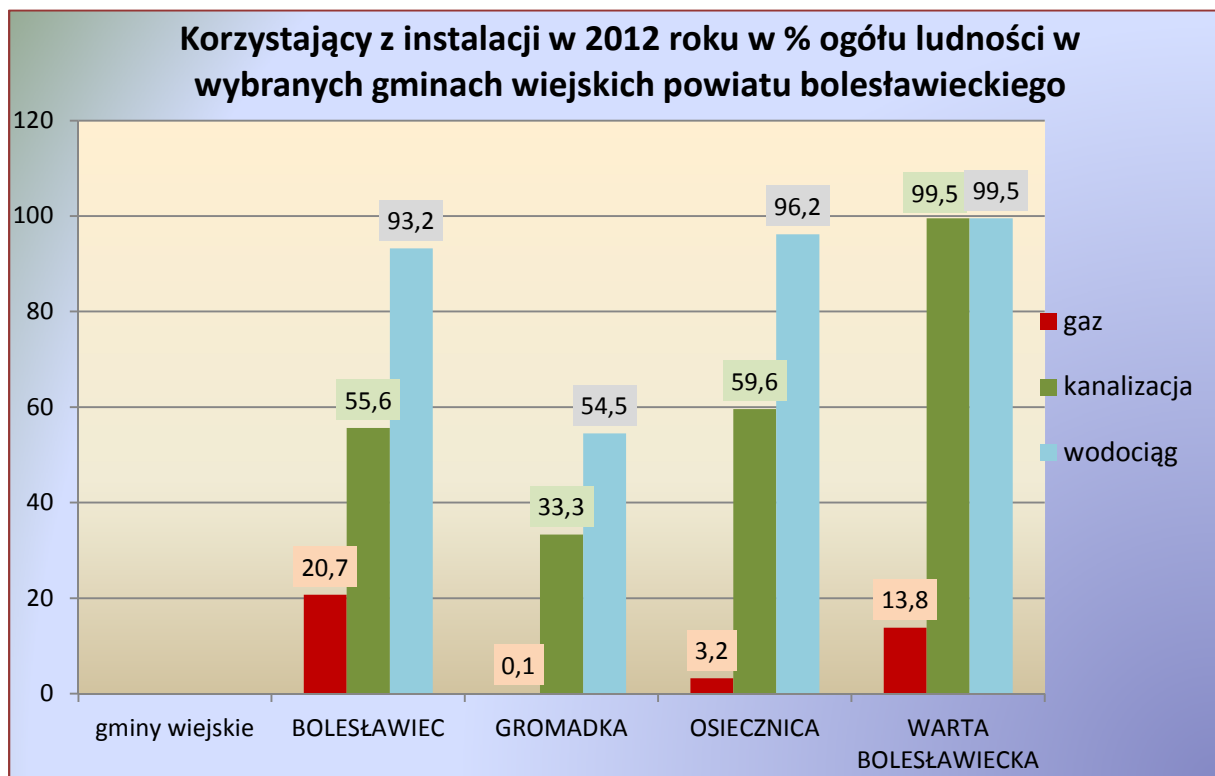
Efektem realizacji założeń określonych w „Koncepcji programowej gazyfikacji Gminy Warta Bolesławiecka” było wykonanie w Raciborowicach Dolnych i Górnych, Iwinach, Tomaszowie Bolesławieckim i Warcie Bolesławieckiej sieci gazowej dla deklarujących chęć przyłączenia mieszkańców gminy. Z uwagi na niskie wykorzystanie istniejących przyłączy, nie została zrealizowana inwestycja w Warcie Bolesławieckiej, niemniej do tego etapu wybudowana została sieć o łącznej długości 55,4 km.

Całą siecią gazową zarządza Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o. Oddział we Wrocławiu.

Przyjmując stan mieszkańców na 31.12.2013 rok potencjalnie z sieci gazowej może korzystać 59% mieszkańców gminy, jednak według danych z 2012 roku do sieci gazowej podłączyło się 13,8 % mieszkańców gminy. Podstawową przyczyną takiej sytuacji były rosnące koszty dostawy gazu co sprawiło, że wielu mieszkańców stosuje tę możliwość w ograniczonym zakresie. Sytuacja powoli zmienia się głównie ze względu na wygodę stosowania tej formy ogrzewania i zmian w procesach technologii budowy nowych domów mieszkalnych. Wykorzystywanie w nich energooszczędnych materiałów pozwala na stosowanie tej ekologicznej i wygodnej formy ogrzewania budynków, stąd powoli ale systematycznie, liczba osób podłączających gaz do swoich domów rośnie.

Analiza poniższego wykresu pokazuje jak wiele zmieniło się w gminie Warta Bolesławiecka od 1990 roku, która osiągnęła w realizacji zadań dotyczących budowy sieci wodociągowej i kanalizacji ściekowej osiągnęła poziom zbliżony do 100% i drugi z kolei (dla badanych jednostek samorządowych) poziom w zakresie budowy sieci gazyfikacyjnej.

Wykres 14. Korzystający z instalacji w procentach do ogółu ludności w 2012 roku w wybranych gminach wiejskich powiatu bolesławieckiego. Źródło danych: Bank Danych Regionalnych GUS

Gmina od wielu lat rozwiązała problem oczyszczania, które w 100% są oczyszczone w dwóch oczyszczalniach zlokalizowanych w Raciborowicach Dolnych i Tomaszowie Bolesławieckim.

Gmina od wielu lat prowadzi dobrze już działającą gospodarkę odpadami oraz ich segregację. Gminny zakład budżetowy realizujący to zadanie został wyposażony w odpowiedni do odbioru sprzęt techniczny, a mieszkańcy w pojemniki do sortowania odpadów.

Po zmianie przepisów o gospodarce odpadami oraz ustawy o czystości i porządku w gminach Rada Gminy z dniem 1 kwietnia 2013 roku dokonała przekształcenia zakładu budżetowego – Zakładu Gospodarki Komunalnej w Lubkowie w spółkę ze 100% udziałem gminy. Spółka – w wyniku postępowania przetargowego – prowadzi od lipca 2013 roku odbiór odpadów z terenu nieruchomości zamieszkałych oraz zagospodarowuje je poprzez włączone do Wojewódzkiego Programu Gospodarki Odpadami instalacje: linię sortowniczą w Lubkowie i punkt gromadzenia odpadów w Raciborowicach Dolnych.

Odbiór i wywóz odpadów z gospodarstw domowych realizowany jest zgodnie z zasadami określonymi w Regulaminie czystości i porządku na terenie gminy Warta Bolesławiecka ustalonymi uchwałą nr XXVIII/206/12 z dnia 27 listopada 2012r.

Roczne doświadczenie w nowych realiach prawnych, poprzedzone wieloma działaniami w latach wcześniejszych przyniosły zdecydowanie korzystne wyniki. Szczególnie jest to widoczne po zestawieniu osiągniętych poziomów ograniczenia masy odpadów i recyklingu w roku 2013:

I - OSIĄGNIĘTY POZIOM OGRANICZENIA MASY ODPADÓW KOMUNALNYCH ULEGAJĄCYCH BIODEGRADACJI KIEROWANYCH DO SKŁADOWANIA W ROKU 2013:

22,36 %

(na 50% poziomie wymaganego w roku 2013)

II - OSIĄGNIĘTY POZIOM RECYKLINGU, PRZYGOTOWANIA DO PONOWNEGO UŻYCIA NASTĘPUJĄCYCH FRAKCJI ODPADÓW KOMUNALNYCH: PAPIERU, METALI, TWORZYW SZTUCZNYCH I SZKŁA W ROKU 2013:

43,49%

(na 12% poziomie wymaganego w roku 2013)

III - OSIĄGNIĘTY POZIOM RECYKLINGU, PRZYGOTOWANIA DO PONOWNEGO UŻYCIA I ODZYSKU INNYMI METODAMI INNYCH NIŻ NIEBEZPIECZNE ODPADÓW BUDOWLANYCH I ROZBIÓRKOWYCH W ROKU 2013:

100%

(na 36% poziomie wymaganego w roku 2013)

Jak widać z powyższego zestawienia, nałożone przez przepisy prawa obowiązki dotyczące poziomów recyklingu zostały już przez gminę Warta Bolesławiecka uzyskane przed założonym w przepisach czasem.

CZĘŚĆ 3.

IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW I OBSZARÓW INTERWENCJI

3.1. PRZESTRZEŃ

Gmina Warta Bolesławiecka położona jest w korzystnej przestrzeni geograficznej kraju, w regionie dolnośląskim. Jako jednostka terytorialna powiązana jest z obszarem przygranicznym -Region Dolnego Śląska należy do najbardziej rozwijających się gospodarczo, przestrzennie i społecznie w kraju. Położenie gminy stwarza ogromne szanse dla jej rozwoju ale jednocześnie gmina narażona jest na marginalizację. Obecne uwarunkowania polityczne, społeczne, gospodarcze ukierunkowane są na rozwój obszarów funkcjonalnych, w tym obszarów aglomeracji miejskich.

Niezwykle istotnym elementem jest umiejętne uchwycenie tego co najważniejsze dla naszego środowiska a jednocześnie stanowi determinant w rozwoju gminy.

Analizując sytuację przestrzenną gminy w zdecydowanym stopniu na pierwszy plan wysuwa się poziom wzajemnych powiązań ekonomiczno-przestrzennych i społecznych zachodzących w układzie przestrzennym.

Rozwój naszej gminy w układzie przestrzennym to wypracowanie takich działań, które sprawią, iż będziemy stanowić mocną konkurencję w regionie.

Gmina konkurencyjna to gmina mająca do zaproponowania wysoką jakość życia jej mieszkańcom oraz dysponująca doskonałą infrastrukturą społeczną, gospodarczą i przestrzenną.

Gmina konkurencyjna to gmina, w której władze samorządowe wychodzą naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej a jednocześnie umiejętnie inicjują i koordynują działania mające na celu dobro wspólne a nie partykularne interesy.

Gmina znajduje się w układzie jednostek terytorialnych, w którym zachodzą nieustannie zmiany. Zróżnicowanie przestrzeni spowodowane jest wieloma czynnikami, w zależności od możliwości i umiejętności zarządzania w poszczególnych jednostkach terytorialnych. Jedne jednostki charakteryzują się niską atrakcyjnością, inne posiadają potencjał gospodarczy ale nie potrafią wykorzystać.

Gmina Warta Bolesławiecka w obecnej sytuacji posiada bardzo dobry wizerunek na zewnątrz i należy go w jak najwyższym stopniu pielęgnować i wzmacniać. Musimy pamiętać, że nasza przestrzeń musi być użyteczna dla nas i dla

przyszłych pokoleń. Musimy jednocześnie pamiętać , iż w przestrzeni tej zachodzą zjawiska, które mogą być zagrożeniem dla gminy.

Jednakże nigdy nie należy zapominać , iż najważniejszy jest człowiek. Człowiek tworzy przestrzeń. Człowiek ją zmienia i kształtuje .Dlatego też to od nas mieszkańców zależeć będzie w którym miejscu będzie nasza gmina.

W obecnym stanie należy jednoznacznie stwierdzić, iż podejmowane przez władze samorządowe działania przynosiły pozytywne efekty z punktu widzenia mieszkańca naszej gminy.

W dobie nowoczesnych technologii, wymogów unijnych , ogromnej konkurencyjności oraz zmian demograficznych nasze wysiłki muszą być zwiększone w dwójnasób.

Podejmowane decyzje muszą uwzględniać uwarunkowania przestrzenne . Należy przez to rozumieć przestrzeń w znaczeniu komunikacyjnym, ekonomicznym, geograficznym, administracyjnym i bezpieczeństwa.

W wymiarze komunikacyjnym słabością naszej gminy jest niski poziom a właściwie brak transportowej integracji lokalnej tj. brak połączeń komunikacyjnych bezpośrednich miejscowości należących do gminy. Z kolei na pewno pozytywnym elementem jest dobra jakość dróg lokalnych. Wraz ze wzrostem urbanizacji w gminie jest niewątpliwa potrzeba budowy kolejnych dróg lokalnych o nawierzchni asfaltowej i odpowiedniej szerokości bądź modernizacji istniejących – poszerzenie. W miarę potrzeb i możliwości należałoby budować i modernizować drogi łączące się ze strategicznymi połączeniami regionu dla zapewnienia funkcjonalności sieci transportowej. Ważnym elementem w tym obszarze będzie współpraca z innymi jednostkami samorządowymi w wypracowaniu wspólnych działań dla poprawy połączeń komunikacyjnych. Nie należy zapominać o infrastrukturze towarzyszącej jaką są mosty , przejścia dla pieszych itp. Przy tych działaniach twardych- inwestycyjnych nieodzownym elementem jest popularyzacja niskoemisyjnych i energooszczędnych form transportu

Należałoby tu zwrócić uwagę na dwutorowość działań władz samorządowych i społeczności lokalnej. Z jednej strony to działania na rzecz rozwoju sieci komunikacyjnej w kierunku spójności komunikacyjnej z gminy z obszarem przygranicznym , a drugiej strony niezbędne jest podejmowanie działań w

zakresie zapewnienia społeczności gminnej dobrej jakości dróg gminnych i wewnętrznych dla stworzenia optymalnych warunków komunikacyjnych, zwiększenia dostępności przestrzennej obszarów peryferyjnych i obszarów przestrzeni publicznej integrujących społeczność lokalną zapewnienia bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz minimalizowania emisji zanieczyszczeń do powietrza. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym to przede wszystkim piesi.

Środowisko wiejskie od wielu lat posiada opóźnienia w infrastrukturze komunikacyjnej dot. chodników jako miejsc bezpiecznego poruszania się pieszych. Gmina Warta Bolesławiecka już od kilku lat realizuje inwestycje w tym zakresie. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 4, droga wojewódzka nr 363 oraz drogi powiatowe. Dzięki bardzo dobrej współpracy z samorządem województwa oraz samorządem powiatu udało się wybudować kilkanaście km chodników, co w dużym stopniu zmniejszyło stopień zagrożenia w ruchu drogowym. Mimo to w dalszym ciągu istnieje potrzeba budowy nowych chodników dla zapewnienia bezpieczeństwa pieszym.

Nie należy zapominać również o oznakowaniu na jezdniach miejsc do przejścia przez pieszych jak i w wprowadzaniu sygnalizacji świetlnej w zależności od stopnia natężenia w ruchu drogowym.

Budowa infrastruktury komunikacyjnej to wyzwanie dla gminy, bowiem stanowi to niebagatelny wydatek z budżetu gminy. Stąd też istnieje potrzeba sięgania po środki zewnętrzne ,czy to w drodze rozmów i porozumień z samorządami województwa i powiatu , czy też w drodze pozyskiwania środków zewnętrznych – krajowych i unijnych przez samorząd gminny.

W wymiarze ekonomicznym i geograficznym należy pamiętać, iż przestrzeń jest coraz bardziej wykorzystywana przez człowieka dla celów ekonomicznych .Wraz z rozwojem gospodarczym człowiek zawłaszcza coraz bardziej zasoby przyrody dla własnych celów . Bardzo ważnym działaniem jest zachowanie w miejscowych planach przestrzennego zagospodarowania równowagi pomiędzy przyrodą a rozwojem gospodarczym , bowiem „ Nie odziedziczyliśmy ziemi po naszych przodkach, pożyczylismy ją tylko od naszych dzieci”. Dlatego też przy wykorzystywaniu przyrody dla celów ekonomicznych należy pamiętać i podejmować jednocześnie działania w kierunku zapewnienia obecnym i

przyszłym pokoleniom dostępu do czystej wody , gleby i powietrza. Należy zwrócić uwagę, iż dotychczasowe inwestycje realizowane na terenie gminy wykonywane były w sposób standardowy bez zastosowania nowoczesnych urządzeń i rozwiązań. Wyjątkiem stanowią inwestycje w budowę i modernizację oświetlenia , w których zastosowane zostają rozwiązania energooszczędne i innowacyjne. Rozwiązania te zastosowane są obecnie w kilku miejscowościach gminy i istnieje dalsza potrzeba modernizacji oświetlenia drogowego w pozostałych miejscowościach w kierunku wprowadzania instalacji i lamp energooszczędnych i innowacyjnych. Ważnym problemem są również wysokie koszty utrzymania i konserwacji lamp oświetlenia drogowego w szczególności dot. mienia stanowiącego własność podmiotów energetycznych. W celu obniżania kosztów eksploatacyjnych punktów oświetleniowych niezbędne są kolejne inwestycje dot. budowy oświetlenia drogowego dla uniezależnienia się od dyktatu podmiotów energetycznych w zakresie narzucania cen za serwis punktów oświetleniowych. Pozytywnym sygnałem działań władz samorządowych jest podejmowanie decyzji w kierunku planowania zminimalizowania emisji zanieczyszczeń i energooszczędności obiektów zarówno publicznych jak i prywatnych. Wskazane byłoby wykorzystanie OZE dla uzyskania optymalnych efektów ekologicznych, czyli poprawy efektywności energetycznej gminy. Nie mniej istotnym elementem w tej dziedzinie jest zdiagnozowanie stanu budynków i obiektów komunalnych dla określenia stopnia konieczności dokonania ich termomodernizacji oraz zastosowania bardziej ekonomicznych i energooszczędnych źródeł ogrzewania celem obniżenia wielkości emisji zanieczyszczeń do powietrza. Ważnym działaniem byłoby również mały audyt energetyczny oświetlenia placów , parkingów, miejsc publicznych dla uzyskania wiedzy o stopniu emisji zanieczyszczeń i ewentualnym zastosowaniu nowych rozwiązań energooszczędnych.

W gminie brak jest kompleksowego zbioru – inwentaryzacji dóbr przyrodniczych i kulturowych w tym oraz analizy potrzeb w tym określenia potrzeb i oczekiwań w zakresie infrastruktury kulturalno-przyrodniczej i historycznej .Dobro kulturowe, przyrodnicze oraz historyczne to perełki naszej gminy. W gminie jest brak kompleksowego zbioru tych dóbr, brak jest również pełnej inwentaryzacji w tym zakresie. Niezbędne jest podjęcie działań mających na celu digitalizację zasobów przyrodniczo -kulturowo-historycznych, która dałaby obraz tego co

najcenniejsze w gminie a jednocześnie byłaby świetnym produktem promocyjnym gminy Warta Bolesławiecka.

Ochrona środowiska jest podstawowym priorytetem dla władz samorządowych. Wszystkie działania podejmowane przez samorząd gminy idą w kierunku poprawy ochrony środowiska, w którym żyjemy. Jednym z pierwszych zadań w dobie nowego samorządu była realizacja inwestycji proekologicznych- sieć wodociągowa, sieć kanalizacyjna. Gmina Warta Bolesławiecka należy do pierwszych gmin w województwie, która ma w pełni uporządkowaną gospodarkę odpadami. Spełnia wszystkie obowiązujące obecnie normy unijne w zakresie wymaganych wskaźników w tym obszarze. Wymaga to bardzo wiele nakładów inwestycyjnych i dobrej kadry zarządzającej. W chwili obecnej na terenie gminy działa Samorządowa Spółka Komunalna wykonująca zadania własne gminy z zakresu gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami. Jest to ogromne wyzwanie w dobie intensyfikacji ekologicznych unormowań prawnych przez Unię Europejską. Istnieje ciągła potrzeba monitorowania działań i zapewnienia środków dla osiągnięcia i utrzymywania wymaganych wskaźników dla zapewnienia społeczności lokalnej czystej wody, czystej gleby i czystego powietrza.

W wymiarze bezpieczeństwa podstawowym hasłem jest wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa społeczności lokalnej i regionu oraz minimalizacja skutków zagrożeń. Gmina Warta Bolesławiecka jak wiele gmin w Polsce narażona jest na wszelkiego rodzaju zagrożenia. Najbardziej niebezpieczne są zagrożenia wynikające z klęsk żywiołowych tj. powódzie, pożary, itp. Są to zjawiska nieprzewidywalne w skutkach. Mimo, iż zjawiska pogodowe są na bieżąco monitorowane, to jednak ich siła nie jest do końca przewidywalna. Stąd też szczególnie ważne jest szybkie reagowanie na wystąpienie tych zjawisk. Podstawowym działaniem powinno być szybkie powiadamianie właściwych organów i jednostek i ich natychmiastowa reakcja. Niezmiernie istotne jest wyposażenie w bazę nowoczesny sprzęt, urządzenia i wyposażenia. Gmina posiada sprzęt i urządzenia, a poszczególne jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych dysponują pojazdami, sprzętem i innym wyposażeniem, jednakże uzasadnionym byłoby, aby dokonać modernizacji siedzib jednostek -OSP, zakupu nowych pojazdów specjalistycznych dla zabezpieczenia p/poż., zakupu nowego wyposażonego w nowoczesne systemy i rozwiązania minimalizujące

stopień zagrożenia. Nie bez znaczenia jest ścisła współpraca i aktywność sąsiednich jednostek samorządowych w monitorowaniu i powiadamianiu o zbliżających się zagrożeniach. Ważna jest wymiana informacji i wzajemna pomoc takich jednostek jak Państwowa Straż Pożarna, Ochotnicze Straże Pożarne, sztaby zarządzania kryzysowego działające w poszczególnych jednostkach samorządowych. Wszystkie powyższe działania wymagają nowoczesnego wyposażenia i wsparcia służb ratowniczych .

Zagrożeniem dla społeczności jest sam człowiek . Jego zachowania i postępowanie niejednokrotnie stanowią zagrożenie dla całej grupy społecznej. W każdym środowisku społecznym działają jednostki patologiczne, które z różnych przyczyn cechują się negatywnymi zachowaniami prowadzącymi do dramatu i tragedii. Należy zwrócić szczególną uwagę na osoby wykluczone społecznie. Brak perspektyw życiowych, poczucie marginalizacji, nieufności, niepewności to czynniki, które mogą wpłynąć na zachowanie poszczególnych osób. Dla zwrócenia na siebie uwagi bądź dla akceptacji własnej osoby wkraczają na drogę przestępczą i niejednokrotnie przystępują one do grup przestępczych , które takie zachowania akceptują. Stąd też potrzeba zdiagnozowania tych osób lub grup społecznych , ich monitorowania przez właściwe organy oraz współdziałanie tych instytucji w celu podjęcia działań likwidujących zagrożenie ze strony tych grup. Ważna jest tu nie tylko instytucja karania ale przede wszystkim zapobiegania poprzez ich resocjalizację i pomoc specjalistyczną. Stąd też podstawowym działaniem władz samorządowych jest ścisła współpraca z policją , kuratorami, psychologami itp., społecznością lokalną. Współpraca powinna polegać na organizowaniu spotkań roboczych, wymianie informacji o zagrożeniach, informowanie o nowych zagrożeniach a także wspólne monitorowanie osób i środowisk , monitorowanie ich zachowań przez podjęciem działań zapobiegawczych i po podjęciu działań , analiza efektów zastosowanych rozwiązań wobec środowisk i osób stanowiących zagrożenie dla społeczności lokalnej . Współpraca , monitorowanie, wdrażanie rozwiązań minimalizujących zagrożenie to kolejny obszar, który wymaga środków finansowych. Uzasadnionym byłoby poszukiwanie i możliwości uzyskiwania tych środków ze źródeł zewnętrznych przy współudziale jako partnerów służb ratowniczych.

W wymiarze administracyjnym – administracja -obszar funkcjonowania państwa, który powinien zapewniać sprawną i efektywną obsługę jego obywateli. Administracja w gminie to część administracji niezbędnej do funkcjonowania gminy. Dobre rządzenie gminą to sprawne i efektywne podejmowanie działań na rzecz społeczności lokalnej i wypełnianie obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawa. Najistotniejszym elementem usług administracyjnych jest ich dostępność, jakość, sprawność i przejrzystość. W gminie Warta Bolesławiecka administracja postrzegana jest przez społeczność lokalną pozytywnie. Jednakże wobec wzrastającej liczby zadań i obowiązków wynikających zarówno z prawa krajowego jak i unijnego przed administracją gminną staje przed nowymi wyzwaniami. Podstawowym hasłem administracji gminnej jest to, iż to ona jest dla mieszkańców gminy a nie mieszkańcy gminy są dla niej .Administracja wykonuje usługi publiczne, które powinny charakteryzować się sprawnością , efektywnością , przejrzystością i dostępnością do szerokiej informacji publicznej. Obecnie w administracji gminy są zbyt mało rozpowszechnione i zastosowane instrumenty podnoszące efektywność i powszechną dostępność do informacji publicznej. Tylko nowoczesne systemy informatyczne i e-informatyczne zagwarantują wysoką jakość usług publicznych.

Stąd też należy podjąć działania w kierunku stworzenia i zastosowania systemów elektronicznego wykorzystania ePUAP , stworzenie i stosowanie systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją. Należy również pamiętać o wykonaniu prac związanych z uzyskaniem możliwości do szerokiej informacji z sektora publicznego szczególnie przez osoby niepełnosprawne. W związku z przyjęciem w nowej perspektywie finansowej modelu otwartego polegającego między innymi na współpracy w zarządzaniu rozwojem ze społecznością lokalną, niezbędne jest zapewnienie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego wypracowanie i wdrażanie metod zmierzających do wykonywania przez samorząd gminny i jego jednostki zadań w sposób tzw. modelu otwartego oznaczającego przejrzystość, jawność, efektywność działań a także współpracę w zarządzaniu rozwojem ze społecznością lokalną.

WYMIAR	LP	ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY I OBSZARY INTERWENCJI
PRZESTRZENNY	1	Słaba dostępność i spójność komunikacyjna na poziomie gminy i regionu
	2	Potrzeba systematycznej poprawy jakości infrastruktury komunikacyjnej –drogowej i transportowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą dla spójności komunikacyjnej, bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz łatwiejszego dostępu do rynków pracy
	3	Słaba popularyzacja i promocja niskoemisyjnych i energooszczędnych form transportu;
	4	Potrzeba zwiększania poziomu bezpieczeństwa społeczności lokalnej poprzez systematyczne wyposażanie służb ratowniczych w nowoczesne pojazdy i sprzęt oraz aktywna współpraca z ościennymi jednostkami samorządu terytorialnego i instytucjami
	5	Niewystarczająca aktywność i wsparcie w działaniach na rzecz zapewnienia poczucia spokoju i bezpieczeństwa mieszkańców przed negatywnymi zachowaniami i patologią , w tym w zakresie współpracy i współdziałania z właściwymi służbami;
	6	Niski poziom innowacyjności i nowoczesności w infrastrukturze technicznej zapewniającej mieszkańcom gminy czyste środowisko naturalne
	7	Potrzeba zapewnienia obecnym i przyszłym mieszkańcom trwałego dostępu do czystej wody oraz podejmowanie wszelkich działań na rzecz ochrony, wód, gleby, powietrza w tym budowa infrastruktury w tym zakresie ;
	8	Niewystarczający poziom popularyzacji i wdrażania działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej obiektów publicznych i prywatnych dla zmniejszenia emisji zanieczyszczeń
	9	Niski poziom zidentyfikowanych i zinwentaryzowanych dóbr przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju turystyki , mała aktywność w działaniach na rzecz budowy małej infrastruktury turystycznej, brak aktywnej promocji turystycznej gminy
	10	Potrzeba zapewnienia warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego w tym poprawy dostępności do szerokiej informacji publicznej oraz powszechnego dostępu do usług elektronicznych
	11	Brak wypracowanych metod zmierzających do wykonywania przez samorząd gminny i jego jednostki zadań w sposób tzw. modelu otwartego oznaczającego przejrzystość, jawność, efektywność działań a także współpracę w zarządzaniu rozwojem ze społecznością lokalną; potrzeba wsparcia działań społeczności lokalnej na rzecz rozwoju wsi i gminy tzw. inicjatyw oddolnych

3.2. SPOŁECZEŃSTWO

Człowiek jest najważniejszy – człowiek żyje w przestrzeni ekonomicznej i w mikroprzestrzeni jaką jest gmina, posiada częściowy wpływ na przestrzeń lokalną poprzez zaangażowanie się w życie społeczności lokalnej.

Analizując sytuację społeczności lokalnej należy skupić się przede wszystkim na obszarach interwencji, które są słabymi punktami w rozwoju gminy Warta Bolesławiecka. Na poziom życia mieszkańców ma wpływ wiele czynników, które w sposób negatywny bądź pozytywny decydują o aktywności bądź pasywności w działaniu poszczególnych członków społeczności. Identyfikacja czynników negatywnie oddziałujących na mieszkańca to jednocześnie wyznaczenie kierunku działań dla wyeliminowania bądź zminimalizowania tych negatywnych uwarunkowań.

Najbardziej zagrożeniem wykluczeniem społecznym są gospodarstwa domowe, w których nikt nie pracuje lub pracują w bardzo małym zakresie. Członkowie tych gospodarstw domowych – dorośli, dzieci, osoby starsze, osoby niepełnosprawne, z brakiem kwalifikacji, pasywnym stosunkiem do otaczającego ich środowiska są najbardziej narażone na marginalizację. W gminie istnieje kilka środowisk, które stają się obszarem wykluczonym bądź są najbardziej zagrożonym wykluczeniem społecznym. Należy wskazać, iż widoczne jest szczególnie w miejscowościach Raciborowice Górne i Szczytnica. Brak pracy to powstawanie obszarów ubóstwa. Dlatego też niezbędne jest wypracowanie instrumentów wsparcia, które dadzą przeświadczenie, iż zagrożeni wykluczeniem społecznym nie zostaną sami ze swoimi problemami. Praca jest gwarantem zabezpieczenia przed ubóstwem. W dobie szybkiego rozwoju technologicznego podstawowe znaczenie ma wykształcenie i kwalifikacje.

Wykształcenie i kwalifikacje są wyznacznikami włączenia społecznego. Analiza obszarów problemowych gminy wskazuje jednoznacznie, iż poziom wykształcenia i umiejętności jest bardzo niski. Niezbędne jest podjęcie działań w kierunku zapewnienia dostępu do nauki i zdobywania umiejętności osób wykluczonych społecznie. Ważnym elementem będzie zapewnienie właściwej komunikacji do miejsc edukacji oraz systematyczna informacja o możliwości podnoszenia kwalifikacji i umiejętności potrzebnych na rynku pracy. Jednocześnie należy pamiętać o ochronie socjalnej ale jednocześnie umożliwić osobom wykluczonym

aktywne włączanie się w działalność społeczną i integrowanie się ze środowiskiem lokalnym .

Najistotniejszym problemem w obszarach interwencji jest zapewnienie dochodu poprzez kierowanie świadczeń do osób chcących aktywnie działać w celu włączenia społecznego .Świadczenia powinny zachęcić wykluczonych społecznie do pracy czy też społecznego działania i integrowania się. Niewłaściwa analiza sytuacji i zachowań osób wykluczonych może przynieść efekty niezamierzone i negatywne.

Należy zwrócić uwagę na aspekt włączenia społecznego osób aktywnych zawodowo , które pozostają bez pracy. Ogromne znaczenie ma tu wsparcie działań na rzecz wzrostu aktywności na rynku pracy tych osób. Działania te mogą polegać na wypracowaniu mechanizmów zachęcających do „wzięcia sprawy w swoje ręce”. Zachętą mogą stanowić wszelkiego rodzaju bezpłatne szkolenia, warsztaty , kursy, itp. podnoszące poziom wykształcenia i umiejętności osób wykluczonych i ułatwiające tym osobom wejście na rynek pracy. Jednocześnie istotnym elementem jest aktywne propagowanie podjęcia pracy na własny rachunek przez osoby wykluczone społecznie, poprzez pomoc prawną ,administracyjną , poprzez wskazywanie źródeł finansowania planowanej działalności, itp.

Ważnym działaniem w kierunku ograniczania liczby osób wykluczonych społecznie jest pobudzenie do aktywności społecznej sprzyjającej włączeniu społecznemu. Osoby wykluczone społecznie stają się apatyczne, pozbawione chęci działania i współpracy. Człowiek staje się aktywny , gdy jest potrzebny. Stąd też należałoby wypracować mechanizmy zachęcające do udziału w wydarzeniach gminnych i regionalnych osób społecznie wykluczonych, pokazywać dobre strony wspólnych działań, podnosić argumenty, iż „moja aktywność i praca” przynosi pozytywne efekty dla mnie i społeczności lokalnej. Wspólne społeczne działanie może skutkować uczestnictwem w zarządzaniu gminą. Należy zwrócić szczególną uwagę na jak wielką rolę odgrywają inicjatywy oddolne. Małe lokalne społeczności znają doskonale swoje środowisko, jego oczekiwania i potrzeby. W każdej małej społeczności lokalnej są osoby, które są aktywne i zaangażowane w działalność społeczną. Ich rolą może być podejmowanie działań

związanych z włączeniem do aktywności osób wykluczonych społecznie oraz wypracowanie potrzeb i celów ważnych dla mieszkańców .

Społeczności lokalne powinny być partnerami dla władz samorządowych w podejmowaniu decyzji związanych z rozwojem gminy i poszczególnych miejscowości. Znaczenie tych oddolnych inicjatyw społecznych ma ogromne znaczenie dla demokracji i rozwijania w nich poczucia ważności odpowiedzialności za swoją „Małą ojczyznę” oraz pielęgnowania tożsamości lokalnej, zwyczajów i obrzędów. Niezwykle istotne jest wskazywanie aktywnym społecznie mieszkańcom gminy możliwości efektywniejszego działania dla dobra gminy poprzez zawiązywanie przez lokalną społeczność organizacji pozarządowych. Rola tych organizacji jest niewspółmiernie wyższa niż działanie poszczególnych grup osób. Dodatkowym atutem tych społecznych organizacji jest możliwość samodzielnego ubiegania się o środki unijne dla działań podejmowanych na rzecz poprawy jakości życia środowisk wiejskich. W gminie zbyt mało jest społecznych organizacji pozarządowych, tak pozytywnie oddziałujących na rozwój gminy. Stąd też powinno się w zdecydowanym większym stopniu je popularyzować i promować.

W gminie daje się zauważyć słaby poziom promowania osób szczególnie zaangażowanych w działań na rzecz rozwoju i promocji gminy; wspierania środowisk społecznych, gospodarczych i kulturalnych promujących Gminę; Należałoby również wypracować metody informowania i promowania jak najszerszej grupie odbiorców planowanych wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych społeczności gminnej i regionu

Osoby wykluczone społecznie to również dzieci, osoby starsze i niepełnosprawne. Niezbędne jest podjęcie działań na ich rzecz dla ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego. Dzieci i młodzież to nasza przyszłość, a osoby starsze to nasza chluba i historia zaś osoby niepełnosprawne to wrażliwość społeczna i integracja społeczna . W stopniu niewystarczającym w wymiarze ochrony zdrowia jest dostępność do nowoczesnego sprzętu medycznego, specjalistycznych usług medycznych, nowoczesnego systemu diagnostyki. Należałoby podjąć efektywne działania w kierunku łatwiejszego dostępu do tych usług i sprzętu przy jednoczesnej poprawie infrastruktury ochrony zdrowia.

Na uwagę zasługuje również niezbyt bogata oferta edukacyjna i kulturalna dla dzieci i osób starszych oraz osób niepełnosprawnych. Dzieci w tym dzieci niepełnosprawne corocznie uczestniczą w ogólnogminnej imprezie z okazji Dnia Dziecka, jednakże jest to zdecydowanie zbyt mało. Jedynie w ramach szkół biorą udział w zajęciach i konkursach, w których odkrywane są talenty (humanistyczne, matematyczne, itp.). Wskazane byłoby w bardziej optymalny sposób wykorzystywać istniejącą infrastrukturę rekreacyjną, sportową, kulturalną odkrywania talentów w innych dziedzinach. Z myślą o osobach starszych, niepełnosprawnych ale również całych rodzinach ze wszelkich miar uzasadnione jest wykorzystanie wolnej przestrzeni dla budowy bezpiecznych ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Pełniłyby one rolę zarówno narzędzia dla poprawy kondycji fizycznej i ruchowej jak i elementu edukacyjnego, bowiem na ich trasie przygotowałyby informacje dot. wiedzy o przyrodzie, zabytkach itp.

W niewystarczającym stopniu organizuje się dla dzieci zajęcia, konkursy, itp. w kierunku wpajania w nich samorządności, przedsiębiorczości, itp.

Osoby starsze wymagają szczególnej uwagi. Są to osoby zamknięte w swoich mieszkaniach, lękające się nowości, o niskim stopniu oceny własnej osoby. U wielu tych osób tkwią wielkie pokłady wiedzy o historii naszej gminy, o jej ważnych wydarzeniach, które się odbyły. Dla zachowania tożsamości lokalnej, dla poznania i utrwalania historii naszej gminy ważne jest wykorzystanie tej, przekazanie historii przez osoby starsze następnym pokoleniom.

Zaangażowanie osób starszych w tym kierunku przyniosłoby bardzo pozytywne rezultaty obu stronom.

Należy popierać i propagować wszelkie metody wsparcia seniorów. Wskazane byłoby popieranie szczególnie tych działań, które wzbudzą aktywność, potrzebę wspólnych spotkań, wspólnego uczenia się przez osoby starsze.

Warto zwrócić uwagę na demografię. Z uwagi na pogłębiający się niż demograficzny, niezbędne jest podejmowanie wszelkich działań mających na celu zachęcanie ludzi z zewnątrz do osiedlania się w gminie Warta Bolesławiecka. Gmina Warta Bolesławiecka wyróżnia się wysokim stopniem infrastruktury technicznej, sportowej, rekreacyjnej, drogowej. W niewystarczającym stopniu cechy wyróżniające gminę są szeroko propagowane i promowane.

W gminie Warta Bolesławiecka jest stosunkowo mała ilość zakładów przemysłowych mogących zapewnić osiadłym nowym mieszkańcom gminy miejsca pracy. Dlatego tak ważne jest zapewnienie właściwej komunikacji do miejsc pracy i szkoły oraz działań na rzecz zapewnienia opieki żłobkowej i przedszkolnej.

Na wymiar społeczny, jego problemy i wyznaczone kierunki działań składa się:

- ◀ wymiar demograficzny – zachęcanie do zamieszkania w gminie Warta Bolesławiecka
- ◀ wymiar obywatelski – społeczność lokalna , jej aktywność, poczucie odpowiedzialności i tożsamości lokalnej
- ◀ wymiar edukacyjny – zróżnicowana oferta edukacyjna, dostępność do edukacji adekwatnej do potrzeb rynku pracy oraz dostępność edukacji dla osób starszych i niepełnosprawnych
- ◀ wymiar kulturowy- popularyzacja i ułatwianie dostępności do kultury wysokiej jakości w celu rozwijania pasji, zainteresowań, wyłaniania talentów i zachowania tożsamości lokalnej
- ◀ wymiar czasu wolnego – atrakcyjność gminy i integralność jej mieszkańców na ofercie sportowej, rekreacyjnej i kulturalnej
- ◀ wymiar opieki społecznej – efektywne wykorzystanie środków pomocy społecznej i stymulowanie działań na rzecz poprawy sytuacji życiowej osób narażonych na wykluczenie społeczne
- ◀ wymiar zdrowotny- optymalizacja usług zdrowotnych w tym podniesienie jakości i dostępności świadczeń medycznych

WYMIAR	LP	ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY I OBSZARY INTERWENCJI
SPOŁECZNY	1	Niska jakość usług zdrowotnych w tym nowoczesnego systemu diagnostyki dla mieszkańców ; niski poziom dostępności do specjalistycznych usług medycznych na poziomie co najmniej regionu oraz niewystarczający poziom stanu infrastruktury ochrony zdrowia
	2	Brak efektywnych działań (prawnych, administracyjnych, finansowych) na rzecz wsparcia wzrostu aktywności społeczności lokalnych i oddolnych inicjatyw społecznych , tworzenia społecznych organizacji pozarządowych,
	3	Niski poziom wsparcia oddolnych inicjatyw społecznych związanych z realizacją Lokalnych Strategii Rozwoju oraz pobudzania w społeczności lokalnej poczucia współodpowiedzialności i współdecydowania o rozwoju i zarządzaniu gminą.
	4	Niewystarczający poziom działań na rzecz zwiększenia udziału społeczności marginalizowanych w wydarzeniach integracyjnych, sportowych, kulturalnych; brak wypracowanych mechanizmów zachęcających do udziału w wydarzeniach gminnych i regionalnych osób społecznie wykluczonych; wypracowanie metod zachęcających mieszkańców (w tym osób społecznie wykluczonych) do działań na rzecz wzrostu poczucia tożsamości , pielęgnowania zwyczajów i obrzędów gminy i regionu;
	5	Niski poziom wsparcia środowisk społecznych, gospodarczych i kulturalnych promujących Gminę; brak działań na rzecz promowanie osób szczególnie zaangażowanych w promocji gminy
	6	Brak efektywnych metod informowania i promowania jak najszerszej grupie odbiorców planowanych wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych społeczności gminnej i regionu ;
	7	Potrzeba podjęcia efektywnych działań na rzecz zapewnienia opieki żłobkowej i przedszkolnej w tym infrastruktury, wyposażenia ,kadry dla dzieci rodzin osiadłych na terenie gminy, rodzin wykluczonych społecznie , rodzin pracujących
	8	Niski poziom wsparcia działań wpływających na efektywność i jakość nauczania oraz zdobycie umiejętności reagowania na zmieniające się wyzwania rynku pracy;
	9	Brak efektywnych działań w kierunku optymalnego wykorzystania i promowania istniejącej infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej jako oferty spędzania wolnego czasu przez dzieci, młodzież i dorosłych w tym osób wykluczonych społecznie, potrzeba systematycznego wzbogacania oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej w nowoczesne obiekty szczególnie dla wzbogacenia oferty spędzenia wolnego czasu dzieci, młodzieży i dorosłych w okresie zimowym

3.3. GOSPODARKA

Analiza potencjału gospodarczego gminy Warta Bolesławiecka pozwala na stwierdzenie, iż gmina posiada warunki dla rozwoju gospodarczego. Jednakże sam potencjał nie gwarantuje sukcesu w rozwoju gospodarczym gminy i tworzeniu miejsc pracy. Jest wiele czynników wpływających na atrakcyjność gminy w wymiarze gospodarczym. Zaliczyć do nich należy :

1) czynniki wewnętrzne:

- ◀ zasoby naturalne;
- ◀ lokalne podmioty gospodarcze;
- ◀ lokalny rynek pracy ;
- ◀ infrastruktura techniczna;
- ◀ dostępność i organizacja przestrzeni;
- ◀ walory logistyczne obszaru gminy;
- ◀ kapitał społeczny- rozwojowy (zdolności do współpracy, które są warunkiem szybkiego rozwoju w przyszłości).
- ◀ tradycje gospodarcze ;
- ◀ walory turystyczne;

2) czynniki zewnętrzne:

- ◀ polityka gospodarcza regionu i kraju,
- ◀ popyty zewnętrzne;
- ◀ pozabudżetowe źródła finansowania;
- ◀ procesy alokacji kapitału inwestycyjnego;
- ◀ infrastruktura techniczna o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym;
- ◀ tranzyty komunikacyjne;
- ◀ konkurencyjne samorządy lokalne;
- ◀ procesy migracyjne

Gmina Warta Bolesławiecka należy do gmin o bogatych zasobach surowców naturalnych w szczególności złóż rud miedzi, wapienia, piaskowca, anhydrytu. Jest to podstawowe pole do zagospodarowania dla potencjalnych inwestorów. Należy jednak podkreślić, iż mówić tu można jedynie o inwestorach w znaczeniu makroekonomicznym. Ta sfera przemysłowa wymaga ogromnych nakładów finansowych, jednocześnie jej rozwój gwarantowałaby miejsca pracy i stabilność w rozwoju gminy.

Nadzieją na powstanie przedsiębiorstwa wykorzystującego lokalne zasoby są przeprowadzone analizy wielkości i jakości złóż rudy miedzi na terenie gminy Warta Bolesławiecka. Z raportów z analiz oraz rozmów władz samorządowych z potencjalnym inwestorem wyłania się nadzieja powstania nowej kopalni wydobywania złóż miedzi. Powstanie nowego, dużego zakładu to pracy miejsca pracy dla przyszłych pokoleń oraz pewne dochody dla gminy. Bogate złoża wapienia w chwili obecnej są w użytkowaniu firmy, która zapewnia, że utrzymuje w mocy wszystkie ustalenia dotyczące planów wprowadzonych do Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego dla tego obszaru przez poprzedniego właściciela. Jednakże w chwili obecnej działalność w cementowni jest zawieszona z uwagi na zmniejszony popyt na surowiec. Właściciel posiada aktualną koncesję na wydobycie surowca i może w każdym momencie, gdy w sposób zdecydowany zwiększy się zapotrzebowanie na cement wznowić wydobycie surowca, a tym samym zwiększyć zatrudnienie. Należy podkreślić, iż gmina posiada głębokie tradycje górnicze. Dzięki złożom surowców naturalnych a w szczególności rudy miedzi i działającej do 1989r kopalni większość mieszkańców gminy to byli pracownicy kopalni miedzi i cementowni. To właśnie oni pielęgnują i zachowują tradycje górnicze. Organizowane są uroczystości poświęcone braci górniczej, stworzone są miejsca upamiętniające prace górników.

Powstanie nowej kopalni, wznowienie produkcji cementu, wykorzystanie istniejących pokładów anhydrytu, piaskowca przez potencjalnych inwestorów to podstawowy cel strategiczny w sferze gospodarczej gminy. Cel ten jest dalekosiężny, jednakże już teraz powinny być podjęte wszelkie działania zmierzające do przygotowania i zapewnienia optymalnej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, gazowej, drogowej dla stref przemysłowych w Raciborowicach Górnych, Szczytnicy, Wilczego Lasu i Wartowic. Elementem

zasługującym na uwagę i wdrożenie jest aktywne promowanie lokalnych zasobów mineralnych (targi, wystawy, publikacje, itp.)

Na uwagę zasługuje zamysł ewentualnego wnioskowania o objęcie części gminy specjalną strefą ekonomiczną. W tym celu uzasadnionym byłoby pogłębienie współpracy z innymi samorządami i instytucjami na rzecz tworzenia ponad lokalnych stref przemysłowych.

Aktualne Plany Miejscowego Zagospodarowania Przestrzennego Gminy wyznaczają i określają tereny wyznaczone pod działalność gospodarowania i są one w zdecydowanym zakresie zgodne planowaną polityką gospodarczą gminy.

Bardzo istotnym elementem rozwoju gospodarczego jest stymulowanie lokalnego potencjału przedsiębiorczości. Z analizy istniejących na terenie gminy Warta Bolesławiecka przedsiębiorców wynika, iż w zdecydowanej większości są to przedsiębiorcy świadczący usługi w zakresie wytwórczości i usług społecznych. Rozwój gospodarczy w skali mikro należy rozumieć jako:

- ◀ rozwój istniejących lokalnych podmiotów gospodarczych, tzn. przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie gminy oraz zlokalizowanych na terenie gminy oddziałów, zakładów podmiotów mających swoją siedzibę poza gminą,
- ◀ tworzenie nowych przedsiębiorstw, wprowadzanie nowych produktów i usług,

Działalność małych przedsiębiorstw często rodzinnych w obecnym czasie ma dla gminy Warta Bolesławiecka ogromne znaczenie. Właśnie małe firmy działające na lokalnym rynku dają w zdecydowanej większości miejsca pracy dla mieszkańców gminy. Firmy te należy chronić i wspierać dla wzrostu ich konkurencyjności.

Istniejące na terenie gminy MŚP są w różnej kondycji finansowej i organizacyjnej. Niejednokrotnie jednak wskutek pobieżnej analizy rynkowej oraz braku umiejętności optymalnego działania na trudnym rynku gospodarczym ich konkurencyjność jest mała. Gmina Warta Bolesławiecka posiada dobry kapitał społeczny w tym kapitał ludzki. Ważnym aspektem wpływającym na konkurencyjność lokalnych przedsiębiorców są wzajemne relacje pracodawca-pracownik oraz dobór pracowników. Niezbędna jest pomoc w zakresie właściwego zrozumienia przez lokalnych pracodawców i ich pracowników kapitału społecznego rozwojowego polegającego na wspólnej zdolności do współpracy,

która jest warunkiem szybkiego rozwoju. Właściwy dobór pracowników na określone stanowiska to kolejny element wzrostu konkurencyjności firmy. Niezbędne w tym zakresie jest wsparcie wszelkich działań w kierunku efektywnej współpracy lokalnych przedsiębiorców z urzędami pracy.

Kolejnym czynnikiem wpływającym na konkurencyjność miejscowych przedsiębiorców jest promocja ich usług i produktów na zewnątrz. Gmina powinna wspierać istniejący potencjał przedsiębiorczości poprzez ich promowanie na targach, wystawach, publikacjach. Efektywna promocja przynosi konkretne wymierne efekty.

Wśród osób prowadzących na terenie gminy działalność gospodarczą są kobiety. Jednakże w zdecydowanej większości aktywni są mężczyźni. Niejednokrotnie w kobietach wiejskich tkwi ogromny potencjał twórczy. Z analizy rynku pracy wynika, iż wśród osób bezrobotnych, mało aktywnych przewagę stanowią kobiety. Należy wyjść naprzeciw potrzebom i tworzyć warunki dla wzrostu aktywności zawodowej kobiet wiejskich. Uzasadnionym byłoby umożliwienie im na odkrycie swoich talentów i spróbowanie swoich sił w tworzeniu i wejście na rynek pracy. Dlatego popierane powinny być wszelkie formy pomocy nakierowane na pobudzenie aktywności i przedsiębiorczości kobiet gminy Warta Bolesławiecka.

Dla zwiększenia konkurencyjności istniejącej lokalnej przedsiębiorczości i tworzenia nowych działalności gospodarczych na terenie gminy Warta Bolesławiecka niezbędne jest opracowanie w nowej perspektywie finansowej publikacji zawierającej kompendium wiedzy na temat źródeł pozyskania środków finansowych na tworzenie i rozwój MŚP; publikacji promującej produkty lokalnych przedsiębiorców, budowy internetowej bazy ofert gospodarczych i inwestycyjnych

Pozytywnym elementem w tym wymiarze byłoby wypracowanie systemu konsultacji władz samorządu z lokalnym biznesem.

Atutem gminy jest doskonałe położenie. Znajduje się ona w zachodniej części województwa dolnośląskiego przy głównych szlakach komunikacyjnych południowej Polski. Jest to szerokie pole do wykorzystania w celach gospodarczych. Dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna, połączenia komunikacyjne z newralgicznymi arteriami komunikacyjnymi łączącymi wiele

krajów Europy daje gwarancje szybkiego przemieszczania się transportu z produktami tworzonymi w gminie. Niezbędne w tym zakresie jest wsparcie lokalnych przedsiębiorców w kierunku promocji ich produktów oraz poszukiwania i pozyskiwania rynków zbytu w kraju i w Europie.

Uzasadnionym byłoby stworzenie instytucji otoczenia biznesu, która w sposób profesjonalny służyłaby pomocą i doradztwem gospodarczym w całym cyklu działania istniejących przedsiębiorstw a także tym, którzy chcą wejść na drogę przedsiębiorczości i ją rozwijać.

Czyste powietrze, bogactwo lasów, złoto, miedź, gips, piaskowce, żyzne gleby, mieszkańcy to wszystko sprawia, że Gmina Warta Bolesławiecka jest doskonałym miejscem do wypoczynku i zamieszkania. Gminę charakteryzuje niski poziom rozwoju agroturystyki a właściwie jest jej brak.

Prowadzona jest zbyt mała promocja i popularyzacja gminy jako miejsca do turystyki i rekreacji. Lasy, miejsca spacerowe, przyroda, infrastruktura sportowa, rekreacyjna to doskonałe atrybuty dla podjęcia przez aktywnych mieszkańców działań w kierunku stworzenia agroturystyki. W tym obszarze jest potrzebne ogromne wsparcie osób decydujących się podjąć działalności gospodarczej w tej dziedzinie.

W gminie nie ma tradycji turystycznych. Dlatego też należy podjąć wiele działań skierowanych do mieszkańców gminy w celu pobudzenia w nich potrzeby pokazania uroków gminy, przygotowania swoich gospodarstw do przyjęcia gości i turystów, promocji miejsc wartych zwiedzania, miejsc do rekreacji i wypoczynku. Pobudzenie aktywności społeczności lokalnej jest bardzo uzasadnione z uwagi na wymierne korzyści jakie może uzyskać każdy mieszkaniec gminy jak i sama gmina. Aktywni mieszkańcy to wzrost oddolnych inicjatyw mogących wpływać na kierunki rozwoju gminy. Szczególnie ważna jest aktywność gospodarcza mieszkańców, ponieważ ma to przełożenie na ograniczenie obszarów wykluczenia społecznego wzrost aktywności zawodowej, umiejętności poruszania się na rynku pracy, przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy.

Reasumując sferę gospodarczą należy zdecydowanie stwierdzić, iż rozwój gospodarczy gminy to rozwój lokalnych podmiotów gospodarczych. Właściwe

jest utożsamienie rozwoju z tworzeniem nowych przedsiębiorstw lokalnych, unowocześnianiem technologii w istniejących firmach, rozszerzaniem rynków zbytu produktów tworzonych przez lokalne podmioty gospodarcze, udzielaniem wsparcia i pomocy dla działających na terenie gminy podmiotów. Działania w tym kierunku pozwolą na wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw i zwiększenie zatrudnienia.

Wymiar gospodarczy gminy i kierunki jego rozwoju należy postrzegać w kontekście :

- wymiaru innowacyjnego – monitoring potrzeb technologicznych lokalnych przedsiębiorców
- wymiaru pracy i biznesu – efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału gminy i regionu w celu stworzenia nowoczesnego rynku pracy w oparciu o położenie, dostępność, zasoby ludzkie, zasoby naturalne
- wymiaru przedsiębiorczości – zwiększenie roli organizacji pozarządowych w podejmowaniu zadań publicznych i budowaniu gospodarki społecznej jako uzupełnienie rynku pracy.

WYMIAR	LP	ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY I OBSZARY INTERWENCJI
GOSPODARCZY	1	Potrzeba opracowania ścieżki nawiązania i pogłębiania współpracy z podmiotami gospodarczymi w branży wydobywczej miedzi i metali szlachetnych działającymi na krajowym i międzynarodowym rynku w celu wykorzystania lokalnych zasobów miedzi oraz aktywne promowanie lokalnych złóż piaskowca i innych zasobów mineralnych;
	2	Potrzeba pogłębienia współpracy z innymi samorządami na rzecz tworzenia ponadlokalnych stref przemysłowych; potrzeba przygotowania terenów (stref przemysłowych, ekonomicznych) dla budowy i rozwoju przedsiębiorczości
	3	Brak wypracowanych metod uzyskiwania przez samorząd gminny informacji bezpośrednio od lokalnych i regionalnych podmiotów gospodarczych o nowych miejscach pracy; brak efektywnej współpracy z podmiotami zewnętrznymi dla monitoringu rynku pracy w zakresie deficytowych zawodów, których podaż jest wyższa niż popyt, w szczególności brak aktualnych informacji w tym zakresie udostępnianych bezpośrednio zainteresowanym z terenu gminy
	4	Brak efektywnych działań na rzecz wsparcia lokalnych podmiotów gospodarczych dla ich rozwoju i zwiększenia ich konkurencyjności, niski poziom promocji lokalnych

		przedsiębiorców i ich produktów
5		Brak działań związanych z pobudzeniem aktywności gospodarczej społeczności lokalnej w tym osób społecznie wykluczonych, kobiet; brak wypracowanych sposobów doradztwa, informacji, wskazania źródeł finansowania w zakresie tworzenia i rozwoju MŚP
6		Niski poziom wsparcia na rzecz rozwoju działalności pozarolniczej np. agroturystyka, instytucje otoczenia biznesu, itp.
6		Brak zinwentaryzowanych posiadanych zasobów kulturowych, historycznych, przyrodniczych dla wpisania ich do regionalnych publikacji turystycznych jako narzędzia promującego walory gminy
7		Brak wielorakich instrumentów promocji posiadanych zasobów w celach turystycznych

CZĘŚĆ 4.

BUDŻET GMINY

Analiza budżetu tylko w odniesieniu do własnej gminy nie daje jego faktycznego obrazu. Inaczej przedstawia się to w aspekcie sprawozdawczym, dla celów oceny sposobu wykonania budżetu, inaczej na potrzeby opracowania Strategii. Przyjąć należy, że właściwa ocena możliwości budżetu badanej gminy jest możliwa wyłącznie poprzez porównanie z sytuacją innych gmin, i takie porównanie będzie tematem podstawowym tego działu.

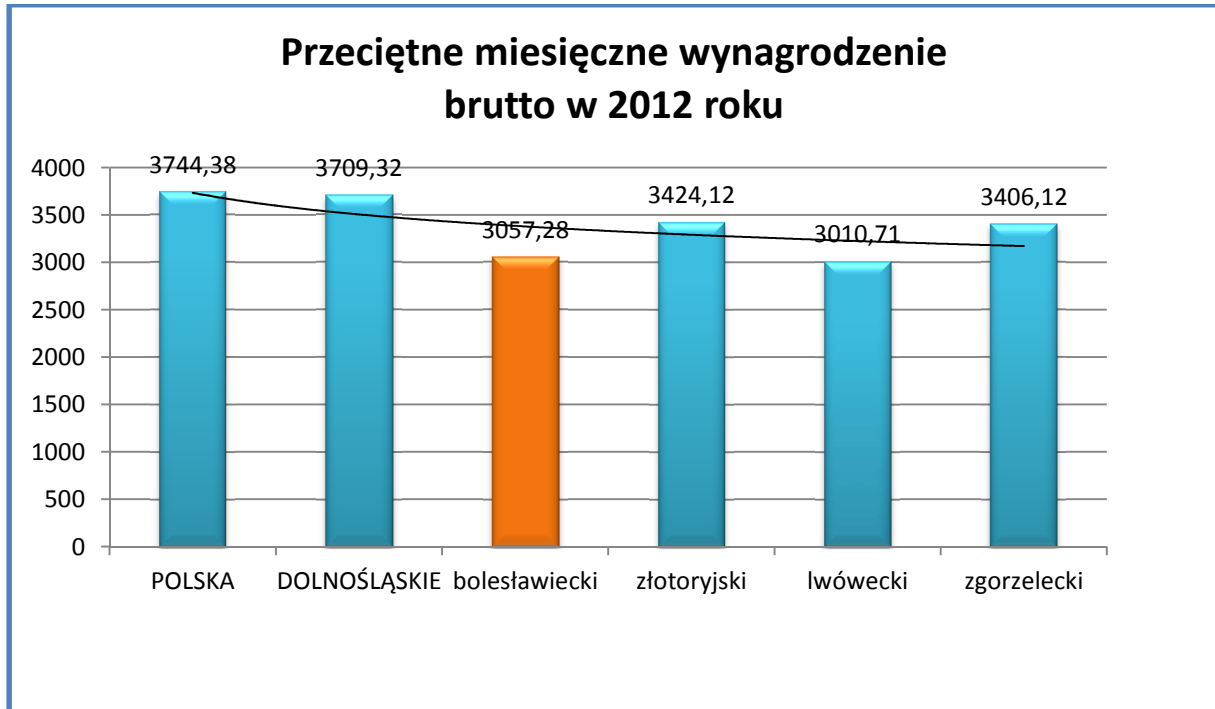
Dla celów porównawczych w przypadku danych dostępnych na poziomie powiatów do badania przyjęte zostały dane z tych jednostek z regionu jeleniogórskiego tj. lwóweckiego i zgorzeleckiego i sąsiadującego z powiatem bolesławieckim powiatu złotoryjskiego z regionu legnickiego. W badaniach porównawczych gmin wybrano gminy z powiatu bolesławieckiego: Gromadkę, Osiecznicę, Bolesławiec. Wielkość dochodów osób fizycznych jest jedną z grupy wskaźników charakteryzujących poziom zamożności społeczeństwa. Nie bez powodu więc przy charakterystyce budżetu warto przedstawić ten element.

Średnie miesięczne dochody mieszkańców powiatu bolesławieckiego w roku 2012 (brak danych za 2013 rok) wynosiły 3 057,28 co stanowi 81,6% średniej krajowej i wzrosły w porównaniu z rokiem 2011 o 4,0 % niewiele przewyższając wzrost inflacyjny. W tym samym okresie przeciętne dochody miesięczne w województwie dolnośląskim wzrosły o 3,4%, co oznacza dla dochodów w powiecie bolesławieckim niewiele wyższą niż w województwie dolnośląskim dynamikę wzrostu wynagrodzeń. Szczegóły badania przedstawiają zebrane w poniższej tabeli dane.

TABELA V. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w wybranych powiatach:

Jednostka terytorialna	2006	2008	2010	2011	2012
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
POLSKA	2 636,81	3 158,48	3 435,00	3 625,21	3 744,38
DOLNOŚLĄSKIE	2 617,16	3 135,83	3 412,37	3 587,25	3 709,32
BOLESŁAWIECKI	2 153,06	2 476,41	2 789,80	2 936,93	3 057,28
ZŁOTORYJSKI	2 240,46	2 733,11	3 159,35	3 309,08	3 424,12
LWÓWECKI	2 065,14	2 487,06	2 714,29	2 915,48	3 010,71
ZGORZELECKI	3 033,50	3 506,11	3 133,95	3 264,77	3 406,12

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Wykres 15. *Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2012 roku w powiecie bolesławieckim na tle kraju, województwa dolnośląskiego i wybranych powiatów regionu jeleniogórskiego. Źródło danych: Bank Danych Regionalnych GUS*

W zestawieniu wykonanym na tle kraju, województwa dolnośląskiego, jak i innych wybranych powiatów regionu jeleniogórskiego powiat bolesławiecki nie wypada tu najlepiej, zajmując przedostatnią pozycję w badanej grupie. Dzieje się tak pomimo utrzymania zbliżonej do krajowej dynamiki wzrostu wynagrodzeń z okresu lat 2006 - 2012 sięgającej 43%.

Jak widać to na przedstawionym powyżej wykresie, średnia wynagrodzeń w złotych w powiecie bolesławieckim jest sporo niższa od średniej wynagrodzeń w powiatach złotoryjskim i zgorzeleckim, a taka sytuacja sprawia, że sytuacja finansowa mieszkańców powiatu bolesławieckiego jest trudniejsza niż w kraju i innych powiatach regionu. W badanej grupie tylko powiat lwówecki ma niższe wynagrodzenia.

Zestawienie wynagrodzeń w złotych w relacji do średniej krajowej przyjętej do badania za podstawę (100%) uwydatnia jak niskie są wynagrodzenia w powiecie bolesławieckim, a szczególnie w odniesieniu do średniej krajowej.

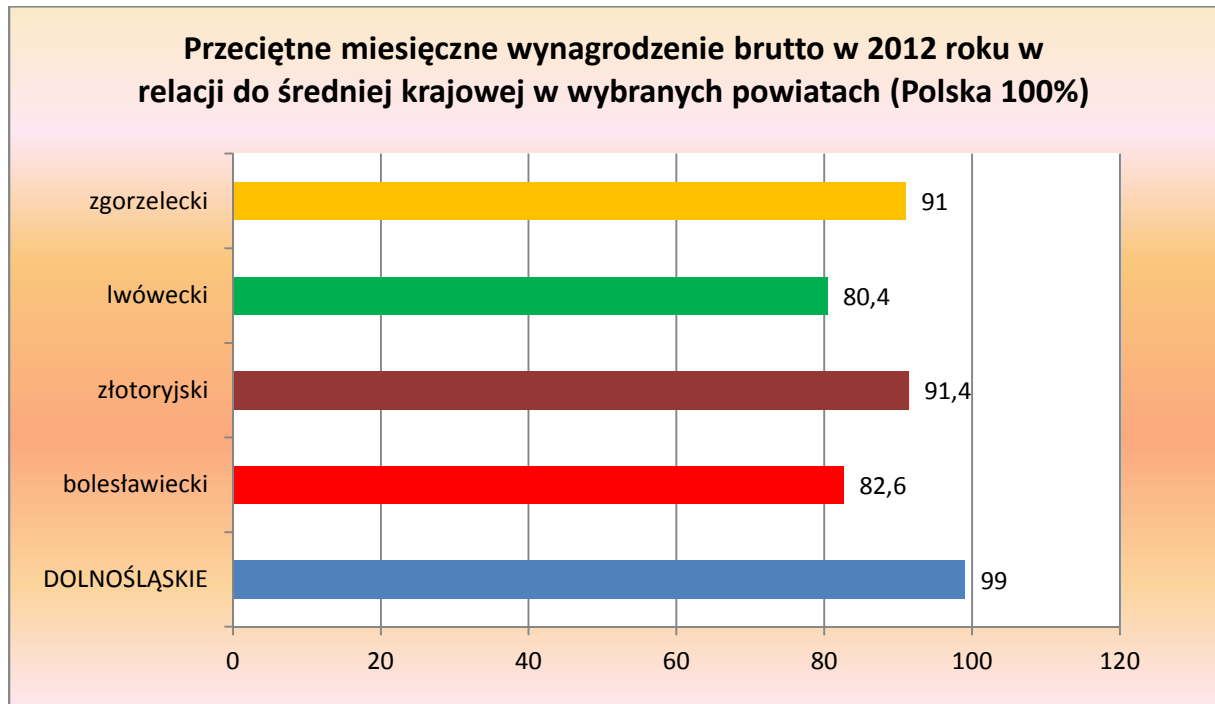
TABELA VI. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej (Polska 100%) w wybranych powiatach:

Jednostka terytorialna	2006	2008	2010	2011	2012
	%	%	%	%	%
DOLNOŚLĄSKIE	99,3	90,7	99,3	89,9	99,0
BOLESŁAWIECKI	81,7	78,4	81,2	81,0	81,6
ZŁOTORYJSKI	85,0	86,5	92,0	91,2	91,4
LWÓWECKI	78,3	78,7	79,0	80,4	80,4
ZGORZELECKI	115,0	111,0	91,2	90,0	91,0

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Już wskaźnik poziomu dochodów dla województwa dolnośląskiego (Polska 100%) kształtuje się poniżej średniej krajowej i wynosi dla danych 2012 roku 99,0% utrzymując ten poziom w latach 2006 – 2012.

Poziom dochodów mieszkańców powiatu bolesławieckiego w relacji do średniej krajowej utrzymuje się w latach 2006-2012 na zbliżonym do wielkości 81% poziomie. Niestety, odbiega w ten sposób nie tylko od średniej krajowej, ale również od wynagrodzeń w innych powiatach przyjętych do badania uzyskując tylko w relacji z powiatem lwóweckim wyższy wskaźnik wynagrodzeń, co jest wynikiem dość zaskakującym. Niepokojąca jest również „stabilność” tego wskaźnika; średnia wynagrodzeń w powiecie bolesławieckim wprowadzie nie maleje (poza rokiem 2008), ale też nie rośnie.

Wykres 16. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2012 roku w relacji do średniej krajowej (Polska 100%) w gminie Warta Bolesławiecka na tle województwa dolnośląskiego i wybranych powiatach regionu jeleniogórskiego. Źródło danych: Bank Danych Regionalnych GUS

Należy przyjąć, że odpowiednio do danych w powiecie bolesławieckim zachowują się wynagrodzenia w gminie Warta Bolesławiecka, jednak brak danych w tym zakresie uniemożliwia przeprowadzenie dokładnej analizy. Te zaś nie rokują dobrze, co wykazano na przedstawionych powyżej wykresach. Mieszkańcy powiatu bolesławieckiego, pomimo organizowania nowych miejsc pracy przez nowych inwestorów, nie odczuwają tego we własnych portfelach i budżetach domowych. Jest to zapewne wynik zamrożenia wynagrodzeń, które rosną tylko w wysokości zbliżonej do inflacji, czyli *de facto* utrzymują się na stałym, na dodatek dużo niższym niż w województwie, poziomie.

Na szczęście budżet gminy Warta Bolesławiecka ma lepszą od kondycji finansowej mieszkańców powiatu bolesławieckiego sytuację.

Dochody budżetowe roku 2013 zostały wykonane na kwotę 28.674.533,06 zł. Wydatki budżetowe zostały wykonane w kwocie 25.321.782,70 zł. Wynik operacyjny budżetu, stanowiący różnicę między dochodami bieżącymi i wydatkami bieżącymi jest dodatni i wynosił 7.530.965,36 zł,

Planowany na rok 2013 deficyt w kwocie 2.000.000 zł został pokryty z nadwyżki budżetowej z lat ubiegłych. Nadwyżka budżetowa na 31.12.2013 r. wyniosła 3.352.750,36 zł.

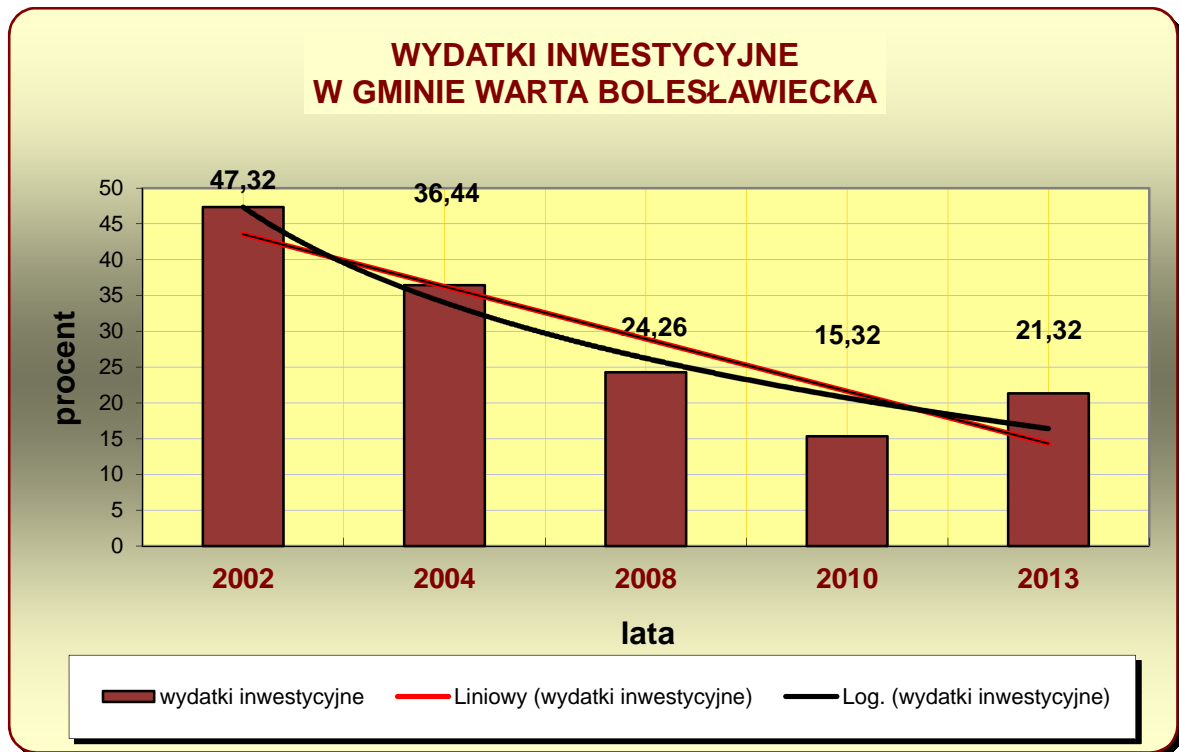
Wydatki majątkowe, czyli te przeznaczone na zadania inwestycyjne w 2013 roku zostały zrealizowane w kwocie 5.391.677,19 zł, w tym m.in. na:

- 1) drogi publiczne wojewódzkie - 181.187 zł (budowa chodnika w miejscowości Iwiny),
- 2) drogi publiczne powiatowe - 284.272 zł (budowa chodnika w miejscowości Raciborowice Górne i Szczytnica),
- 3) drogi publiczne gminne - 1.451.443 zł (budowa drogi transportu rolniczego w miejscowości Wilczy Las i przebudowa drogi Wilczy Las - Lubków etap II ze środków tzw. "schetynówki"),
- 4) drogi wewnętrzne - 443.227 zł modernizacja dróg wewnętrznych w Tomaszowie Bol., Raciborowicach Górnych, Lubkowie, Warcie Bolesławieckiej i Wartowicach

co oznacza, że łącznie na te zadania przeznaczone zostały środki w kwocie **2.360.130,60 zł.**

Dalsze inwestycje 2013 roku to:

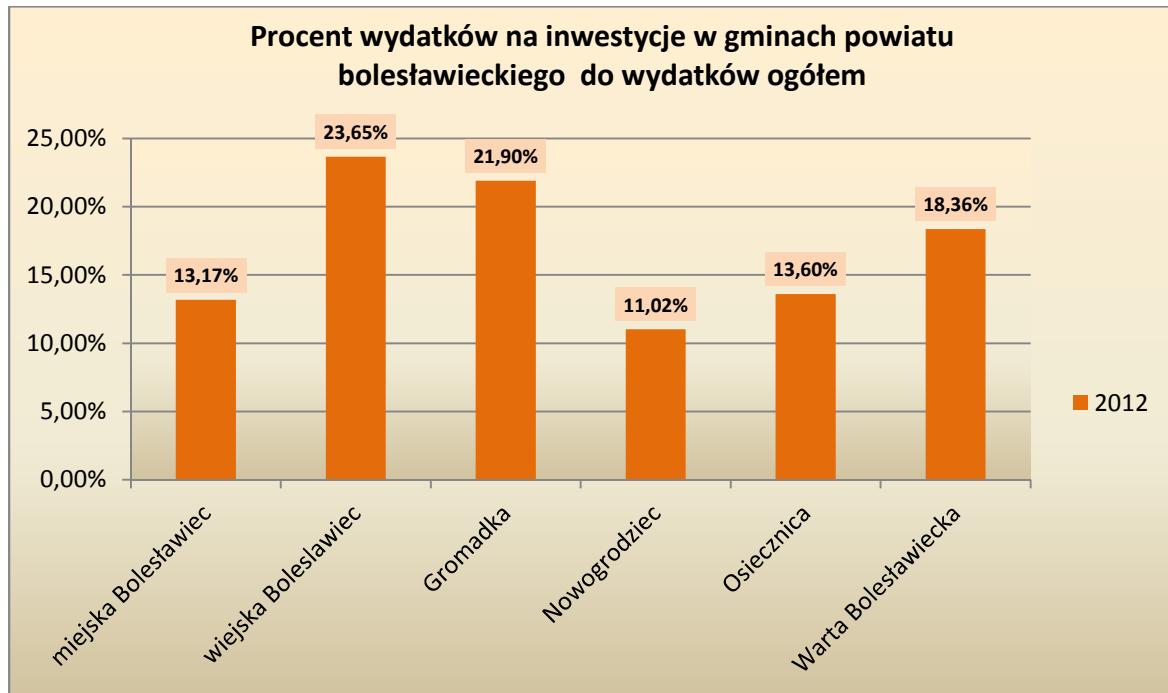
- 1) wykonanie placu zabaw przy Szkole Podstawowej w Tomaszowie Bol. w ramach programu "Radosna Szkoła" - 123.702 zł
- 2) budowa centrum aktywności wiejskiej w miejscowości Tomaszów Bol. - 260 000 zł
- 3) remont kotłowni domu kultury w Tomaszowie Bol. - 24.376 zł
- 4) budowa boiska wielofunkcyjnego w miejscowości Szczytnica (etap I) - 109.787,84 zł
- 5) modernizacja boiska sportowego w Warcie Bolesławieckiej - 159.316 zł
- 6) przebudowa oświetlenia ulicznego w Iwinach - 591.068,10 zł

Wykres 17. Wydatki majątkowe w latach 2002-2013. Źródło danych: opracowanie własne

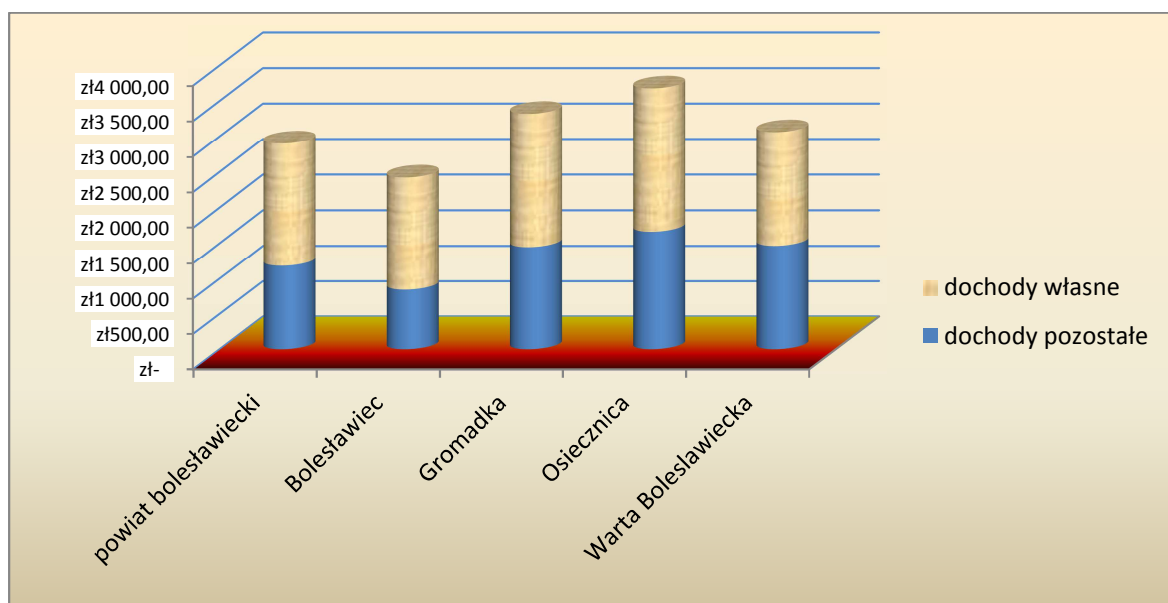
Z danych przedstawionych w powyższym wykresie wydać jak zmieniły się proporcje wydatków majątkowych w budżecie gminy w latach 2002 – 2013. W badanym okresie zmniejszył się udział wydatków na inwestycje w wydatkach ogółem, ale nadal środki skierowane na realizację zadań inwestycyjnych stanowią znaczącą pozycję.

Nie każda polska gmina może przeznaczyć na ten cel 1/5 środków swojego budżetu przy systematycznie rosnących kosztach realizacji zadań własnych oraz wydatkach bieżących. Średnia tych wydatków w gminach polskich oscyluje wokół 10% wydatków budżetów, uznać więc należy że poziom wydatków inwestycyjnych w gminie Warta Bolesławiecka osiąga wysoki poziom.

Wykres 18. Procentowy udział wydatków na inwestycje w wydatkach ogółem w gminach powiatu bolesławieckiego w 2012 roku w złotych. Źródło danych: Bank Danych Regionalnych GUS

Najślabiej według danych z 2012 roku inwestuje gmina Nowogrodziec, najwięcej środków na ten cel przeznaczyła zaś gmina wiejska Bolesławiec i dobry rok inwestycyjny miała gmina Gromadka. Gmina Warta Bolesławiecka w badanym roku znalazła się na 3 miejscu z wynikiem 18,36% środków w wydatkach budżetu ogółem. Warto dodać, że od tego momentu udział wydatków na inwestycje w gminie rośnie i w 2013 roku przekroczyły ponownie pułap 21% w wydatkach budżetu gminy.

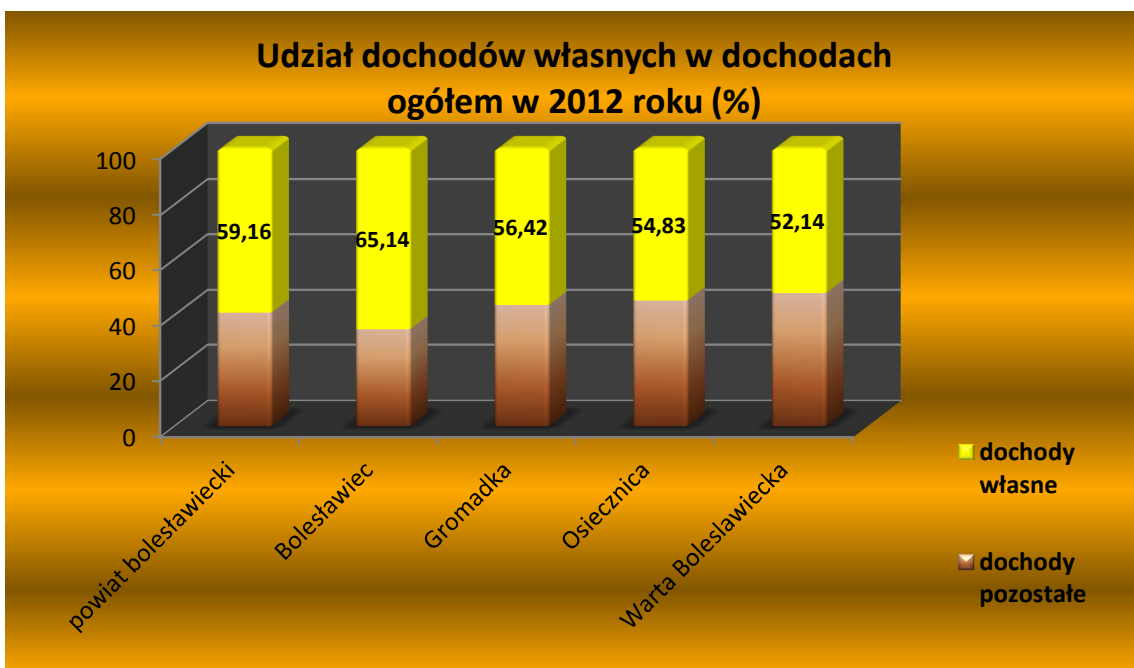
Wykres 19. Dochody własne w 2012 roku w zł. Źródło danych: Bank Danych Regionalnych GUS

Oczywiście – nie byłoby wydatków na inwestycje, gdyby nie uzyskiwane przez gminę dochody. Najważniejszą grupą dochodów każdej gminy są dochody własne, bo to one pozwolą na działalność gminy w sytuacji, gdyby została pozbawiona środków ze źródeł zewnętrznych. Tak na szczęście nie jest – gmina korzysta z szeregu dotacji, na które składają się głównie dochody od osób prawnych i od osób fizycznych (49,03% dochodów), różne rozliczenia w których ukryta jest subwencja oświatowa (24,3%) oraz dotacja na pomoc społeczną (10,76%).

Dla celów analitycznych i statystycznych dochody i wydatki budżetów gmin porównywane są poprzez przeliczenie ich wysokości na jednego mieszkańca. Taką analizę zawierają dalej przedstawione dane. Zawiera ona informację o średnim w powiecie bolesławieckim dochodzie gmin oraz dane o dochodach budżetów wybranych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Dla odniesienia do przedstawionych danych podajemy, że dochód budżetu powiatu bolesławieckiego (Starostwa Powiatu Bolesławieckiego) na 1 mieszkańca w 2012 roku wyniósł 760,14 złotych.

Wykres 20. Procentowy udział dochodów własnych w wydatkach ogółem. Źródło danych: Bank Danych Regionalnych GUS; opracowanie własne

Wśród wybranych do badania gmin, najwyższy dochód na jednego mieszkańca uzyskuje gmina Osiecznica i wynosi on 3677,45 zł. na jednego mieszkańca tej gminy. Gmina Warta Bolesławiecka zajmuje w tej grupie trzecie z kolei miejsce z dochodem 3059,05 zł. Gmina ma równocześnie najniższy w badanej grupie udział dochodów własnych w dochodach ogółem, który stanowi 52,14%, co przedstawia załączony powyżej wykres. Pozostałe dane pobrane do tego badania przedstawia zamieszczona poniżej tabela.

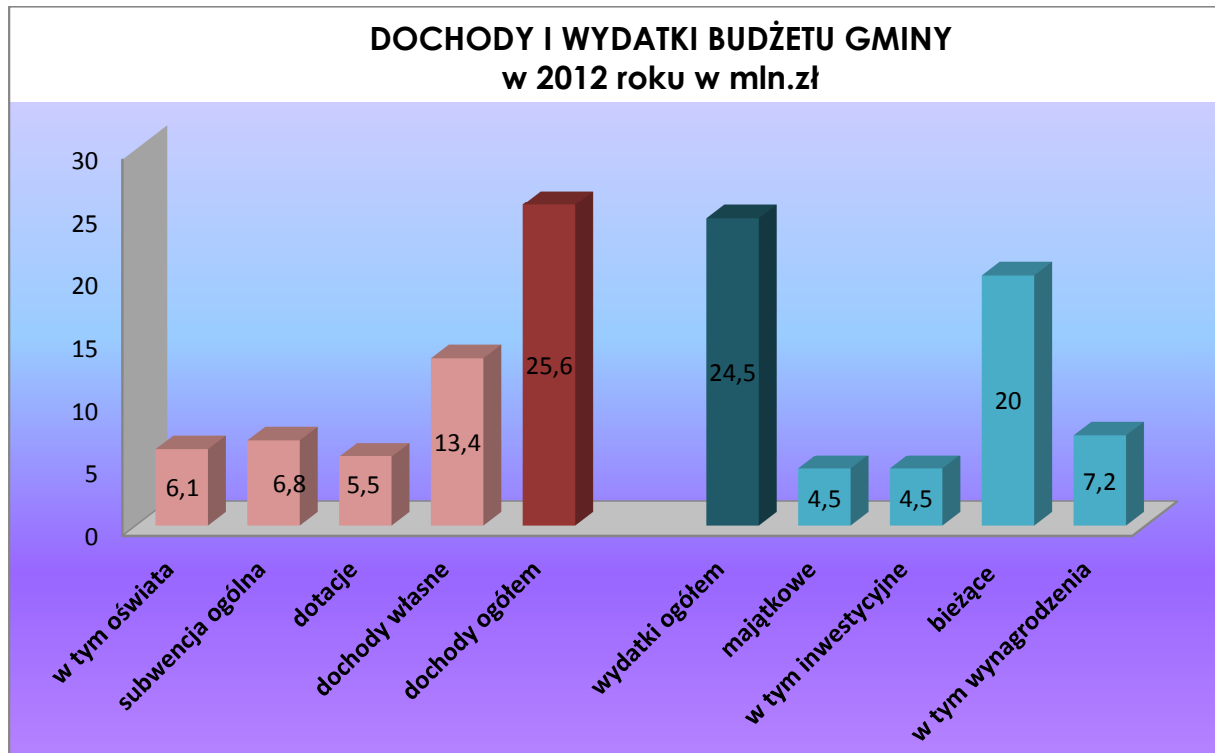
TABELA VII.

Jednostka terytorialna	Dochody własne na 1 mieszkańca ogółem w złotych	dochody własne	
		w złotych	% w dochodach ogółem
powiat bolesławiecki	2899,71	1715,48	59,16
Bolesławiec	2421,83	1577,54	65,14
Gromadka	3318,42	1872,12	56,42
Osiecznica	3677,45	2015,39	54,83
Warta Bolesławiecka	3059,05	1594,92	52,14

Źródło danych: Bank Danych Regionalnych GUS

Utrzymanie wysokiego poziomu wydatków majątkowych przy nie największych w gminach powiatu bolesławieckim dochodach budżetu Warty Bolesławieckiej jest więc ważnym, dobrze realizowanym elementem polityki wewnętrznej władz wykonawczych i stanowiących gminy.

Udział dochodów i wydatków ze wskazaniem podstawowych źródeł dochodów oraz grup wydatków przedstawia poniższy wykres.

Wykres 21. Dochody i wydatki budżetu gminy w 2012 roku ze wskazaniem podstawowych źródeł dochodów i grup wydatków. Źródło danych: Bank Danych Regionalnych GUS

Najwyższe kwotowo w roku 2012 dochody gmina Warta Bolesławiecka uzyskała ze źródła dochodów własnych (13.4 mln. zł.), dalej są to subwencja ogólna w kwocie 6,8 mln. zł z której to kwoty 6,1 mln. zł. stanowi subwencja na utrzymanie oświaty gminnej. Inne dotacje dają gminie dochód w kwocie 5,5 mln. zł.

W roku 2012 wydatki zostały przeznaczone głównie na wydatki bieżące w kwocie łącznej 20 mln zł z której 7,2 mln. zł. to wydatki na wynagrodzenia oraz wydatki majątkowe (na inwestycje) w kwocie 4.5 mln. zł.

Dochody i wydatki pogrupowane określone udziałem procentowym według działów w latach 2012-2013 obrazuje zestawienie zawarte w zamieszczonych poniżej tabelach.

DOCHODY BUDŻETU GMINY WEDŁUG DZIAŁÓW		
	2012	2013
	w %	
DOCHODY OGÓŁEM	100,0	100,0
Rolnictwo i łowiectwo	1,96	9,96

WYDATKI BUDŻETU GMINY WEDŁUG DZIAŁÓW		
	2012	2013
	w %	
WYDATKI OGÓŁEM	100,0	100,0
Rolnictwo i łowiectwo	2,97	1,76

DOCHODY BUDŻETU GMINY WEDŁUG DZIAŁÓW		
Transport i łączność	3,56	2,75
Gospodarka mieszkaniowa	0,92	0,75
Działalność usługowa	0,26	0,09
Administracja publiczna	0,32	0,26
Obrona narodowa i bezpieczeństwo publiczne	0,00	0,00
Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	49,1	49,03
Różne rozliczenia	27,0	24,30
Oświata i wychowanie	0,24	0,63
Ochrona zdrowia	0,51	0,00
Pomoc społeczna	12,14	10,76
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,18	0,34
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,25	0,13
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,14	0,04
Kultura fizyczna i sport	3,09	0,96

WYDATKI BUDŻETU GMINY WEDŁUG DZIAŁÓW		
Transport i łączność	8,0	9,74
Gospodarka mieszkaniowa	0,51	0,24
Działalność usługowa	0,98	0,32
Administracja publiczna	12,33	11,91
Obrona narodowa i bezpieczeństwo publiczne	0,72	0,45
Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	0,00	0,00
Różne rozliczenia	0,00	0,00
Oświata i wychowanie	36,14	34,47
Ochrona zdrowia	0,53	0,44
Pomoc społeczna	15,48	15,02
Edukacyjna opieka wychowawcza	1,15	1,25
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	11,20	16,67
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3,87	5,50
Kultura fizyczna i sport	6,12	2,20

Dochody gminy na 1 mieszkańca wyniosły:	3059 zł	3423 zł
---	----------------	----------------

Wydatki gmin na 1 mieszkańca wyniosły:	2923 zł	3022 zł
--	----------------	----------------

Źródło: opracowanie własne

W strukturze dochodów gminy roku 2013 dominują dochody od osób prawnych i od osób fizycznych, które w porównaniu z rokiem 2012 zmniejszyły się o 0,7%, kolejnym źródłem są dochody z „różnych rozliczeń”, w tym z tytułu subwencji oświatowej w wysokości, które w 2013 roku zmalały o 2,7% i stanowiły 24,3% dochodów oraz pomniejszana, pomimo wzrostu kosztów niezbędnych do realizacji nowych zadań i rosnącej grupy osób korzystających z pomocy społecznej, dotacja na pomoc społeczna której udział w dochodach gminy zmalął w 2013 roku o 1,38% i wyniósł 10,76%.

Dochody gminy na jednego mieszkańca w 2013 roku w stosunku do roku 2012 wzrosły o 364 złote.

W strukturze działowej wydatków gminy Warta Bolesławiecka w 2013 roku przeważają wydatki na oświatę i wychowanie, które pochłonęły 34,47% budżetu, dalej są to wydatki przeznaczone na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (16,67%), pomoc społeczną (15,02%), administrację publiczną (11,91%), transport i łączność (9,74%). Udział pozostałych wydatków w podziale na strukturę działową wynosi 5,5% i mniej.

Wydatki gminy na jednego mieszkańca wzrosły o 99 złotych, co wynikało z późnego wpływu środków finansowych do budżetu gminy, co sprawiło, że nie mogły być one wydatkowane w 2013 roku i zwiększyły tym samym nadwyżkę budżetową roku 2014.

W gospodarce budżetowej i polityce finansowej pożądanym jest dążenie do racjonalizacji wydatków bieżących. Politykę samorządu Gminy Warta Bolesławiecka w tym zakresie należy ocenić pozytywnie, co potwierdzają również coroczne wyniki oceny realizacji budżetu gminy.

W wydatkach gmina największe kwoty przeznacza na oświatę i wychowanie, transport i remonty infrastruktury drogowej, sport oraz inwestycje w tę dziedzinę, a w dalszej kolejności są kultura i pomoc społeczna.

Utrzymaniu tendencji rozwoju gminy będzie sprzyjać realizacja modelu strategicznego zarządzania, bazującego na konsekwentnej polityce finansowej wykorzystującej takie instrumenty zarządzania jak strategia rozwoju oraz wieloletni plan finansowy, a także prowadzony rachunek kosztów jednostkowych.

Warunkiem kształtowania dalszego rozwoju gminy jest stałe monitorowanie wzajemnych relacji wzrostu wydatków bieżących i inwestycyjnych. Dla utrzymania dobrej sytuacji finansowej gminy wskazanym jest by tempo wzrostu dochodów było wyższe niż tempo wzrostu wydatków bieżących.

Warunkiem realizacji przyspieszonego wariantu rozwoju gminy będzie ustalenie proinwestycyjnych długookresowych proporcji podziału budżetu, w szczególności planowanych wydatków bieżących i inwestycyjnych. W kolejnych latach można zaproponować dalsze utrzymanie frontu inwestycyjnego, bazując na wykorzystaniu zewnętrznych źródeł finansowania, najlepiej poprzez aplikowanie o środki z funduszy unijnych i krajowych.

Warunkiem systematycznego zwiększania zakresu realizowanych zadań inwestycyjnych, a tym samym wzrostu bazy ekonomicznej gminy będzie dalsza racjonalizacja gospodarki budżetowej. Zasadnicze znaczenie ma tu umiejętny montaż finansowy projektów inwestycyjnych, bazujący na umiejętnym wykorzystaniu zewnętrznych źródeł finansowania, w tym funduszy unijnych.

Władze stanowiące i wykonawcze Gminy Warta Bolesławiecka mają w roku 2013 bardzo dobrą sytuację finansową budżetu gminy, która nie jest zadłużona. Oznacza to, że montaż finansowy nie musi uwzględniać długu publicznego przy konstruowaniu kolejnych budżetów i budowaniu programów inwestycyjnych gminy uzależnionych do warunków jego spłaty, z czym boryka się wiele polskich gmin.

W celu dokonania wieloletnich projekcji dochodów i wydatków budżetowych, uwzględniających trendy i kierunki rozwoju ekonomicznego gminy niezbędne jest opracowanie zestawu dokładnych założeń długoterminowej prognozy finansowej.

DOCHODY I WYDATKI BUDŻETU GMINY WARTA BOLESŁAWIECKA W LATACH 2006 – 2013

	Jednostka miary	2006	2008	2010	2011	2012	2013
DOCHODY BUDŻETÓW GMIN							
Dochody ogółem							
ogółem	zł	19.917.971,22	24.207.716,83	22.476.992,05	23.374.313,19	25.634.869,08	28.674.533,06
Dochody majątkowe							
ogółem	zł	442.628,26	331.086,24	537.584,90	478.466,84	1.417.790,19	1.213.462,19
Dochody własne							
razem	zł	9.792.734,11	11.524.717,14	11.397.279,18	12.040.443,32	13.217.870,07	16.994.869,53
dochody podatkowe - ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	zł	x	x	42.368,00	17.850,46	33.575,89	442.923,30
dochody podatkowe - podatek rolny	zł	394.642,11	779.664,27	516.301,03	658.402,17	909.687,04	959.848,97
dochody podatkowe - podatek leśny	zł	41.340,44	46.907,72	44.098,55	50.147,60	59.260,08	59.605,68
dochody podatkowe - podatek od nieruchomości	zł	6.369.408,99	6.588.935,81	7.161.155,84	7.322.136,75	7.622.323,73	8.214.893,82
dochody podatkowe - podatek od środków transportowych	zł	193.393,50	271.204,00	286.232,00	315.495,65	320.336,70	336.055,10
dochody podatkowe - podatek od czynności cywilnoprawnych	zł	118.392,23	177.538,38	180.859,84	204.496,11	179.399,90	187.541,99
dochody podatkowe – podatek od spadków i darowizn	zł	6.189,00	6.677,16	23.824,00	12.549,96	49.037,50	9.649,00
dochody podatkowe – podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych opłacany w formie karty podatkowej	zł	16.118,32	19.027,31	18.480,98	19.876,50	19.143,08	19.916,63
wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	zł	1.513,56	x	11.832,37	1.668,00	1.300,00	67.415,30
wpływy z opłaty skarbowej	zł	20.914,34	33.435,67	202.684,00	23.322,10	21.579,00	20.796,00
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	zł	174.063,16	205.706,81	148.468,20	147.427,80	121.026,80	135.850,00
wpływy z opłaty za koncesję za sprzedaż alkoholu	zł	97.177,76	102.053,38	111.698,14	107.382,02	98.312,31	91.463,86
dochody z majątku - opłaty za zarząd, użytkowanie i użytkowanie wieczyste nieruchomości	zł	2.161,08	3.275,34	4.110,08	4.359,03	8.327,71	11.174,16
dochody z majątku - dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych JST oraz innych umów o podobnym charakterze	zł	90493,95	56.263,24	88.618,02	43.724,03	69.099,57	102.818,20
pozostałe dochody	zł	369.243,97	411.252,23	387.230,72	311.309,52	462.433,84	2.749.081,03

STRATEGIA ROZWOJU GMINY 2014-2020

	Jednostka miary	2006	2008	2010	2011	2012	2013
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem	zł	1.709.921,80	2.667.189,28	2.351.317,41	2.800.294,90	3.241.726,92	3.585.836,49
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	zł	1.676.517,00	2.628.836,00	2.299.483,00	2.745.135,00	3.161.728,00	3.548.028,00
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	zł	33.404,88	38.353,28	51.834,41	55.159,90	79.998,92	3.477,09
Subwencje ogólne							
razem	zł	5.256.652,00	6.020.706,00	6.441.799,00	6.698.109,00	6.765.348,00	6.770.944,00
subwencja oświatowa	zł	4.789.027,00	5.486.855,00	5.778.969,00	6.051.662,00	6.096.832,00	6.071.587,00
subwencji ogólnej - część wyrównawcza	zł	447.962,00	533.831,00	662.830,00	646.447,06	652.192,00	699.357,00
Środki na uzupełnienie dochodów		19.663,00	x	x	x	16.324,00	x
Dotacje ogółem (celowe i rozwojowe)							
dotacje celowe							
ogółem	zł	2.955.232,83	3.480.797,18	4.100.328,97	4.157.294,03	4.233.860,82	3.695.257,34
inwestycyjne	zł	x	x	x	x	x	x
dotacje celowe z budżetu państwa							
ogółem	zł	42.994,00	181.500,00	x	x	x	x
inwestycyjne	zł	x	x	x	x	x	x
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej							
ogółem	zł	2.268.110,87	2.612.063,15	3.165.056,51	2.999.597,11	2.930.342,67	2.854.672,26
inwestycyjne	zł	x	x	x	x	x	x
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania własne							
ogółem	zł	644.127,96	593.123,50	606.597,82	1.075.806,44	1.192.311,87	840.585,08
inwestycyjne	zł	x	x	x	x	x	x
dotacje celowe na zadania realizowane na podst. porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego							
ogółem	zł	x	x	x	x	x	x
Środki z budżetu Unii Europejskiej							
ogółem	zł	x	94.120,53	622.424,64	81.890,48	111.206,28	x
inwestycyjne	zł	x	x	293.750,00	x	x	x
Dochody na 1 mieszkańca							
ogółem	zł	2.287,33	2.611,95	2.736,75	2.849,14	3.062,71	3.286,78
dochody własne	zł	1.245,76	1.431,64	1.387,72	1.467,63	1.579,20	2.034,09

STRATEGIA ROZWOJU GMINY 2014-2020

	Jednostka miary	2006	2008	2010	2011	2012	2013
dochody majątkowe	zł	54,9	41,12	65,45	58,32	169,39	145,24
dotacje	zł	666,74	432,40	499,24	506,74	505,84	442,28
subwencje	zł	374,83	747,91	784,34	816,44	808,29	810,41
WYDATKI BUDŻETÓW GMIN I MIAST NA PRAWACH POWIATU							
Wydatki z budżetu ogółem							
ogółem	zł	17.795.748,56	21.338.210,93	23.202.180,35	22.741.169,71	24.495.582,75	25.321.782,70
wydatki majątkowe ogółem	zł	4.554.357,79	5.178.382,70	3.555.612,22	3.087.253,27	4.465.020,22	5.391.677,19
wydatki majątkowe inwestycyjne	zł	4.554.357,79	5.178.382,70	3.555.612,22	3.087.253,27	4.465.020,22	4.098.677,19
dotacje ogółem	zł	1.461.799,68	1.778.765,47	2.441.969,48	2.556.605,94	2.487.338,75	2.170.359,75
wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem	zł	11.767.644,94	14.381.062,76	19.646.568,13	17.097.310,50	17.543.223,78	17.758.745,76
obsługa długu publicznego	zł	11.946,15	851,84	x	x	x	x
Wydatki na rolnictwo i łowiectwo							
ogółem	zł	216.189,59	336.639,13	406.082,28	437.644,30	727.260,25	446.765,20
Wydatki na transport i łączność							
ogółem	zł	3.036.862,83	2.881.003,25	1.527.764,74	1.416.323,28	1.957.189,96	2.466.760,75
wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem	zł	2.394.089,00	2.056.783,98	210.450,61	645.079,15	774.565,17	106.630,15
wydatki majątkowe ogółem	zł	642.773,83	824.219,27	1.317.314,13	771.244,13	1.182.624,79	2.360.130,60
Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska							
ogółem	zł	1.902.034,62	2.076.952,80	2.427.499,10	804.353,05	2.743.310,06	4.218.897,09
Wydatki na gospodarkę mieszkaniową							
ogółem	zł	131.267,03	417.473,49	480.244,81	277.245,88	126.093,72	59.922,66
Wydatki na oświatę i wychowanie							
ogółem	zł	5.561.421,35	6.869.612,17	8.689.124,46	8.512.056,16	8.853.493,56	8.728.321,61
wydatki majątkowe inwestycyjne	zł	x	57.000,00	584.588,45	115.535,00	472.205,98	128.055,00
szkoły podstawowe	zł	3.448.622,37	4.207.771,57	5.007.665,79	4.771.939,57	5.391.671,92	5.203.087,62
dowożenie uczniów do szkół	zł	103.802,29	132.132,35	236.364,80	264.980,34	315.713,79	331.324,89
gimnazja	zł	1.673.785,30	1.895.646,26	2.578.326,87	2.358.578,61	1.897.715,39	1.704.049,92
przedszkola	zł	139.737,41	274.563,38	350.997,59	435.515,31	544.064,88	504.457,47
Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego							
ogółem	zł	647.398,14	1.105.008,02	1.399.993,64	987.698,58	947.789,44	1.392.737,13

STRATEGIA ROZWOJU GMINY 2014-2020

	Jednostka miary	2006	2008	2010	2011	2012	2013
biblioteki	zł	x	x	175.000,00	200.000,00	209.000,00	209.000,00
domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	zł	485.398,14	873.916,00	1.207.995,08	730.382,23	732.862,67	1.174.586,74
Wydatki na ochronę zdrowia							
ogółem	zł	199.867,84	187.881,56	118.548,35	121.980,70	129.431,22	111.448,24
Wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej							
ogółem	zł	2.865.704,95	3.253.254,31	3.938.329,15	3.706.688,05	3.791.258,95	3.804.507,05
Wydatki na kulturę fizyczną i sport							
ogółem	zł	185.878,74	308.257,06	276.092,71	1.101.399,23	1.502.803,87	556.960,60
Wydatki na administrację publiczną							
ogółem	zł	2.207.577,53	2.467.942,58	3.130.186,77	2.910.930,34	3.018.546,03	3.022.156,54
rady (gmin miast i miast na prawach powiatu)	zł	164.362,59	241.304,69	215.331,62	223.898,43	207.337,41	183.323,60
urzędy gmin (miast i miast na prawach powiatu)	zł	1.897.894,16	2.091.357,24	2.559.520,40	2.478.546,69	2.620.686,50	2.612.583,98
Wydatki na turystykę							
ogółem	zł	1.100,00	1.100,00	1.100,00	1.100,00	x	x
Wydatki na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową							
ogółem	zł	131.267,03	176.314,37	200.467,22	136.235,71	175.268,25	113.134,65
Wydatki na 1 mieszkańca							
ogółem	zł	2.257,19	2.650,70	2.825,06	2.771,96	2.926,59	3.030,73
bieżące	zł	1.679,52	2.007,43	2.392,14	2.395,65	2.393,14	2.385,41
majątkowe	zł	577,67	643,27	432,92	593,25	578,37	645,32

CZĘŚĆ 5.

STRENGTHS
WEAKNESSES OPPORTUNITIES
THREATS

czyli:

Technika analityczna SWOT polega na posegregowaniu posiadanych informacji o danej sprawie na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- **S** (*Strengths*) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
- **W** (*Weaknesses*) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu,
- **O** (*Opportunities*) – szanse: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
- **T** (*Threats*) – zagrożenia: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Wreszcie – informacja, która nie może być poprawnie zakwalifikowana do żadnej z wymienionych grup, jest w dalszej analizie pomijana jako *nieistotna strategicznie*¹⁶.

Jednym z najważniejszych **atutów** Gminy Warta Bolesławiecka jest korzystne położenie geograficzne, bliskość do miasta wojewódzkiego Wrocław i usytuowanego na jego terenie lotniska, jak również dobre z nimi skomunikowanie co ułatwia bezpośredni zjazd na autostradę A4 oraz magistralną linią kolejową E 30, tworzącą III paneuropejski korytarz transportowy.

Gmina posiada bardzo dobry stan infrastruktury technicznej, szczególnie w zakresie dobrej jakości dróg i układów komunikacyjnych. Dość dobrze rozwinięty jest nadal przemysł, głównie uruchomiony w ramach restrukturyzacji terenów i obiektów po działalności wydobywczej, dzięki czemu wskaźnik bezrobocia utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie. Skutecznie działa samorząd terytorialny a sama gmina znajduje się w bardzo dobrej kondycji finansowej. Mieszkańcy charakteryzują się wysokim potencjałem intelektualnym i co raz częściej wykazują, że potrafią być aktywni działając poprzez formy zorganizowane.

¹⁶ za Wikipedią

Infrastruktura kulturalna, edukacyjna i sportowa jest bardzo dobrze rozwinięta wypełniając obecne potrzeby mieszkańców, ale też dostosowana do przyszłych prognoz demograficznych.

Gmina ponadto pomimo wielu wykonanych i nadal wykonywanych inwestycji należy do grona niewielu gmin polskich nie posiadających zadłużenia.

Podstawową **słabością** Gminy Warta Bolesławiecka są problemy, jakie powstają w wyniku jest napływu i osiedlania się mieszkańców na dawne tereny poradzieckie. Tanie mieszkania przyciągnęły mniej mobilnych i dość ubogich mieszkańców z całej Polski. Ogromne braki w stanie technicznym zajmowanych mieszkań nie ułatwiały tym osobom startu w życie na nowym terenie i stały się przyczyną wielu dla nich rozczarowań, a dla gminy – kierowanych do niej roszczeń.

Najbardziej istotną **szansą rozwojową** Gminy Warta Bolesławiecka jest, jak wspomniane to zostało wcześniej, korzystne położenie geograficzne, bliskość miasta wojewódzkiego Wrocław oraz tzw. skomunikowanie, do którego należy zaliczyć zjazd na autostradę A4 wraz z połączeniem z autostradą A18 – tworzących korytarz na linii „wschód-zachód” nie tylko dla Polski, ale i świata a także linią kolejową. Położenie na południowym zachodzie Polski, a więc w regionie bardzo dobrze rozwiniętym gospodarczo jest również niezwykle istotne dla przyszłości gminy.

Swoją szansę Warta Bolesławiecka znajduje także w regionalnym trendzie migracji i osadnictwa poza miasto powiatowe – Bolesławiec oraz wynikającego z migracji na nasz teren mieszkańców sąsiednich, mniej rozwiniętych gospodarczo gmin (na teren innych niż Szczytnica miejscowości).

Głównym **zagrożeniem** zewnętrznym dla społeczności Gminy Warta Bolesławiecka wydają się być słabnąca koniunktura gospodarcza w kraju oraz niewielka jednak atrakcyjność inwestycyjna dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Nadmierna i stale rosnąca migracja na tereny poradzieckie w Szczytnicy mogą być i są już przyczyną przenikania do gminy zagrożeń związanych z przestępczością. Pomoc społeczna podejmuje na tym terenie wiele interwencji szczególnie dotyczących opieki nad dziećmi, osobami starszymi i chorymi

psychicznie. Skala problemów wymagających pracy socjalnej stale rośnie, wymagając równocześnie odpowiednich nakładów finansowych z budżetu gminy.

DZIEDZINA GOSPODARCZA	
UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE
MOCNE STRONY	SZANSE
⇒ bardzo dobry stan infrastruktury technicznej zachowujący zrównoważony rozwój miejscowości w gminie	⇒ dobrze rozwinięta sieć dróg transportu drogowego ze zjazdem na autostradę oraz kolejowego
⇒ uregulowana i dobrze zorganizowana gospodarka odbioru odpadów komunalnych i ich zagospodarowania	⇒ intensywny rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy (wolne tereny, wzrost dochodów podatkowych)
⇒ łatwość dojazdu do Wrocławia	⇒ rozwój gospodarczy w regionie
⇒ korzystne położenie geograficzne przy granicy z innymi krajami Unii	⇒ dostępność zewnętrznych źródeł finansowania rozwoju gminy
⇒ dobra kondycja gminy, w tym brak zadłużenia przy równoczesnej realizacji zadań inwestycyjnych	⇒ bliskość lotniska we Wrocławiu, wykorzystanie europejskich korytarzy transportowych do tworzenia aktywności gospodarczej
⇒ bardzo dobrze rozwinięta sieć usług telekomunikacyjnych pozwalająca na rozwój e-usług publicznych	⇒ rozwój stref ekonomicznych w gminie i powiecie
⇒ korzystne warunki naturalne do produkcji rolnej z wysoką bonitacją gleb	⇒ możliwość rozwoju przedsiębiorczości opartej na funduszach strukturalnych
⇒ rosnąca liczba podmiotów gospodarczych w gminie	⇒ bliskie sąsiedztwo Niemiec, jako potencjalne źródła napływu turystów – turystyka sentymalna
	⇒ rozwój stref ekonomicznych w gminie i powiecie
	⇒ powrót wydobywania rudy miedzi przez KGHM Polska Miedź na złożu „Wartowice”
SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA
⇒ niewystarczająca transgraniczna wymiana doświadczeń	⇒ konkurencyjność gmin z południa regionu

⇒ zły stan techniczny niewielkiej bazy zabytków gminnych obniżający i tak niewielką atrakcyjność turystyczną gminy	⇒ niestabilny system prawny pogłębiony niestabilnością decyzji politycznych wpływających na rozwój gospodarczy
⇒ słaba baza turystyczno – rekreacyjna	⇒ słabnąca koniunktura gospodarcza Kraju
	⇒ brak reformy finansów publicznych
	⇒ niemożliwe do przewidzenia zmiany prawa i zasad działania samorządów
	⇒ naciski firm zainteresowanych zmianą planów zagospodarowania przestrzennego gminy w celu przywrócenia możliwości budowy farm wiatrowych
	⇒ brak działań na rzecz rekultywacji terenów zdegradowanych przemysłem wydobywczym i odkrywkowym (kopalnie piaskowca, stawy osadowe, tereny po wydobyciu margli i wapieni)

DZIEDZINA PRZESTRZENNA

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE
MOCNE STRONY	SZANSE
⇒ aktualność obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego w gminie	⇒ dobry stan środowiska naturalnego w otoczeniu
⇒ korzystne usytuowanie geograficzne	⇒ sukcesywny rozwój sieci gazowej w gminie i jej wykorzystania dla potrzeb grzewczych
⇒ duże rezerwy zasobów kopalin użytecznych	⇒ możliwość uzyskiwania energii odnawialnej (fotowoltaika)
⇒ przebieg europejskich korytarzy transportowych przez teren gminy	⇒ utrzymanie walorów krajobrazowych dzięki zablokowaniu budowy farm wiatrowych w niewielkich przestrzeniach między miejscowościami gminy
⇒ duże inwestycje w dziedzinie budowy infrastruktury technicznej	
⇒ istniejąca sieć infrastruktury technicznej w tym sieci gazowej pozwalająca na stosowanie	

ekologicznych systemów grzewczych	
⇒ stosunkowo duże areale gruntów w zasobach ANR dające możliwości do dalszej poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych	
SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA
⇒ niskie wykorzystanie istniejącej sieci infrastruktury gazowej na potrzeby ogrzewania mieszkań i domów	⇒ niepełne wykorzystanie szans jakie oferują fundusze Unii Europejskiej
	⇒ przekazywanie nowych zadań bez zabezpieczenia środków finansowych na ich realizację, szczególnie w dziedzinie pomocy społecznej
	⇒ brak skutecznego porozumienia dla integracji działań między gminami i powiatem,
	⇒ degradacja naturalnej rzeźby terenu na skutek nowych kierunków działalności wydobywczej

DZIEDZINA SPOŁECZNA

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE
MOCNE STRONY	SZANSE
⇒ sprawny samorząd Przyjazny Urząd Gminy z profesjonalną kadrą	⇒ rozwój demokracji i samorządności w Polsce
⇒ rosnący potencjał intelektualny i demograficzny mieszkańców,	⇒ korzystne uregulowania prawne dotyczące współpracy jednostek administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi
⇒ dobrze rozwinięta sieć szkół podstawowych oraz opieki przedszkolnej	⇒ budowa podstawowej infrastruktury socjalnej i społecznej na bazie współpracy z powiatem i gminami ościennymi z wykorzystaniem środków unijnych
⇒ bezpłatny dostęp do Internetu w szkołach i obiektach kultury (PIAP)	⇒ budowa silnej pozycji organizacji pozarządowych dzięki realizacji projektów z wykorzystaniem unijnych środków finansowych
⇒ korzystne warunki dla rozwoju agroturystyki	

⇒ ciągle dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego	
⇒ różnorodność kulturowa mieszkańców gminy i budowa na tej bazie zwyczajów i tradycji	
⇒ wzrastająca aktywność społeczna środowisk lokalnych oraz organizacji pozarządowych	
⇒ stale poprawiana baza pozwalająca na aktywne i ciekawe zagospodarowanie czasu wolnego	
⇒ dobre doświadczenia w organizacji wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży oraz imprez skierowanych wyłącznie do uczniów szkół	
SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA
⇒ rosnąca liczba mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej	⇒ wzrost przestępczości w regionie przenoszący się na teren gminy
⇒ nadal dość wysoki wskaźnik bezrobocia w gminie z niewielką liczbą osób uprawnionych do świadczenia	⇒ utrzymujące się na dość wysokim poziomie bezrobocie w regionie
⇒ sezonowe migracje zarobkowe mieszkańców gminy poza granice kraju	⇒ znaczny napływ ludności spoza gminy w rejon Szczytnicy
⇒ stały napływ mieszkańców osiedlających się w blokach poradzieckich w Szczytnicy	⇒ opóźnienia w budowie i modernizacji bazy pomocy społecznej w powiecie i regionie
⇒ rosnąca liczba mieszkańców kończących edukację na poziomie szkoły podstawowej lub gimnazjum	⇒ niewystarczający poziom finansowania lub całkowity brak środków na działanie służb i jednostek świadczących usługi socjalne

CZĘŚĆ 6.

Trendy i kierunki rozwoju gminy

Dokumenty planistyczne w gminie są sporządzane w celu koordynacji działań i ujednoczenia podejścia do rozwiązywania kluczowych problemów rozwojowych. Wspierają one politykę zrównoważonego rozwoju.

Głównymi instrumentami realizacji lokalnej polityki gospodarczej są: program rozwoju lokalnego danej jednostki terytorialnej, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego oraz budżet.

Strategia jako podstawowy dokument planistyczny charakteryzujący się kompleksowym ujęciem celów strategicznych, operacyjnych w sposób zrównoważony (harmonijny), których realizacja określonymi w dokumencie środkami działań pozwoli na osiągnięcie przyjętej w strategii wizji i misji.

Dokument cechuje otwartość na zewnętrzne szanse tj. pozyskiwanie środków, współpracę i partnerstwo z podmiotami zewnętrznym, wykorzystanie szans płynących z zewnątrz w każdym obszarze działania. Eksponuje najważniejsze walory gminy i jej otoczenia oraz podkreśla aktywne wykorzystanie i wzmacnianie zasobów i sił tkwiących w gminie. Strategia jest dokumentem otwartym i elastycznym umożliwiającym modyfikację przyjętych założeń. Zidentyfikowanie problemów oraz nakreślenie celów nie odbywało się w oderwaniu od otoczenia zarówno w wymiarze przestrzennym, gospodarczym jak i społecznym. Strategia przyjmuje trendy wyraźnie nakreślone przez dokumenty unijne i krajowe tzn. utożsamia się z nowo wprowadzonymi pojęciami jakimi są obszary integracji czy też Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Badając własne uwarunkowania rozwoju gminy, nie można było nie spojrzeć na szersze otoczenie nie tylko w znaczeniu „szanse i zagrożenia” ale przede wszystkim w obszarze współpracy z sąsiednimi jednostkami wg zasady zintegrowanego podejścia terytorialnego. Stąd też przyjęta w Strategii wizja rozwoju i misja ma odniesienie do zarówno do gminy jak i subregionu, w którym znajduje się.

Gmina Warta Bolesławiecka jest gminą wiejską, stąd podstawowe znaczenie ma jej zrównoważony rozwój. Obszary wiejskie charakteryzują się wieloma barierami o charakterze infrastrukturalnym, społecznym i ekonomicznym. Niezbędna jest koncentracja działań w kierunku likwidacji tych barier, ponieważ bierność w tym zakresie prowadzi do powstania trwałej marginalizacji osób wykluczonych społecznie, miejsc wykluczonych gospodarczo i terytorialnie.

Niezmiernie istotną rzeczą jest wypracowanie zasad wsparcia społeczności lokalnej w ich działaniach podejmowanych na rzecz rozwoju gminy. W nowej perspektywie finansowej ogromnego znaczenia nabiera rozwój lokalny kierowany

przez społeczność (RLKS). Celem tego mechanizmu jest wspieranie realizacji oddolnych inicjatyw społecznych, czyli inicjatyw na poziomie lokalnym, aktywizujących lokalne społeczności. Ukierunkowaniem ich działań stanowiąc będą lokalne strategie rozwoju wypracowane przez LGD-Partnerstwo. Lokalne Grupy Działania skupiające środowiska społeczne, gospodarcze i administrację wypracują lokalne strategie działania uwzględniając potrzeby i oczekiwania wszystkich środowisk. Realizatorem LSR będą przede wszystkim społeczności lokalne, których aktywność powinna wzrosnąć wskutek możliwości ich udziału w programowaniu i zarządzaniu rozwojem gminy i regionu. Współpraca oraz wspólne zidentyfikowanie problemów oraz potrzeb i sposoby ich rozwiązania przyczynią się do zrównoważonego rozwoju gminy i obszaru objętego LSR. Wspólna praca dla dobra rozwoju może zaowocować wzrostem aktywności społecznej i zbudowaniem dobrego kapitału społecznego.

Gospodarka niezmiernie istotny czynnik rozwoju gminy, regionu i kraju. W jakim kierunku należy podjąć działania, aby sfera gospodarcza stała się napędem dla rozwoju i wzrostu konkurencyjności gminy? Analizując podstawy do rozwoju gospodarczego gminy należy mieć na uwadze przede wszystkim to, czym dysponujemy i jak jesteśmy postrzegani na zewnątrz w obszarze rozwoju gospodarczego. Gmina jest bogata w zasoby mineralne, które mogą być wykorzystane w zdecydowanie większym stopniu niż dotychczas. Należy podjąć wszelkie kroki dla stworzenia warunków dla wykorzystania tych zasobów przez potencjalnych wewnętrznych i zewnętrznych inwestorów. Efektywna promocja na zewnątrz naszych zasobów w połączeniu z przygotowaniem wszelkich niezbędnych informacji może przynieść pozytywne rezultaty. Jednakże nie należy zapominać, iż nasze działania powinny być nakierowane na stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy z wykorzystaniem posiadanych zasobów. Rozwój gospodarczy gminy to kapitał społeczny, to kapitał w infrastrukturze, to również miejsce w którym znajduje się nasza gmina i jakie ma to znaczenie w wymiarze gospodarczym.

Planując działania dla wyznaczonych celów należy wziąć pod uwagę ich efekt w postaci korzyści w znaczeniu mikro i makro. Każde przyjęte do realizacji działanie w sferze gospodarczej gminy powinno być uzupełnieniem procesu zachodzącego w danym obszarze interwencji, przynoszącym korzyści dla rozwoju gminy i regionu. W obszarze gospodarczym interwencja powinna być skierowana na

stworzenie optymalnych warunków do gospodarowania i inwestowania. Przyjęte w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego tereny do inwestycji muszą być wyposażone w niezbędną infrastrukturę i media. Stąd też należy przygotować odpowiednie projekty inwestycyjne dla posiadanych terenów działalności gospodarczej obejmujące budowę wszelkiej niezbędnej infrastruktury. Pamiętajmy również, iż tereny inwestycyjne wyposażone w media to nie wszystko. Kwestią istotniejszą jest spójność komunikacyjna. Tylko dobre połączenie komunikacyjne z głównymi arteriami drogowymi czy kolejowymi może gwarantować dużo większe prawdopodobieństwo sukcesu i wzrostu konkurencyjności gminy. Kierunki naszych działań winny być skierowane na inwestycje tworzące spójność komunikacyjną gminy z ważnymi szlakami komunikacyjnymi regionu i kraju.

Kolejnym bardzo istotnym czynnikiem rozwoju gospodarki , przedsiębiorczości Mn terenie gminy jest kapitał społeczny. Kapitał społeczny to dobro publiczne, kapitał społeczny istnieje poprzez działania ludzkie i stanowi obraz poziomu zaufania społecznego , norm i wartości społecznych działań i ich powiązań. Kapitał społeczny naszej gminy jest na stosunkowo dobrym poziomie. Jednakże dla osiągnięcia zakładanych celów niezbędne jest wzrost poziomu istniejącego kapitału społecznego .Narzędziami stymulowania wzrostu kapitału społecznego powinno być wspieranie form współpracy na zasadzie partnerstwa. Chodzi tu o partnerstwo między sektorami: publicznym, gospodarczym i społecznym oparte na otwartości , przejrzystości oraz umiejętności wypracowywania kompromisu dla dobra wspólnego.

Kapitał społeczny do zbiorowość a kapitał ludzki to jednostka. Myśląc o kapitale społecznym nie można zapomnieć o kapitale ludzkim, bowiem to jednostka decyduje o wzroście swoich kompetencji, umiejętności i wiedzy i w konsekwencji może wpływać na kształt i poziom kapitału społecznego.

Należy podjąć działania idące w kierunku rozwoju zarówno kapitału ludzkiego jak i wzrostu poziomu kapitału społecznego.

6.1. WIZJA I MISJA GMINY

WIZJA

Zrównoważony i trwały rozwój gminy oraz rozważne wykorzystywanie i umacnianie własnych zasobów gwarancją pełniejszego zaspokajania potrzeb obecnego i przyszłych pokoleń jego mieszkańców

MISJA

Wykorzystanie na zasadzie zrównoważonego rozwoju zasobów i potencjału gminy, w celu podnoszenia poziomu warunków życia mieszkańców, wzrostu aktywności społeczności lokalnej, efektywnego gospodarowania, tworzenia warunków rozwoju przedsiębiorczości, zapewnienie ludziom miejsc pracy i dochodów

6.2. CEL STRATEGICZNY

Zrównoważony rozwój, wysoka jakość życia, czyste środowisko, wykorzystanie posiadanych zasobów w promowaniu gminy jako optymalnego miejsca do zamieszkania i inwestowania

6.3. CELE OGÓLNE

WYMIAR PRZESTRZENNY WYMIAR SPOŁECZNY WYMIAR GOSPODARCZY

Wzmocnienie wizerunku gminy poprzez stworzenie i umocnienie wewnętrznej i zewnętrznej spójności komunikacyjnej, zapewnienie optymalnego poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, wspieranie rozwoju infrastruktury technicznej na wysokim poziomie z zastosowaniem rozwiązań innowacyjnych przyjaznych środowisku, ochronę dóbr przyrodniczych i kulturowych, sprawną i przyjazną administrację.	Człowiek jest najważniejszy - poprawa jakości życia społeczności lokalnej poprzez stworzenie warunków dla rozwoju rodziny, pobudzanie i wspieranie aktywności mieszkańców we włączanie się w zarządzanie rozwojem, zapewnienie efektywnej ochrony zdrowotnej, społecznej, wsparcie osób wykluczonych społecznie, zapewnienie optymalnych warunków dla rozwoju wysokiej jakości edukacji, oraz utworzenie i popularyzacja miejsc dla wspólnej integracji i rekreacji.	Bogactwa naturalne-przyszłością gminy- wsparcia ukierunkowane na rozwój lokalnej przedsiębiorczości, wykorzystanie potencjału intelektualnego mieszkańców, kooperacja z podmiotami zewnętrznymi dla monitoringu rynku pracy, tworzenie instrumentów wspomagania aktywnych gospodarcho, w tym osób niepełnosprawnych, aktywna promocja posiadanych zasobów w celu ich wykorzystania.
---	---	--

6.4. CELE SZCZEGÓŁOWE

Instrumentami w realizacji określonych w strategii celów ogólnych stanowiąc będą wyznaczone cele szczegółowe, które są efektem zdiagnozowanych problemów w zidentyfikowanych obszarach problemowych tj. w wymiarze przestrzennym, w wymiarze społecznym oraz wymiarze gospodarczym. Cele szczegółowe zawężają obraz perspektywiczny strategii i skupiają się na działaniach skierowanych bezpośrednio do poszczególnych dziedzin życia wspólnoty samorządowej. Stanowią one zespół celów, w którym realizacja każdego z nich przybliża osiągnięcie celu ogólnego w danym obszarze i przyczynia się do zrobienia małego kroku w kierunku rozwoju gminy. W strategii zidentyfikowane zostały obszary problemowe, które wymagają interwencji poprzez podjęcie działań. Każde przyjęte w strategii przedsięwzięcie jest jednocześnie narzędziem dla osiągnięcia nakreślonych celów szczegółowych. Należy szczególnie podkreślić, iż zdiagnozowane problemy, słabe strony, zagrożenia przedkładają się na konieczność wartościowania celów szczegółowych.

W wymiarze przestrzennym na pierwszy plan wysuwa się problem spójności komunikacyjnej, sprawnej i przyjaznej administracji oraz innowacyjność i ochrona środowiska. Niezwykle istotne jest spojrzenie na słabe strony gminy jako elementu wpływającego na rozwój subregionu. Stąd też określone cele szczegółowe są niejako drogowskazami dla podjęcia działań pozytywnie oddziałujących na gminę oraz subregion.

W wymiarze społecznym, w obecnej dobie kryzysu gospodarczego a co za tym dużego bezrobocia, palącym problemem jest wykluczenie społeczne mieszkańców trwale bezrobotnych, słaba mobilność mieszkańców na rynku pracy, niska aktywność społeczna i gospodarcza oraz edukacja niedostosowana do potrzeb rynku pracy. Jednocześnie też ludność w wieku poprodukcyjnym ma ubogą ofertę związaną z zabezpieczeniem zdrowotnym, ze wspólnym spędzaniem wolnego czasu itp. a dzieciom, młodzieży brakuje dobrych warunków do aktywnego i zdrowego trybu spędzania wolnego czasu. Nie w pełni są zaspokojone potrzeby lokalowe związane z opieką nad maluchami.

W wymiarze gospodarczym należy zwrócić szczególną uwagę na bogactwa, które posiadamy, czyli na nasze zasoby. Jest to bardzo duże pole do popisu zarówno dla samorządowców jak też dla aktywnych gospodarczo. Niski poziom promocji gminy i jej zasobów oraz niska efektywność we wsparciu aktywnych gospodarczo wymaga niezwłocznych działań w kierunku minimalizacji tych obszarów problemowych.

Realizacja każdego nakreślonego celu szczegółowego to rozwiązanie problemu w skali mikro. Realizacja zespołu celów szczegółowych to zminimalizowanie słabych stron gminy a jednocześnie wzmocnienie jej wobec zagrożeń z zewnątrz i osiągnięcie celu ogólnego w danym obszarze .

Wyznaczone w strategii cele szczegółowe podzielone zostały w sposób jaki przyjęte są cele ogólne, czyli wg nakreślonych obszarów problemowych.

Wymiar przestrzenny

Cel ogólny I - Wzmocnienie wizerunku gminy poprzez stworzenie i umocnienie wewnętrznej i zewnętrznej spójności komunikacyjnej, zapewnienie optymalnego poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, wspieranie rozwoju infrastruktury technicznej na wysokim poziomie z zastosowaniem rozwiązań innowacyjnych przyjaznych środowisku, ochronę dóbr przyrodniczych i kulturowych , sprawną i przyjazną administrację.

Cele szczegółowe

- 1▶**poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej w znaczeniu lokalnym oraz regionalnym ;
- 2▶**budowa wysokiej jakości niezbędnej dla spójności komunikacyjnej infrastruktury drogowej oraz poprawa jakości istniejącej infrastruktury transportowej i drogowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą

- 3▶** popularyzacja niskoemisyjnych i energooszczędnych form transportu;
- 4▶** zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców w zakresie ochrony p/pożarowej, p/powodziowej , w tym wyposażenie w nowoczesny sprzęt i bazę oraz aktywność w tym obszarze w ramach uczestnictwa w Stowarzyszeniu – Zachodni Obszar Integracji;
- 5▶**intensyfikacja działań na rzecz zapewnienia poczucia spokoju i bezpieczeństwa mieszkańców przed negatywnymi zachowaniami i patologią , w tym współpraca i współdziałanie z właściwymi służbami;
- 6▶** zapewnienie mieszkańcom gminy i regionu czystego środowiska naturalnego poprzez budowę, rozbudowę , przebudowę infrastruktury technicznej z zastosowaniem rozwiązań nowoczesnych i innowacyjnych
- 7▶**zapewnienie obecnym i przyszłym mieszkańcom gminy dostępu do czystej wody oraz podejmowanie wszelkich działań na rzecz ochrony, wód, gleby, powietrza;
- 8▶**poprawa efektywności energetycznej obiektów publicznych i prywatnych dla zminimalizowania emisji zanieczyszczeń i energooszczędności; wykorzystywanie OZE dla uzyskania optymalnych efektów ekologicznych;
- 9▶** poprawa ochrony dóbr przyrodniczych i kulturowych w tym działania w kierunku przeprowadzenia inwentaryzacji i analizy potrzeb oraz działania w infrastrukturę;
- 10▶**poprawa dostępności do szerokiej informacji publicznej oraz powszechnego dostępu do elektronicznych usług .
- 11▶**zapewnienie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego

12▶ wypracowanie i wdrażanie metod zmierzających do wykonywania przez samorząd gminny i jego jednostki zadań w sposób tzw. modelu otwartego oznaczającego przejrzystość, jawność, efektywność działań a także współpracę w zarządzaniu rozwojem ze społecznością lokalną

Wymiar społeczny

Cel ogólny II- Człowiek jest najważniejszy - poprawa jakości życia społeczności lokalnej poprzez stworzenie warunków dla rozwoju rodziny, pobudzanie i wspieranie aktywności mieszkańców we włączanie się w zarządzanie rozwojem, zapewnienie efektywnej ochrony zdrowotnej, społecznej, wsparcie osób wykluczonych społecznie, zapewnienie optymalnych warunków dla rozwoju wysokiej jakości edukacji , oraz utworzenie i popularyzacja miejsc dla wspólnej integracji i rekreacji .

Cele szczegółowe

- 1**▶ poprawa jakości usług zdrowotnych w tym wyposażenie w gabinety specjalistyczne oraz w nowoczesny sprzęt medyczny ;
- 2**▶ podejmowanie efektywnych działań w kierunku łatwiejszego dostępu mieszkańcom gminy do specjalistycznych usług medycznych w tym działania w ramach uczestnictwa w Stowarzyszeniu –Zachodni Obszar Integracji;
- 3**▶ utworzenie nowoczesnego systemu diagnostyki dla mieszkańców z uwzględnieniem dostępności przestrzennej;
- 4**▶ poprawa stanu infrastruktury w zakresie ochrony zdrowia;
- 5**▶ wspieranie działań na rzecz wzrostu aktywności społeczności lokalnych w tym pomoc prawna , administracyjna i finansowa dla oddolnych inicjatyw społecznych związanych z tworzeniem społecznych

organizacji pozarządowych;

- 6▶ wypracowywanie metod udziału środowisk lokalnych w procesach zarządzania rozwojem gminy;
- 7▶ podejmowanie działań na rzecz zwiększenia udziału społeczności marginalizowanych w wydarzeniach integracyjnych, sportowych, kulturalnych;
- 8▶ popieranie i koordynacja wszelkich metod wsparcia grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w tym również seniorów;
- 9▶ wpieranie oddolnych inicjatyw społecznych związanych z realizacją Lokalnych Strategii Rozwoju ;
- 10▶ promowanie osób szczególnie zaangażowanych w działania na rzecz rozwoju i promocji gminy;
- 11▶ wspieranie środowisk społecznych, gospodarczych i kulturalnych promujących Gminę;
- 12▶ wspieranie działań dla wzrostu poczucia tożsamości , pielęgnowania zwyczajów i obrzędów gminy i regionu;
- 13▶ podejmowanie działań na rzecz zapewnienia opieki żłobkowej i przedszkolnej
dla dzieci rodzin osiadłych na terenie gminy, w tym infrastruktura, wyposażenie,
kadry;
- 14▶ wspieranie działań wpływających na efektywność i jakość nauczania oraz zdobycia umiejętności reagowania na zmieniające się wyzwania rynku pracy;

- 15▶ wzbogacenie infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej w nowe obiekty
dla poszerzenia oferty spędzania wolnego czasu przez dzieci, młodzież i dorosłych w tym osób wykluczonych społecznie ;
- 16▶ wypracowanie metod informowania i promowania jak najszerszej grupie odbiorców planowanych wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych
społeczności gminnej i regionu ;
- 17▶ wypracowanie mechanizmów zachęcających do udziału w wydarzeniach gminnych i regionalnych osób społecznie wykluczonych

Wymiar gospodarczy

Cel ogólny III - Bogactwa naturalne-przyszłością gminy- wsparcia ukierunkowane na rozwój lokalnej przedsiębiorczości, wykorzystanie potencjału intelektualnego mieszkańców, kooperacja z podmiotami zewnętrznymi dla monitoringu rynku pracy, tworzenie instrumentów wspomagania aktywnych gospodarczo, w tym osób niepełnosprawnych, aktywna promocja posiadanych zasobów w celu ich wykorzystania.

Cele szczegółowe

- 1▶ opracowanie ścieżki nawiązania i pogłębiania współpracy z podmiotami gospodarczymi w branży wydobywczej miedzi i metali szlachetnych działającymi na krajowym i międzynarodowym rynku w celu wykorzystania lokalnych zasobów miedzi;
- 2▶ aktywne promowanie lokalnych złóż piaskowca i innych zasobów mineralnych;

- 3▶ przygotowanie terenów (stref przemysłowych, ekonomicznych) dla budowy i rozwoju przedsiębiorczości ;
- 4▶ opracowanie sposobów uzyskiwania przez samorząd gminny informacji bezpośrednio od lokalnych i regionalnych podmiotów gospodarczych o nowych miejscach pracy;
- 5▶ efektywna współpraca z podmiotami zewnętrznymi dla monitoringu rynku pracy
w zakresie deficytowych zawodów i zawodów , których podaż jest wyższa niż popyt;
- 6▶ wsparcie lokalnych podmiotów gospodarczych dla ich rozwoju i zwiększenia ich konkurencyjności;
- 7▶ promocja lokalnych przedsiębiorców i ich produktów na zewnątrz;
- 8▶ pogłębienie współpracy z innymi samorządami na rzecz tworzenia ponadlokalnych stref przemysłowych;
- 9▶ wspieranie wszelkich działań związanych z pobudzeniem aktywności gospodarczej społeczności lokalnej;
- 10▶ opracowanie w nowej perspektywie finansowania publikacji zawierającej kompendium wiedzy na temat źródeł pozyskania środków finansowych na tworzenie i rozwój MŚP;
- 11▶ tworzenie warunków dla wzrostu aktywności kobiet wiejskich;
- 12▶ wspieranie działań na rzecz rozwoju działalności pozarolniczej np. agroturystyka, instytucje otoczenia biznesu, itp.;

- 13▶ upowszechnienie systemu doradztwa w zakresie tworzenia MSP;
- 14▶ podejmowanie działań na rzecz pobudzenia przedsiębiorczości wśród osób wykluczonych społecznie;
- 15▶ zinwentaryzowanie posiadanych zasobów kulturowych, historycznych, przyrodniczych ;
- 16▶ wpisanie zinwentaryzowanych zasobów kulturowych, historycznych i przyrodniczych do regionalnych publikacji turystycznych;
- 17▶ aktywna promocja posiadanych zasobów w celach turystycznych

WYMIAR PRZESTRZENNY

Cel ogólny I	Cele szczegółowe	Wartościowanie celu szczególnego 1-10 w tym 1-priorytet mały 10-priorytet najważniejszy
Wzmocnienie wizerunku gminy poprzez stworzenie i umocnienie wewnętrznej i zewnętrznej spójności komunikacyjnej, zapewnienie optymalnego poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, wspieranie rozwoju infrastruktury technicznej na wysokim poziomie z zastosowaniem rozwiązań innowacyjnych przyjaznych środowisku, ochronę dóbr przyrodniczych i kulturowych, sprawną i przyjazną administrację.	1▶ poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej w znaczeniu lokalnym oraz regionalnym ;	8
	2▶ budowa wysokiej jakości niezbędnej dla spójności komunikacyjnej infrastruktury drogowej oraz poprawa jakości istniejącej infrastruktury transportowej i drogowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą	10
	3▶ popularyzacja niskoemisyjnych i energooszczędnych form transportu;	7
	4▶ zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców w zakresie ochrony p/pożarowej, p/powodziowej, w tym wyposażenie w	10

	nowoczesny sprzęt i bazę oraz aktywność w tym obszarze w ramach uczestnictwa w Stowarzyszeniu – Zachodni Obszar Integracji;	
	5> intensyfikacja działań na rzecz zapewnienia poczucia spokoju i bezpieczeństwa mieszkańców przed negatywnymi zachowaniami i patologią, w tym współpraca i współdziałanie z właściwymi służbami;	10
	6> zapewnienie mieszkańcom gminy i regionu czystego środowiska naturalnego poprzez budowę, rozbudowę, przebudowę infrastruktury technicznej z zastosowaniem rozwiązań nowoczesnych i innowacyjnych	10
	7> zapewnienie obecnym i przyszłym mieszkańcom gminy dostępu do czystej wody oraz podejmowanie wszelkich działań na rzecz ochrony, wód, gleby, powietrza;	8
	8> poprawa efektywności energetycznej obiektów publicznych i prywatnych dla zminimalizowania emisji zanieczyszczeń i energooszczędności; wykorzystywanie OZE dla uzyskania optymalnych efektów ekologicznych;	7
	9> poprawa ochrony dóbr przyrodniczych i kulturowych w tym działania w kierunku przeprowadzenia inwentaryzacji i analizy potrzeb oraz działania w infrastrukturę;	7

	10 ► poprawa dostępności do szerokiej informacji publicznej oraz powszechnego dostępu do elektronicznych usług .	6
	11 ► zapewnienie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego	6
	12 ► wypracowanie i wdrażanie metod zmierzających do wykonywania przez samorząd gminny i jego jednostki zadań w sposób tzw. modelu otwartego oznaczającego przejrzystość, jawność, efektywność działań a także współpracę w zarządzaniu rozwojem ze społecznością lokalną	7

WYMIAR SPOŁECZNY

Cel ogólny II	Cele szczegółowe	Wartościowanie celu szczególnego 1-10 w tym 1-priorytet mały 10-priorytet najważniejszy
Człowiek jest najważniejszy - poprawa jakości życia społeczności lokalnej poprzez stworzenie warunków dla rozwoju rodziny, pobudzanie i wspieranie aktywności mieszkańców we włączanie się w zarządzanie rozwojem, zapewnienie efektywnej ochrony zdrowotnej, społecznej, wsparcie osób wykluczonych społecznie, zapewnienie optymalnych warunków dla rozwoju	1 ► poprawa jakości usług zdrowotnych w tym wyposażenie w gabinety specjalistyczne oraz w nowoczesny sprzęt medyczny ;	5
	2 ► podejmowanie efektywnych działań w kierunku łatwiejszego dostępu mieszkańcom gminy do specjalistycznych usług medycznych w tym działania w ramach uczestnictwa w Stowarzyszeniu – Zachodni Obszar Integracji	7
	3 ► utworzenie nowoczesnego systemu diagnostyki dla mieszkańców z uwzględnieniem	

wysokiej jakości edukacji , oraz utworzenie i popularyzacja miejsc dla wspólnej integracji i rekreacji .	dostępności przestrzennej;	5
	4 ▶ poprawa stanu infrastruktury w zakresie ochrony zdrowia	5
	5 ▶ wspieranie działań na rzecz wzrostu aktywności społeczności lokalnych w tym pomoc prawna , administracyjna i finansowa dla oddolnych inicjatyw społecznych związanych z tworzeniem społecznych organizacji pozarządowych;	7
	6 ▶ wypracowywanie metod udziału środowisk lokalnych w procesach zarządzania rozwojem gminy;	5
	7 ▶ podejmowanie działań na rzecz zwiększenia udziału społeczności marginalizowanych w wydarzeniach integracyjnych, sportowych, kulturalnych;	7
	8 ▶ popieranie i koordynacja wszelkich metod wsparcia grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w tym również seniorów;	10
	9 ▶ wpieranie oddolnych inicjatyw społecznych związanych z realizacją Lokalnych Strategii Rozwoju ;	7
	10 ▶ promowanie osób szczególnie zaangażowanych w działań na rzecz rozwoju i promocji gminy;	7
	11 ▶ wspieranie środowisk społecznych, gospodarczych i kulturalnych promujących Gminę;	8
	12 ▶ wspieranie działań dla wzrostu poczucia tożsamości , pielęgnowania zwyczajów i obzędów gminy i regionu;	10
	13 ▶ podejmowanie działań na rzecz zapewnienia opieki żłobkowej i przedszkolnej dla dzieci rodzin osiadłych na	8

	terenie gminy, w tym infrastruktura, wyposażenie, kadry;	
	14 ▶ wspieranie działań wpływających na efektywność i jakość nauczania oraz zdobycia umiejętności reagowania na zmieniające się wyzwania rynku pracy;	8
	15 ▶ wzbogacenie infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej w nowe obiekty dla poszerzenia oferty spędzania wolnego czasu przez dzieci, młodzież i dorosłych w tym osób wykluczonych społecznie ;	8
	16 ▶ wypracowanie metod informowania i promowania jak najszerszej grupie odbiorców planowanych wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych społeczności gminnej i regionu ;	8
	17 ▶ wypracowanie mechanizmów zachęcających do udziału w wydarzeniach gminnych i regionalnych osób społecznie wykluczonych	8

WYMIAR GOSPODARCZY

Cel ogólny III	Cele szczegółowe	Wartościowanie celu szczególnego 1-10 w tym 1-priorytet mały 10-priorytet najważniejszy
Bogactwa naturalne-przyszłością gminy- wsparcia ukierunkowane na rozwój lokalnej przedsiębiorczości, wykorzystanie potencjału intelektualnego	1 ▶ opracowanie ścieżki nawiązania i pogłębiania współpracy z podmiotami gospodarczymi w branży wydobywczej miedzi i metali szlachetnych działającymi na krajowym i międzynarodowym	10

mieszkańców, kooperacja z podmiotami zewnętrznymi dla monitoringu rynku pracy, tworzenie instrumentów wspomagania aktywnych gospodarczo, w tym osób niepełnosprawnych, aktywna promocja posiadanych zasobów w celu ich wykorzystania.	ryнку w celu wykorzystania lokalnych zasobów miedzi;	
	2▶ aktywne promowanie lokalnych złóż piaskowca i innych zasobów mineralnych;	8
	3▶ przygotowanie terenów (stref przemysłowych, ekonomicznych) dla budowy i rozwoju przedsiębiorczości	8
	4▶ opracowanie sposobów uzyskiwania przez samorząd gminny informacji bezpośrednio od lokalnych i regionalnych podmiotów gospodarczych o nowych miejscach pracy;	8
	5▶ efektywna współpraca z podmiotami zewnętrznymi dla monitoringu rynku pracy w zakresie deficytowych zawodów i zawodów, których podaż jest wyższa niż popyt;	10
	6▶ wsparcie lokalnych podmiotów gospodarczych dla ich rozwoju i zwiększenia ich konkurencyjności;	10
	7▶ promocja lokalnych przedsiębiorców i ich produktów na zewnątrz	10
	8▶ pogłębienie współpracy z innymi samorządami na rzecz tworzenia ponadlokalnych stref przemysłowych;	7
	9▶ wspieranie wszelkich działań związanych z pobudzeniem aktywności gospodarczej społeczności lokalnej;	10
	10▶ opracowanie w nowej perspektywie finansowania publikacji zawierającej kompendium wiedzy na temat źródeł pozyskania środków finansowych na tworzenie i rozwój MŚP;	8
	11▶ tworzenie warunków dla wzrostu aktywności kobiet wiejskich;	8
	12▶ wspieranie działań na rzecz	

	rozwoju działalności pozarolniczej np. agroturystyka, instytucje otoczenia biznesu, itp.;	8
	13 ▶ upowszechnienie systemu doradztwa w zakresie tworzenia MSP;	8
	14 ▶ podejmowanie działań na rzecz pobudzenia przedsiębiorczości wśród osób wykluczonych społecznie;	10
	15 ▶ zinventaryzowanie posiadanych zasobów kulturowych, historycznych, przyrodniczych ;	8
	16 ▶ wpisanie zinventaryzowanych zasobów kulturowych, historycznych i przyrodniczych do regionalnych publikacji turystycznych;	8
	17 ▶ aktywna promocja posiadanych zasobów w celach turystycznych	9

6.5. DZIAŁANIA OPERACYJNE

WYMIAR PRZESTRZENNY

CEL OGÓLNY	Lp	CELE SZCZEGÓŁOWE	INSTRUMENTY-DZIAŁANIA OPERACYJNE
Wzmocnienie wizerunku gminy poprzez stworzenie i umocnienie wewnętrznej i zewnętrznej spójności komunikacyjnej, zapewnienie optymalnego poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, wspieranie rozwoju infrastruktury technicznej na wysokim poziomie z zastosowaniem rozwiązań innowacyjnych przyjaznych środowisku, ochronę dóbr przyrodniczych i kulturowych, sprawą i	1	poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej w znaczeniu lokalnym oraz regionalnym	1.budowa, przebudowa, poszerzanie dróg lokalnych, powiatowych wraz z oznakowaniem, odprowadzeniem wód, itp. w miejscowościach gminy. 2.Opracowanie nowych, uaktualnienie istniejących opracowań związanych z planowanymi inwestycjami drogowymi łączącymi projektowane strefy przemysłowe, ekonomiczne z głównymi arteriami regionu. 3.Budowa, rozbudowa, remonty bezpiecznych miejsc przejść dla pieszych, miejsc (chodników) do bezpiecznego poruszania się pieszych 4.Informacje w lokalnych mediach (Internet, Biuletyn Informacyjny) o zaletach niskoemisyjnych i energooszczędnych formach transportu.
	2	budowa wysokiej jakości niezbędnej dla spójności komunikacyjnej infrastruktury drogowej oraz poprawa jakości istniejącej infrastruktury transportowej i drogowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą	
	3	popularyzacja niskoemisyjnych i energooszczędnych form transportu;	

przyjazną administrację	4	zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców w zakresie ochrony p/pożarowej, p/powodziowej , w tym wyposażenie w nowoczesny sprzęt i bazę oraz aktywność w tym obszarze w ramach uczestnictwa w Stowarzyszeniu –Zachodni Obszar Integracji;	1.Modernizacja istniejących bądź budowa obiektów dla ochrony ppoż. w miejscowościach, w których działają Ochotnicze Straże Pożarne.	
	5	intensyfikacja działań na rzecz zapewnienia poczucia spokoju i bezpieczeństwa mieszkańców przed negatywnymi zachowaniami i patologią , w tym współpraca i współdziałanie z właściwymi służbami;	2.Systematyczna analiza potrzeb ppoż. w zakresie wymiany wyposażenia, sprzętu bądź modernizacji pojazdów. 3.Ścisła współpraca poprzez spotkania, porozumienia, itp. ze właściwymi służbami, mieszkańcami, szkołami w zakresie przeciwdziałania negatywnym zachowaniom i patologiom zagrażającym spokojowi i bezpieczeństwu mieszkańcom, wspólny monitoring i podejmowanie decyzji w sytuacjach krytycznych. 4.wsparcie służb i instytucji działających na rzecz zapewnienia poczucia spokoju i bezpieczeństwa mieszkańcom gminy.	
	6	zapewnienie mieszkańcom gminy i regionu czystego środowiska naturalnego poprzez budowę, rozbudowę , przebudowę infrastruktury technicznej z zastosowaniem rozwiązań nowoczesnych i innowacyjnych	1.Systematyczna modernizacja i remonty sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy dla zapobieżenia zanieczyszczenia wody, gleby, powietrza. 2.Systematyczna modernizacja oczyszczalni ścieków istniejących na terenie gminy poprzez wprowadzanie nowych , innowacyjnych rozwiązań dających gwarancję osiągnięcia wysokiej wydajności i wymaganych prawem wskaźników.	
	7	zapewnienie obecnym i przyszłym mieszkańcom gminy dostępu do czystej wody oraz podejmowanie wszelkich działań na rzecz ochrony, wód, gleby, powietrza;	3.budowa, modernizacja, zakup obiektów, urządzeń, wyposażenia niezbędnych dla prowadzenia gospodarki	
	8	poprawa efektywności energetycznej obiektów		

		publicznych i prywatnych dla zminimalizowania emisji zanieczyszczeń i energooszczędności; wykorzystywanie OZE dla uzyskania optymalnych efektów ekologicznych;	odpadami na najwyższym poziomie tj. osiąganie najwyższych wskaźników ekologicznych. 4.budowa instalacji do wytwarzania energii cieplnej w indywidualnych budynkach mieszkalnych. 5.budowa farm słonecznych na terenie gminy ; 6.Budowa oświetlenia drogowego na terenie gminy z zastosowaniem nowoczesnych , energooszczędnych lamp oświetleniowych 7. Wymiana istniejącego ogrzewania ciepłego na ogrzewanie z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii w obiektach użyteczności publicznej
	9	poprawa ochrony dóbr przyrodniczych i kulturowych w tym działania w kierunku przeprowadzenia inwentaryzacji i analizy potrzeb oraz działania w infrastrukturę;	1.przeprowadzenie identyfikacji i inwentaryzacji dóbr przyrodniczych i kulturowych w gminie celem wpisania do oferty turystycznej regionu. 2.przygotowanie produktów turystycznych (mapek, folderów, itp.) pod kątem posiadanych zasobów przyrodniczych, kulturowych, historycznych; 3.wykonanie obiektów małej infrastruktury turystycznej na trasie i w miejscach , w których oznaczono posiadane zasoby.
	10	poprawa dostępności do szerokiej informacji publicznej oraz powszechnego dostępu do elektronicznych usług	1.informtyzacja procedur wewnętrznych - zastosowanie systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją- Urząd Gminy
	11	zapewnienie warunków dla rozwoju	

		społeczeństwa informacyjnego	2. wykonanie usług niezbędnych do szerokiego wykorzystania ePUAP w Urzędzie Gminy;
	12	wypracowanie i wdrażanie metod zmierzających do wykonywania przez samorząd gminny i jego jednostki zadań w sposób tzw. modelu otwartego oznaczającego przejrzystość, jawność, efektywność działań a także współpracę w zarządzaniu rozwojem ze społecznością lokalną	3. wykonanie prac budowlanych i usługowych w celu zwiększenia otwartości dostępu do informacji sektora publicznego

WYMIAR SPOŁECZNY

CEL OGÓLNY	Lp	CELE SZCZEGÓŁOWE	INSTRUMENTY-DZIAŁANIA OPERACYJNE
Człowiek jest najważniejszy - poprawa jakości życia społeczności lokalnej poprzez stworzenie warunków dla rozwoju rodziny, pobudzanie i wspieranie aktywności mieszkańców we włączanie się w zarządzanie rozwojem, zapewnienie efektywnej ochrony zdrowotnej,	1	poprawa jakości usług zdrowotnych w tym wyposażenie w gabinety specjalistyczne oraz w nowoczesny sprzęt medyczny ;	1.przegląd stanu wyposażenia w gabinetach medycznych na terenie gminy i ewentualne uzupełnienie o nowoczesny sprzęt .
	2	podejmowanie efektywnych działań w kierunku łatwiejszego dostępu mieszkańcom gminy do specjalistycznych usług medycznych w tym działania w ramach uczestnictwa w Stowarzyszeniu –Zachodni Obszar Integracji;	2.Wsparcie lokalnych podmiotów realizujących usługi medyczne przy wnioskowaniu o środki unijne.
	3	utworzenie nowoczesnego systemu diagnostyki dla mieszkańców z uwzględnieniem dostępności przestrzennej;	3.Przeprowadzenie analizy potrzeb , możliwości wprowadzenia lub umożliwienia dostępności do nowoczesnego systemu diagnostyki w obszarach największego ryzyka.

społecznej, wsparcie osób wykluczonych społecznie, zapewnienie optymalnych warunków dla rozwoju wysokiej jakości edukacji , oraz utworzenie i popularyzacja miejsc dla wspólnej integracji i rekreacji .	4	poprawa stanu infrastruktury w zakresie ochrony zdrowia	4.Przebudowa placówki ochrony zdrowia w Raciborowicach Górnych. 5.Przebudowa placówki ochrony zdrowia w Tomaszowie Bolesławieckim
	5	wspieranie działań na rzecz wzrostu aktywności społeczności lokalnych w tym pomoc prawna , administracyjna i finansowa dla oddolnych inicjatyw społecznych związanych z tworzeniem społecznych organizacji pozarządowych;	1.Przeprowadzanie spotkań w miejscowościach gminy dla wszystkich chętnych i aktywnych w działaniach na rzecz rozwoju gminy i przekazywanie informacji o możliwościach i formach współdziałania z władzami samorządowymi w podnoszeniu atrakcyjności gminy
	6	wpieranie oddolnych inicjatyw społecznych związanych z realizacją Lokalnych Strategii Rozwoju ;	2.Przygotowanie procedur dla wsparcia oddolnych inicjatyw społecznych w tym możliwości dofinansowania wkładu własnego przy ubieganiu się o środki unijne;
	7	wypracowywanie metod udziału środowisk lokalnych w procesach zarządzania rozwojem gminy;	3.zapoznanie mieszkańców gminy z Lokalną Strategią Rozwoju Lokalnej Grupy Działania- Partnerstwo Izerskie- do której należy Gmina Warta Bolesławiecka oraz przedstawienie informacji o rodzajach działań jakie mogą podjąć sami mieszkańcy i ubiegać się o środki unijne na realizację tych działań.
	8	podejmowanie działań na rzecz zwiększenia udziału społeczności marginalizowanych w wydarzeniach integracyjnych, sportowych, kulturalnych;	1.Zapraszanie na uroczystości , imprezy gminne seniorów dla integracji i przekazania swojej wiedzy i doświadczenia życiowego młodszemu pokoleniu.
	9	popieranie i koordynacja wszelkich metod wsparcia grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w tym również seniorów;	2.Angażowanie przez organizatorów imprez kulturalnych, sportowych dzieci, młodzież wykluczonych społecznie w organizację imprezy i udział.

			3.Pobudzenie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym do aktywności wraz z wskazywaniem źródeł pomocy doradczej i finansowej, itp.
10	promowanie osób szczególnie zaangażowanych w działań na rzecz rozwoju i promocji gminy;		1.Przeprowadzenie rozeznania i przygotowanie informacji o osobach i środowiskach społecznych , gospodarczych, kulturalnych , które szczególnie promują gminę i jej walory w celu ich wyróżnienia.
11	wspieranie środowisk społecznych, gospodarczych i kulturalnych promujących Gminę;		2.Wspieranie organizacyjne, finansowe środowisk społecznych , gospodarczych, kulturalnych promujących Gminę.
12	wspieranie działań dla wzrostu poczucia tożsamości , pielęgnowania zwyczajów i obrzędów gminy i regionu;		1.Organizowanie imprez i uroczystości mających w programie wpajanie poczucia tożsamości , pielęgnowanie zwyczajów i obrzędów gminy i regionu. 2.Wspieranie środowisk społecznych, gospodarczych, kulturalnych organizujących uroczystości pielęgnujące tożsamość, zwyczaje i obrzędy gminy i regionu.
13	podejmowanie działań na rzecz zapewnienia opieki żłobkowej i przedszkolnej dla dzieci rodzin osiadłych na terenie gminy, w tym infrastruktura, wyposażenie, kadry;		1.budowa, adaptacja obiektu żłobkowo-przedszkolnego w Warcie Bolesławieckiej 2. przebudowa (rozbudowa) przedszkola przy Szkole Podstawowej w Raciborowicach Dolnych 3.budowa przedszkola w Tomaszowie Bolesławieckim
14	wspieranie działań wpływających na efektywność i jakość nauczania oraz zdobycia umiejętności reagowania na zmieniające się wyzwania rynku pracy		1.Analiza możliwości organizacyjnych i finansowych w zakresie organizacji i przeprowadzania kursów, szkoleń dla dzieci i młodzieży o tematyce przedsiębiorczości, umiejętności wyboru zawodu

		odpowiadającemu potrzebom rynku pracy
15	wzbogacenie infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej w nowe obiekty dla poszerzenia oferty spędzania wolnego czasu przez dzieci, młodzież i dorosłych w tym osób wykluczonych społecznie ;	1.budowa lodowiska w Raciborowicach Górnych, w Tomaszowie Bolesławieckim , w warcie Bolesławieckiej, w Iwinach; 2.budowa boisk do gry w piłkę plażową w Warcie Bolesławieckiej, w Iwinach; 3.budowa basenu w Raciborowicach Górnych i w Tomaszowie Bolesławieckim; 4.budowa ścieżki rowerowej na byłym torowisku biegnącym na terenie gminy
16	wypracowanie metod informowania i promowania jak najszerszej grupie odbiorców planowanych wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych społeczności gminnej i regionu ;	1.poszerzenie form promowania wszelkich wydarzeń gminnych
17	wypracowanie mechanizmów zachęcających do udziału w wydarzeniach gminnych i regionalnych osób społecznie wykluczonych	1.Stworzenie warunków dla szerszego udziału w wydarzeniach gminnych i regionalnych osób społecznie wykluczonych

WYMIAR GOSPODARCZY

CEL OGÓLNY	Lp	CELE SZCZEGÓŁOWE	INSTRUMENTY-DZIAŁANIA OPERACYJNE
Bogactwa naturalne-przyszłością gminy-wsparcia ukierunkowane na rozwój lokalnej przedsiębiorczości, wykorzystanie potencjału intelektualnego mieszkańców, kooperacja z podmiotami zewnętrznymi dla monitoringu rynku pracy, tworzenie instrumentów wspomagania aktywnych gospodarczo, w tym osób niepełnosprawnych, aktywna promocja posiadanych zasobów w celu ich wykorzystania.	1	opracowanie ścieżki nawiązania i pogłębiania współpracy z podmiotami gospodarczymi w branży wydobywczej miedzi i metali szlachetnych działającymi na krajowym i międzynarodowym rynku w celu wykorzystania lokalnych zasobów miedzi;	1.Analiza podmiotów gospodarczych w branży wydobywczej działających na krajowym i międzynarodowym rynku w celu nawiązania współpracy i oferowania do wykorzystania lokalnych zasobów
	2	aktywne promowanie lokalnych złóż piaskowca i innych zasobów mineralnych;	2.Przygotowanie terenów inwestycyjnych w strefie ekonomicznej w Warcie Bolesławieckiej w zakresie zaopatrzenia w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, energetyczną, gazową, drogową;
	3	przygotowanie terenów (stref przemysłowych, ekonomicznych) dla budowy i rozwoju przedsiębiorczości ;	3.Przygotowanie terenów inwestycyjnych w strefie ekonomicznej w Szczytnicy w zakresie zaopatrzenia w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, energetyczną, gazową, drogową;
	4	pogłębienie współpracy z innymi samorządami na rzecz tworzenia ponadlokalnych stref przemysłowych;	4.Przygotowanie terenów inwestycyjnych w strefie ekonomicznej w Wilczym lesie w zakresie zaopatrzenia w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, energetyczną, gazową, drogową; 5.Przygotowanie terenów inwestycyjnych w strefie ekonomicznej w Raciborowicach Górnych w zakresie

		zaopatrzenia w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, energetyczną, gazową, drogową; 6.Przygotowanie terenów inwestycyjnych w strefie ekonomicznej w Wartowicach w zakresie zaopatrzenia w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, energetyczną, gazową, drogową;
5	efektywna współpraca z podmiotami zewnętrznymi dla monitoringu rynku pracy w zakresie deficytowych zawodów i zawodów , których podaż jest wyższa niż popyt;	1.Systematyczne występowanie do lokalnych pracodawców o informacje o wolnych miejscach pracy;
6	opracowanie sposobów uzyskiwania przez samorząd gminny informacji bezpośrednio od lokalnych i regionalnych podmiotów gospodarczych o nowych miejscach pracy;	2.Ścisła współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy oraz z instytucjami pośrednictwa pracy w zakresie pozyskiwania informacji o deficytowych i nadwyżkowych zawodach na lokalnym rynku pracy.
7	promocja lokalnych przedsiębiorców i ich produktów na zewnątrz	1.Udział w targach , wystawach o zasięgu regionalnym, krajowym , międzynarodowym w celu promocji lokalnych przedsiębiorców i ich produktów;
8	wsparcie lokalnych podmiotów gospodarczych dla ich rozwoju i zwiększenia ich konkurencyjności;;	2.Utworzenie na stronie internetowej gminy zakładki przeznaczonej na promocję produktów lokalnych przedsiębiorców oraz produktów tworzonych przez kobiety z terenu gminy Warta Bolesławiecka
9	wspieranie wszelkich działań związanych z pobudzeniem aktywności gospodarczej społeczności lokalnej;	3.Cykliczne spotkania wszystkich zainteresowanych, aktywnych i przedsiębiorczych w tym osób społecznie wykluczonych w celu bieżącego informowania o sposobie podejmowania działalności gospodarczej w tym agroturystyki , o źródłach dofinansowania na
10	opracowanie w nowej perspektywie finansowania publikacji zawierającej kompendium wiedzy na temat źródeł pozyskania środków finansowych na tworzenie i rozwój MŚP;	
11	Upowszechnianie systemów doradztwa w zakresie tworzenia MŚP	
12	wspieranie działań na rzecz rozwoju działalności	

	pozarolniczej np. agroturystyka, instytucje otoczenia biznesu, itp.; upowszechnienie systemu doradztwa w zakresie tworzenia MSP;	tworzenie i rozwój przedsiębiorców oraz prowadzenie działalności pozarolniczej, w tym doradztwo .
13	podejmowanie działań na rzecz pobudzenia przedsiębiorczości wśród osób wykluczonych społecznie;	4. Publikacja broszury zawierającej kompendium wiedzy na temat źródeł pozyskania środków finansowych na tworzenie i rozwój przedsiębiorstw
14	zinwentaryzowanie posiadanych zasobów kulturowych, historycznych, przyrodniczych ;	1. Inwentaryzacja istniejących w gminie zasobów kulturowych ,historycznych, przyrodniczych.
15	wpisanie zinwentaryzowanych zasobów kulturowych, historycznych i przyrodniczych do regionalnych publikacji turystycznych;	2. Stworzenie ulotki, mapki promujących posiadane zasoby
16	aktywna promocja posiadanych zasobów w celach turystycznych	3. Ujęcie walorów kulturowych, historycznych, przyrodniczych w regionalnych publikacjach turystycznych 4. Zinwentaryzowane zasoby i ich promocja jako baza dla podejmowania działalności gospodarczej a w szczególności agroturystyki
17	tworzenie warunków dla wzrostu aktywności kobiet wiejskich;	1. Tworzenie bądź modernizacja miejsc dla tworzenia produktów przez kobiety z terenu gminy , szczególnie przy świetlicach wiejskiej w poszczególnych miejscowościach gminy

CZĘŚĆ 7.

PROGNOZOWANE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA INSTRUMENTÓW - DZIAŁAŃ WYZNACZONYCH W STRATEGII

Zidentyfikowane problemy i obszary interwencji w poszczególnych wymiarach dały podstawę do wyznaczenia celów ogólnych i celów szczegółowych, osiągnięcie których pozwoli na zminimalizowanie obszarów interwencji i słabych stron gminy.

Instrumentami osiągnięcia określonych w strategii celów są działania operacyjne. Podstawowym czynnikiem w tym obszarze jest finansowanie tych działań. Gmina zobowiązana jest to realizacji zadań własnych określonych ustawą w ramach posiadanego budżetu. Budżet gminy to dochody i wydatki.

Finansowanie zaplanowanych w strategii działań następuje w każdym przypadku ze środków publicznych. Ustawa o finansach publicznych jednoznacznie wskazuje w jakich dopuszczalnych prawem granicach mogą być gromadzone środki finansowe i w jaki sposób rozdysponowywane .

Wysokość środków finansowych jakie posiada gmina i jakie musi wydatkować na realizację zadań przypisanych jej prawem jest uzależniona od wielu czynników. Zaliczyć do nich należy czynniki zewnętrzne i czynniki wewnętrzne.

Czynnikami wewnętrznymi będzie wielkość uzyskiwanych dochodów a w szczególności wielkość dochodów podatkowych CIT i PIT , stopień rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, stopień zadłużenia oraz polityka finansowa gminy. Gmina Warta Bolesławiecka należy do gminy o wysokim rozwoju społeczno-gospodarczym oraz o zerowym stanie zadłużenia. Prowadzona od wielu lat przez władze samorządowe polityka finansowa jest racjonalna i perspektywiczna. Stąd też należy przyjąć, iż w kolejnych latach tj. 2014-2020 działania władz samorządowych w tym obszarze będą charakteryzować się odpowiedzialnością .

Gmina jest w dobrej kondycji finansowej, która może pozwolić na przeznaczenie stosunkowo większej puli środków finansowych na

realizację działań rozwojowych i minimalizujących obszary interwencji. Determinantem wielkości środków przeznaczonych na inwestycje jest coraz wyższa kwota dochodów przeznaczonych na tzw. wydatki sztywne w szczególności na oświatę. Z uwagi na niedoszacowaną subwencje oświatową, którą otrzymuje gmina, z roku na rok wielkość wydatkowanych środków własnych na oświatę jest coraz wyższa.

Czynniki zewnętrzne wpływające na budżet gminy stanowią przede wszystkim: sytuacja społeczno-gospodarcza kraju, regulacje prawne obowiązujące samorządy w szczególności ustawa o finansach publicznych, ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Nowym elementem zewnętrznym jest tzw. indywidualny wskaźnik zadłużenia jst. Do determinantów zewnętrznych zaliczyć należy także : inflację wzrost produktu krajowego brutto, czy też zmiany systemowe dot. stawek podatkowych, ulg, itp.

Planując wydatki budżetu gminy mamy na myśli wydatki bieżące oraz wydatki majątkowe.

Przyjęte w strategii działania operacyjne są zarówno wydatkami bieżącymi jak i majątkowymi. Dla rozwoju gminy i poprawy jakości życia na obszarach wiejskich zdecydowane znaczenie mają wydatki majątkowe . Wydatki majątkowe budżetu gminy obejmują wydatki inwestycyjne (w tym zakupy inwestycyjne) oraz dotacje celowe przeznaczone na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji konkretnych inwestycji oraz wydatki na zakup i objęcie akcji oraz wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego. Podstawą do dokonywania wydatków majątkowych jest przyjęta Wieloletnia Prognoza Finansowa.

Wieloletnia Prognoza Finansowa jest podstawowym instrumentem wieloletniego planowania finansowego w gminie. Opracowanie Wieloletniej Prognozy Finansowej jest trudnym zadaniem, ponieważ musi uwzględniać i przewidzieć zdarzenia, które mogą zaistnieć w perspektywie czasu,

wykraczającego poza bieżący rok budżetowy. O ogromne znaczenie w budowaniu Wieloletniej Prognozy Finansowej jest jej realistyczność. Konstrukcja Wieloletniej Prognozy Finansowej wymaga szczególnej uwagi, ponieważ kończą się fundusze unijne 2007-2013 a jednocześnie dokumenty unijne dot. perspektywy unijnego finansowania na lata 2014-2020 są przyjęte tylko w ogólnym zarysie.

Kolejnym elementem, mającym wpływ na realistyczność WPF są przyjęte przez Państwo kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, priorytetowe programy i projekty przyjmowane przez Państwo oraz sposób ich realizacji i współfinansowania, polityka rozwojowa regionu.

Wieloletnia Prognoza Finansowa obejmuje wydatki związane z realizacją przedsięwzięć wieloletnich w tym działań wskazanych jako instrumenty osiągnięcia celów ogólnych i szczegółowych ujętych w Strategii.

Wieloletnia Prognoza Finansowa opiera się na długoterminowej prognozie, która obrazuje między innymi:

- możliwość samodzielnego finansowania przedsięwzięć;
- realizowanie zadań z udziałem środków bezzwrotnych z Programów Unijnych oraz Funduszy Pozaunijnych (EOG, Szwajcarsko-Polski Program Współpracy, czyli tzw. Fundusz Szwajcarski)
- realizowanie przedsięwzięć z udziałem środków bezzwrotnych z krajowych i regionalnych Programów i Projektów.

Analizując działania operacyjne przyjęte w strategii należy podkreślić, iż źródłem ich finansowania mogą być zarówno wydatki bieżące jak i wydatki inwestycyjne.

Finansowanie działań przyjętych we wszystkich wymiarach nastąpi przy udziale zarówno wydatków bieżących jak i inwestycyjnych oraz pozabudżetowych środków finansowych.

Zadania w tych wymiarach skierowane są na rozwój gminy, wzrost jej konkurencyjności i atrakcyjności, podniesienie jakości życia społeczności lokalnej oraz zminimalizowanie obszarów interwencji oraz zaktywizowanie osób wykluczonych społecznie.

Analizując potencjalne źródła finansowania instrumentów służących do osiągnięcia wyznaczonych w strategii celów ogólnych i szczegółowych możemy tylko prognozować wielkość i rodzaj pozabudżetowych środków finansowych będących udziałem we współfinansowaniu zadań.

DZIAŁANIA MIĘKKIE

LP	RODZAJ DZIAŁANIA	WŁASNE ŚRODKI FINANSOWE	POZABUDŻETOWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA		
			ŚRODKI UNIJNE	ŚRODKI KRAJOWE	ŚRODKI SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA
1	Opracowanie nowych, uaktualnienie istniejących opracowań związanych z planowanymi inwestycjami drogowymi łączącymi projektowane strefy przemysłowe, ekonomiczne z głównymi arteriami regionu.	X	-	-	-
2	Ścisła współpraca poprzez spotkania, porozumienia itp. z właściwymi służbami, mieszkańcami, szkołami w zakresie przeciwdziałania negatywnym zachowaniom i patologiom zagrażającym spokojowi i bezpieczeństwu mieszkańcom, wspólny monitoring i podejmowanie decyzji w sytuacjach krytycznych	X	-	-	-
3	Wsparcie służb i instytucji działających na rzecz zapewnienia poczucia spokoju i bezpieczeństwa mieszkańcom gminy	X	-	-	-
5	Przeprowadzenie identyfikacji i inwentaryzacji dóbr przyrodniczych i kulturowych w gminie celem wpisania	X	EWT-2014-2020 Oś priorytetowa I- Wspólne		

	do oferty turystycznej regionu		dziedzictwo naturalne i kulturowe; Euroregion Nysa PROW2014-2020-LEADER ,RPO- Dziedzictwo kulturowe	-	-
6	Przygotowanie produktów turystycznych (mapek, folderów, itp.) pod kątem posiadanych zasobów przyrodniczych, kulturowych, historycznych	X	EWT-2014-2020; Euroregion; PROW 2014-2020- Małe Projekty	-	Odnowa Dolnośląskiej Wsi
7	Informatyzacja procedur wewnętrznych – zastosowanie systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją – Urząd Gminy	X	RPO 2014-2020- oś priorytetowa 2 – Technologie informacyjno-komunikacyjne Program Polska Cyfrowa 2014-2020	-	-
8	Wykonanie usług niezbędnych do szerokiego wykorzystania ePUAP w Urzędzie Gminy	X	RPO 2014-2020- oś priorytetowa 2 – Technologie informacyjno-komunikacyjne Program Polska Cyfrowa 2014-2020	-	-
9	Przeгляд stanu wyposażenia w gabinetach medycznych na terenie gminy i ewentualne uzupełnienie o nowoczesny sprzęt	X	RPO 2014-2020- oś priorytetowa 6- Infrastruktura spójności społecznej	-	-
10	Wsparcie lokalnych podmiotów realizujących usługi medyczne przy wnioskowaniu o środki unijne	X	-	-	-
11	Przeprowadzenie analizy potrzeb ,				

	możliwości wprowadzenia lub umożliwienia dostępności do nowoczesnego systemu diagnostyki w obszarach największego ryzyka	X	-	-	-
12	Przeprowadzenie spotkań w miejscowościach gminy dla wszystkich chętnych i aktywnych w działaniach na rzecz rozwoju gminy i przekazywanie informacji o możliwościach i formach współdziałania z władzami samorządowymi w podnoszeniu atrakcyjności gminy	X	PROW 2014-2020-LEADER	-	-
13	Przygotowanie procedur dla wsparcia oddolnych inicjatyw społecznych w tym możliwości dofinansowania wkładu własnego przy ubieganiu się o środki unijne	X	-	-	-
14	Zapoznanie mieszkańców gminy z Lokalną Strategią Rozwoju Lokalnej Grupy Działania – Partnerstwo Izerskie- do której należy Gmina Warta Bolesławiecka oraz przedstawienie informacji o rodzajach działań jakie mogą podjąć sami mieszkańcy i ubiegać się o środki unijne na realizację tych zadań	X	PROW 2014-2020-LEADER	-	-
15	Zapraszanie na uroczystości, imprezy gminne seniorów dla integracji i przekazania swojej wiedzy i doświadczenia życiowego młodszemu pokoleniu	X	RPO 2014-2020 oś priorytetowa 9- Włączenie społeczne	-	-
16	Angażowanie przez organizatorów imprez kulturalnych, sportowych dzieci, młodzież wykluczonych społecznie w organizację tych imprez i udział	X	RPO 2014-2020 oś priorytetowa 9- Włączenie społeczne	-	-

			PROW 2014-2020-LEADER		
17	Pobudzenie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym do aktywności wraz z wskazywaniem źródeł pomocy doradczej, finansowej	X	RPO 2014-2020 oś priorytetowa 9- Włączenie społeczne	-	-
18	Przeprowadzenie rozeznania i przygotowanie informacji o osobach i środowiskach społecznych, gospodarczych, kulturalnych, które szczególnie promują gminę i jej walory w celu ich wyróżnienia	X	-	-	-
19	Wspieranie organizacyjne, finansowe środowisk społecznych, gospodarczych, kulturalnych promujących gminę	X	-	-	-
20	Organizowanie imprez i uroczystości mających w programie wpajanie poczucia tożsamości, pielęgnowanie zwyczajów i obrzędów gminy i regionu	X	PROW 2014-2020-LEADER	-	-
21	Wspieranie środowisk społecznych, gospodarczych, kulturalnych organizujących uroczystości pielęgnujące tożsamość, zwyczaje i obrzędy gminy i regionu	X	-	-	-
22	Analiza możliwości organizacyjnych i finansowych w zakresie organizacji i przeprowadzania kursów, szkoleń dla dzieci i młodzieży o tematyce przedsiębiorczości, umiejętności wyboru zawodu odpowiadającemu potrzebom rynku pracy	X	-	-	-
23	Poszerzanie form promowania wszelkich wydarzeń gminnych	X	PROW 2014-2020-LEADER	-	-
24	Stworzenie warunków dla szerszego udziału w wydarzeniach gminnych i	X	RPO 2014-2020 oś priorytetowa 9-	-	-

	regionalnych osób społecznie wykluczonych		Włączenie społeczne PROW 2014-2020-LEADER		
25	Analiza podmiotów gospodarczych w branży wydobywczej działających na krajowym i międzynarodowym rynku w celu nawiązania współpracy i oferowania do wykorzystania lokalnych zasobów	X	-	-	-
26	Systematyczne występowanie do lokalnych pracodawców o informacje o wolnych miejscach pracy	X	-	-	-
27	Ścisła współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy oraz z instytucjami pośrednictwa pracy w zakresie pozyskiwania informacji o deficytowych i nadwyżkowych zawodach na lokalnym rynku pracy	X	-	-	-
28	Udział w targach, wystawach o zasięgu regionalnym, krajowym, międzynarodowym w celu promocji lokalnych przedsiębiorców i ich produktów	X	RPO 2014-2020 – oś priorytetowa 1 – Przedsiębiorstwa i innowacje PROW 2014-2020-LEADER	-	-
29	Utworzenie na stronie internetowej gminy zakładki przeznaczonej na promocje produktów lokalnych przedsiębiorców oraz produktów tworzonych przez kobiety z terenu gminy Warta Bolesławiecka	X	PROW 2014-2020-LEADER	-	-
30	Cykliczne spotkania wszystkich zainteresowanych, aktywnych i przedsiębiorczych w tym osób wykluczonych społecznie w celu bieżącego informowania o sposobie	X	PROW 2014-2020-LEADER	-	-

	podejmowania działalności gospodarczej w tym agroturystyki, o źródłach dofinansowania na tworzenie i rozwój przedsiębiorców oraz działalności pozarolniczej, w tym doradztwo				
31	<i>Publikacja broszury zawierającej kompendium wiedzy na temat źródeł pozyskania środków finansowych na tworzenie i rozwój przedsiębiorstw</i>	X	-	-	-
32	<i>Inwentaryzacja istniejących w gminie zasobów kulturowych, historycznych, przyrodniczych</i>	X	EWT-2014-2020 Oś priorytetowa I- Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe; Euroregion Nysa PROW2014-2020- LEADER, RPO- Dziedzictwo kulturowe	-	-
33	<i>Stworzenie ulotki, mapki promujących posiadane zasoby i zachęcających do podjęcia działalności agroturystycznej</i>	X	PROW2014-2020- LEADER	-	-
34	<i>Ujęcie walorów kulturowych, historycznych, przyrodniczych w regionalnych publikacjach turystycznych</i>	X	-	-	-

DZIAŁANIA TWARDE

LP	RODZAJ DZIAŁANIA	WŁASNE ŚRODKI FINANSOWE	Pozabudżetowe środki finansowe		
			Środki unijne	Środki krajowe	Środki budżetu województwa
1	Budowa, przebudowa, poszerzanie dróg lokalnych, powiatowych wraz z oznakowaniem, odprowadzaniem wód, itp., w miejscowościach gminy	X	PROW 2014-2020 EWT 2014-2020-oś priorytetowa II –Mobilność regionalna	X	-
2	Budowa, rozbudowa, remonty bezpiecznych przejść dla pieszych, miejsc (chodników) do bezpiecznego poruszania się pieszych	X	-	X	-
3	Modernizacja istniejących bądź budowa obiektów dla ochrony ppoż. W miejscowościach, w których działają Ochotnicze Straże Pożarne	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 4- środowisko i zasoby;	X	X
4	Systematyczna analiza potrzeb ppoż. w zakresie wymiany wyposażenia, sprzętu bądź modernizacji pojazdów	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 4- środowisko i zasoby	X	X
5	Systematyczna modernizacja oczyszczalni ścieków istniejących na terenie gminy poprzez wprowadzanie nowych, innowacyjnych rozwiązań dających gwarancję osiągnięcia wysokiej wydajności i wymaganych prawem wskaźników	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 4- środowisko i zasoby PO Infrastruktura i środowisko	X	-
6	Systematyczna modernizacja i remonty sieci wodno-kanalizacyjnej		RPO 2014-2020-oś priorytetowa 4-	X	-

	na terenie gminy dla zapobieżenia zanieczyszczenia wody, gleby, powietrza	X	środowisko i zasoby, PROW 2014-2020 PO Infrastruktura i środowisko		
7	Budowa, modernizacja, zakup obiektów, urządzeń, wyposażenia niezbędnych dla prowadzenia gospodarki odpadami na najwyższym poziomie tj. osiąganie najwyższych wskaźników ekologicznych	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 4- środowisko i zasoby, PO Infrastruktura i środowisko	X	-
8	Budowa instalacji do wytwarzania energii cieplnej w indywidualnych budynkach mieszkalnych	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 3 – gospodarka niskoemisyjna, PO Infrastruktura i środowisko	X	X
9	Budowa farm słonecznych na terenie gminy	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 3 – gospodarka niskoemisyjna, PO Infrastruktura i środowisko	X	X
10	Budowa oświetlenia drogowego na terenie gminy z zastosowaniem nowoczesnych, energooszczędnych lamp oświetleniowych	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 3 – gospodarka niskoemisyjna, PO Infrastruktura i środowisko	X	-
11	Wymiana istniejącego ogrzewania ciepłego na ogrzewanie z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii w obiektach użyteczności publicznej	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 3 – gospodarka niskoemisyjna, PO Infrastruktura i środowisko	X	X
12	Wykonanie obiektów małej		PROW 2014-2020-	-	X

	infrastruktury turystycznej na trasie i w miejscach, w których oznaczono posiadane zasoby	X	LEADER		
13	Wykonanie prac budowlanych i usługowych w celu zwiększenia otwartości dostępu do informacji sektora publicznego	X	RPO 2014-2020- oś priorytetowa 2 -Technologie informacyjno- komunikacyjne Program Polska Cyfrowa 2014- 2020, PROW 2014- 2020-LEADER	-	-
14	Przebudowa placówki ochrony zdrowia w Raciborowicach Górnych	X	RPO 2014-2020- oś priorytetowa 6- Infrastruktura spójności społecznej	-	-
15	Przebudowa placówki ochrony zdrowia w Tomaszowie Bolesławieckim	X	RPO 2014-2020- oś priorytetowa 6- Infrastruktura spójności społecznej	-	-
16	Budowa bądź adaptacja obiektu żłobkowo-przedszkolnego w Warcie Bolesławieckiej	X	RPO 2014-2020- oś priorytetowa 6- Infrastruktura spójności społecznej	-	-
17	Przebudowa (rozbudowa) przedszkola przy Szkole Podstawowej w Raciborowicach Dolnych	X	RPO 2014-2020- oś priorytetowa 6- Infrastruktura spójności społecznej	-	-
18	Budowa przedszkola w Tomaszowie Bolesławieckim	X	RPO 2014-2020- oś priorytetowa 6- Infrastruktura spójności	-	-

			społecznej		
19	Budowa lodowiska w Raciborowicach Górnych, w Tomaszowie Bolesławieckim, w Warcie Bolesławieckiej, w Iwinach	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 6- Infrastruktura spójności społecznej; PROW 2014-2020	X	X
20	Budowa boisk do gry w piłkę plażową w Warcie Bolesławieckiej, w Iwinach	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 6- Infrastruktura spójności społecznej; PROW 2014-2020	X	X
21	Budowa basenu w Raciborowicach Górnych i w Tomaszowie Bolesławieckim	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 6- Infrastruktura spójności społecznej; PROW 2014-2020	X	X
22	Budowa ścieżki rowerowej na byłym torowisku biegnącym na terenie gminy	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 6- Infrastruktura spójności społecznej; PROW 2014-2020	X	X
23	Przygotowanie terenów inwestycyjnych w strefie ekonomicznej w Warcie Bolesławieckiej w zakresie zaopatrzenia w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, energetyczną, gazową, drogową	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 1, Przedsiębiorstwa i innowacje	X	-
24	Przygotowanie terenów inwestycyjnych w strefie ekonomicznej w Warcie Bolesławieckiej w zakresie zaopatrzenia w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, energetyczną, gazową,	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 1, Przedsiębiorstwa i innowacje	X	-

	drogową				
25	Przygotowanie terenów inwestycyjnych w strefie ekonomicznej w Szczytnicy w zakresie zaopatrzenia w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, energetyczną, gazową, drogową	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 1, Przedsiębiorstwa i innowacje	X	-
26	Przygotowanie terenów inwestycyjnych w strefie ekonomicznej w Wilczym Lesie w zakresie zaopatrzenia w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, energetyczną, gazową, drogową	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 1, Przedsiębiorstwa i innowacje	X	-
27	Przygotowanie terenów inwestycyjnych w strefie ekonomicznej w Wartowicach w zakresie zaopatrzenia w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, energetyczną, gazową, drogową	X	RPO 2014-2020-oś priorytetowa 1, Przedsiębiorstwa i innowacje	X	-
28	Tworzenie bądź modernizacja miejsc dla tworzenia produktów przez kobiety z terenu gminy, szczególnie przy świetlicach wiejskich w poszczególnych miejscowościach gminy	X	PROW 2014-2020	X	

CZĘŚĆ 8.

**MONITOROWANIE
I
EWALUACJA**

Strategia deklaruje zestaw fundamentalnych dla rozwoju gminy wartości oraz wskazuje kierunki jego działań. Wyznaczenie na jej podstawie konkretnych celów należy do prerogatyw władz gminy, które w swojej działalności muszą uwzględniać bieżące priorytety i zaistniałe uwarunkowania. Z tych przyczyn rozliczanie realizacji Strategii poprzez z góry określone wskaźniki mijają się z logiką zarządzania długofalowego i usztywniłoby procesy decyzyjne.

Stąd też najlepsze efekty przyniesie monitorowanie Strategii polegające na bieżącej i prowadzonej z wielu punktów widzenia analizie porównawczej, która będzie oceniać w jaki sposób rozwój gminy jest zbieżny z celami i wskazaniem określonymi w Strategii. Przyjmuje się iż monitoring będzie polegać na bieżącej kontroli, na stałym gromadzeniu danych oraz ich analizie, a zauważone rozbieżności doprowadzą do modyfikacji działań, albo też modyfikacji zapisów przyjętych w Strategii. W tej materii niezwykle ważnym elementem jest czas w jakim stwierdzono zmiany wymagające ingerencji w treść dokumentu – im wcześniej zostaną one wprowadzone, tym mniej wystąpi nieprawidłowości i szybciej zostaną niejako zatwierdzone zauważone zmiany w obszarach życia społeczno-gospodarczego gminy.

Za bieżący monitoring dokumentu strategicznego odpowiedzialni będą pracownicy na kluczowych, kierowniczych stanowiskach Urzędu Gminy, ewentualnie powołany do tego celu stały zespół zadaniowy.

Z procesem monitoringu ściśle powiązana jest ewaluacja. Ewaluacja strategii ma w tym przypadku na celu ocenę zasadności i skuteczności podejmowanych działań oraz ocenę osiągniętych, wybranych wskaźników realizacji Strategii.

Podobnie jak w przypadku monitoringu, za ewaluację odpowiedzialni będą pracownicy na kluczowych, kierowniczych stanowiskach Urzędu Gminy, ewentualnie powołany do tego celu stały zespół zadaniowy.

Ta grupa pracowników Urzędu na podstawie danych zgromadzonych poprzez system monitoringu i podczas ewaluacji opracowywać będzie raporty z badań.

Ewaluacja działań prowadzona będzie trójfazowo, a jej wyniki będą mogły być wykorzystane do bieżącej aktualizacji dokumentu strategicznego:

- 1) **ocena wstępna** – *ex ante* – przeprowadzana będzie na koniec każdego roku budżetowego (kalendarzowego), z tym że pierwsza z takich ocen zostanie przeprowadzona na koniec 2015. Ewaluacja *ex ante* ma wskazać, na ile planowana interwencja jest trafna z punktu widzenia potrzeb oraz spójna w zakresie planowanych celów i sposobów ich realizacji. Służy głównie identyfikacji potencjalnych trudności związanych z wdrażaniem Strategii;
- 2) **ocena pośrednia** – *interim, mid term* – planuje się, iż będzie przeprowadzana w połowie okresu, na który została sporządzona Strategia, czyli po roku 2017. Ta ocena podda analizie osiągnięte na tym etapie produkty i rezultaty, a także dokona pierwszej oceny jakości realizacji Strategii i stopnia zgodności z założeniami wstępnymi. Następnie pozwoli na zdiagnozowanie kontekstu realizacji Strategii – czyli uwarunkowania społeczne, ekonomiczne, prawne, organizacyjne i dzięki niej będzie możliwa analiza określająca na ile dokument strategiczny może być w kolejnych latach realizowany w przyjętej formie. W zależności od wyników analizy, podjęta zostanie decyzja o modyfikacji lub aktualizacji przyjętych założeń;
- 3) **ocena końcowa** – *ex post* – przeprowadzona zostanie w ostatnim roku obowiązywania niniejszej Strategii. Ocenie podlegać będzie dokument strategiczny jako całość w celu:
 - a. oceny na ile udało się osiągnąć założone cele,
 - b. ustalenia, czy osiągnięto wybrane wskaźniki realizacji Strategii, przyjęta misja i wizja,
 - c. oceny skuteczności i efektywności oraz trafności wybranych celów strategicznych i operacyjnych,
 - d. zbadania długotrwałych efektów Strategii oraz ich trwałości,

Wszystkie wnioski i ustalenia zawarte w ocenie końcowej stanowiąc będą bazę w celu podjęcia prac nad opracowaniem Strategii na kolejny horyzont czasowy.

CZĘŚĆ 9

**ZGODNOŚĆ STRATEGII
ROZWOJU ZE
STRATEGICZNYMI
DOKUMENTAMI
NA LATA 2014-2020**

Bazą wyjściową dla budowy Strategii stanowić powinny kierunki rozwoju kraju przyjęte przez dokumenty strategiczne subregionów, województwa, kraju oraz Unii Europejskiej.

Wzajemnie spójne i powiązane zapewnią realizację przyjętych celów i obszarów interwencji w sposób gwarantujący zrównoważony rozwój gminy, regionu i kraju. Należy jednakże pamiętać o indywidualizacji i cechach wyróżniających gminę czy region. Strategia powinna uwzględniać zasady przyjętych polityk rozwojowych wyższego szczebla a jednocześnie wyznaczać podstawowe obszary interwencji gminy , mogące mieć wpływ na rozwój gminy oraz na rozwój subregionu i województwa.

uzupełniają obszary interwencji określone dokumentami strategicznymi wyższego szczebla.

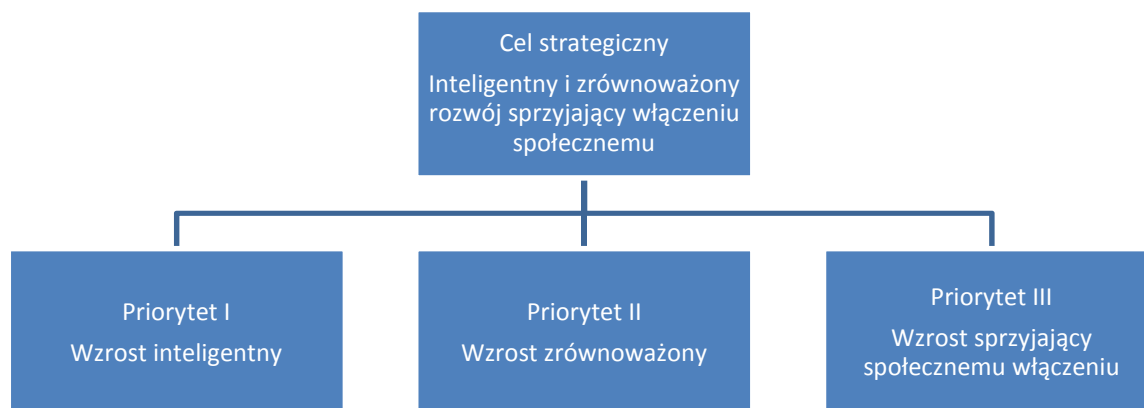
Realizacja wyznaczonych obszarów interwencji w Strategii przyczyni się do osiągnięcia określonych w niej celów rozwojowych gminy

Określone w Strategii kierunki interwencji są zbieżne i spójne z perspektywą przyjętą przez dokumenty strategiczne subregionu i województwa co w czasie horyzontalnym przełoży się na efekty rozwojowe regionu .

Z punktu widzenia spójności Strategii z dokumentami planistycznymi wyższego szczebla należy wskazać podstawowe założenia kluczowych dokumentów mających istotne znaczenie dla wyznaczenia kierunków polityki lokalnej .

„Europa 2020”

Długookresowy program rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej (UE)

Globalizacja jest zjawiskiem powszechnym , który w obecnej dobie ma kolosalne znaczenie dla rozwoju Unii Europejskiej i jej państwa członkowskich. Stawia państwom UE wyzwania i wymusza podejmowanie działań zapobiegających negatywnym wpływom tego zjawiska.

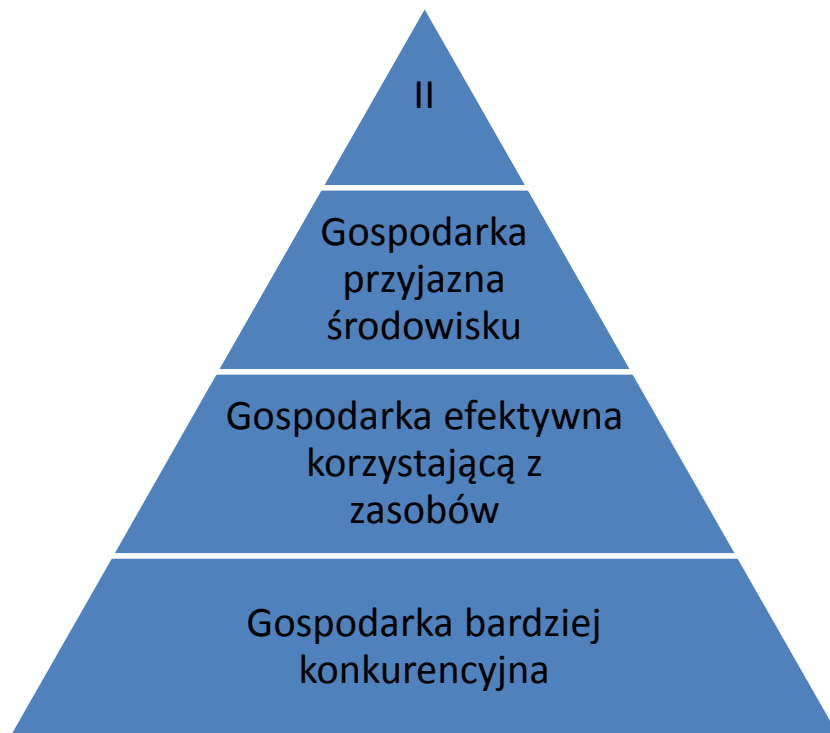
Priorytet I

I. ROZWÓJ INTELIGENTNY

II. ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY

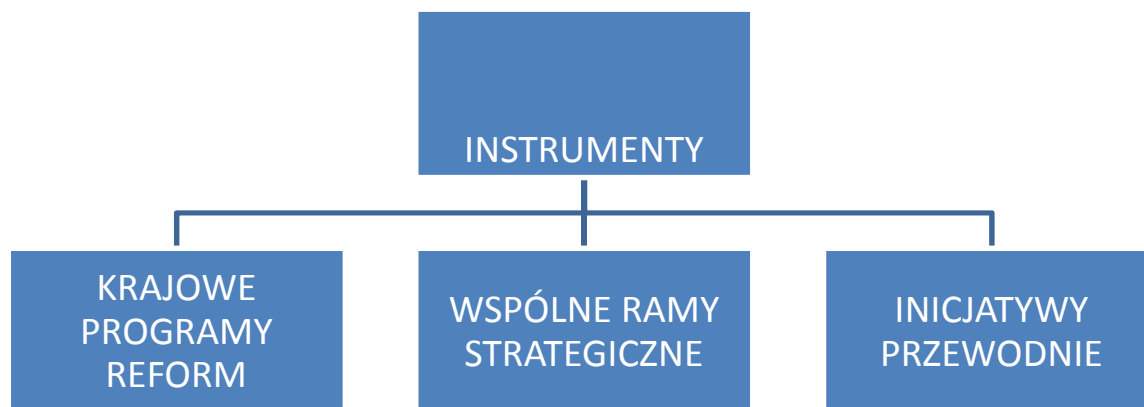

II. ROZWÓJ SPRZYJAJĄCY WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU

Przyjęty cel strategiczny oraz priorytety przez strategię „Europa 2020” realizowane będą poprzez instrumenty zarówno unijne jak i krajowe

WSPÓLNE RAMY STRATEGICZNE

Instrument dla realizacji celów i priorytetów określonych w strategii „EUROPA 2020” mający charakter strategii kierunkowej , w której cele i priorytety Unii „w zakresie inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu przekładane będą na działania w ramach EFRR, Funduszu Spójności, EFS. EFRROW i EFMR , co zapewni zintegrowane wykorzystanie funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych w osiągnięciu wspólnych celów”.

We wspólnych ramach strategicznych znajdują się „kluczowe obszary wsparcia , wyzwania terytorialne , na które należy odpowiedzieć , cele polityczne, priorytetowe obszary działań w zakresie współpracy, mechanizmy koordynacji i mechanizmy spójności i zgodności z politykami gospodarczymi państw członkowskich i Unii”. Przyjęte w dokumencie cele tematyczne odzwierciedlają założone w „EUROPA 2020” priorytety . Państwa członkowskie przygotowując swoje dokumenty strategiczne czy to na szczeblu krajowym regionalnym czy lokalnym muszą uwzględniać wskazane obszary.

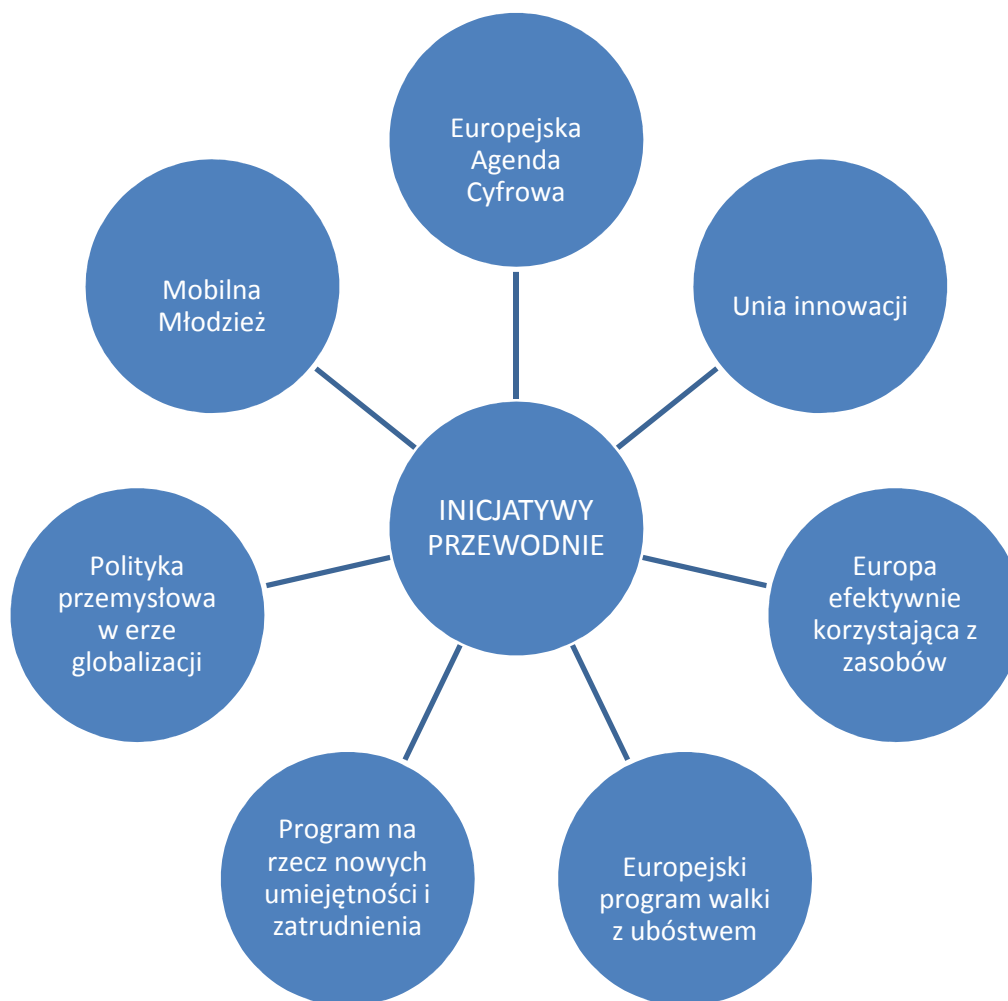

INICJATYWY PRZEWODNIE

Dokumenty Unii Europejskiej będące instrumentami realizacji celów i priorytetów zawartymi w Strategii „Europa 2020” muszą być spójne i ujmować najważniejsze z punktu widzenia dobra społeczności unijnej. Opracowane inicjatywy przewodnie obejmują siedem obszarów interwencji, w których muszą być podjęte działania dla dalszego rozwoju unii i krajów członkowskich.

Podjęcie działań w każdym z wyznaczonych obszarów musi być determinowane lokalnymi uwarunkowaniami a jednocześnie powinny przynieść oczekiwane efekty gospodarcze, społeczne i przestrzenne w skali makro.

Inicjatywy przewodnie obejmują w sposób najobszerniejszy wszystkie dziedziny życia społecznego, gospodarczego, politycznego wymagające interwencji dla pożądanego optymalnego wzrostu rozwoju państw unijnych w tym Polski.

MOBILNA MŁODZIEŻ

Cel: Działania na rzecz poprawy wyników systemów kształcenia oraz ułatwiania młodzieży wejścia na rynek pracy

EUROPEJSKA AGENDA CYFROWA

Cel : Działania na rzecz upowszechniania i umożliwiania szybkiego Internetu oraz korzystania z jednolitego rynku cyfrowego przez społeczeństwa

UNIA INNOWACJI

CEL : Działania na rzecz ułatwienia dostępu do źródeł finansowania badań i innowacji , które dadzą nowe produkty i usługi przyczyniając się do rozwoju gospodarczego oraz tworzenia miejsc pracy

EUROPA EFEKTYWNIE KORZYSTAJĄCA Z ZASOBÓW

Cel : Działania na rzecz szerszego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, stosowania gospodarki nisko emisyjnej, popularyzacji efektywności energetycznej , modernizacji transportu ; działania prowadzące do uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów

POLITYKA PRZEMYSŁOWA W ERZE GLOBALIZACJI

Cel : Działania na rzecz poprawy otoczenia biznesu, przygotowania terenów dla bazy przemysłowej, wspierania silnych, stabilnych gałęzi przemysłu dla lepszego konkurencyjności na rynkach światowych

**PROGRAM NA RZECZ NOWYCH UMIEJĘTNOŚCI I
ZATRUDNIENIA**

Cel :Działania w kierunku modernizacji rynków pracy , zwiększenia wzrostu aktywności zawodowej, mobilności , kształcenia przez całe życie obywateli i dopasowania popytu do podaży na rynku pracy

EUROPEJSKI PROGRAM WALKI Z UBÓSTWEM

Cel :Działania na rzecz spójności społecznej i terytorialnej , koncentracji na wykluczonych społecznie w taki sposób aby wzrost gospodarczy i zatrudnienia był dla nich szeroko dostępny ,działania na rzecz stworzenia wykluczonym społecznie warunków i możliwości uczestnictwa w życiu społeczności

KRAJOWE PROGRAMY REFORM

**Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030”
trzeci etap nowoczesności**

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

CEL STRATEGICZNY

Wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności

CELE OGÓLNE

Sprawne i efektywne państwo	Konkurencyjna gospodarka	Spójność społeczna i terytorialna
------------------------------------	---------------------------------	--

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 , która jest strategicznym dokumentem planistycznym kraju, wyznacza kierunki rozwoju kraju , wskazuje główne obszary interwencji kraju. Nakreślone w Strategii Rozwoju Gminy kierunki interwencji są spójne z przyjętymi w dokumencie strategicznym kraju. Realizacja celów i priorytetów dokonywana będzie poprzez instrumenty tj. polskie strategie zintegrowane, mające pierwszorzędne znaczenie dla kraju, regionu, subregionu oraz polityki lokalnej.

INSTRUMENTY REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU KRAJU DO 2020

ZINTEGROWANE STRATEGIE**Strategia Rozwoju Kapitału ludzkiego****Cel główny**

Rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów w taki sposób , by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia

Cele szczegółowe

<i>Wzrost zatrudnienia</i>	<i>Wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych</i>	<i>Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonym wykluczeniem społecznym</i>	<i>Poprawa zdrowia obywateli i podniesienie efektywności opieki zdrowotnej</i>	<i>Podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli</i>
----------------------------	--	--	--	--

**Strategia Innowacyjności i Efektywności
Gospodarki****Cel główny**

Stworzenie wysoce konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i współpracy przedsiębiorstw, administracji i nauki

Cele szczegółowe

			
<i>Dostosowanie regulacji i finansowania do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki</i>	<i>Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy</i>	<i>Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców</i>	<i>Wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki</i>

Strategia Rozwoju Transportu

Cel główny

Zwiększenie dostępności terytorialnej , poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu, efektywności sektora transportowego utworzenie zintegrowanego systemu transportowego, rozwój efektywnych systemów przewozowych

Cele szczegółowe

				
<i>Stworzenie nowoczesnej i spójnej sieci</i>	<i>Poprawa sposobu organizacji i</i>	<i>Poprawa bezpieczeństwa</i>	<i>Ograniczenie negatywnego wpływu</i>	<i>Zbudowanie racjonalnego modelu</i>

<i>infrastruktury transportowej</i>	<i>zarządzania systemem transportowym</i>	<i>użytkowników ruchu oraz przewożonych towarów</i>	<i>transportu na środowisko</i>	<i>finansowania inwestycji infrastrukturalnych</i>
-------------------------------------	---	---	---------------------------------	--

Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko

Cel główny

Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii, poprawa efektywności energetycznej, ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko

Cele szczegółowe

<i>Rozwój konkurencyjnego rynku energii, modernizacja sektora energetycznego, wspieranie i promocja nowych technologii, wzrost znaczenia OZE i energetyki jądrowej</i>	<i>Wielofunkcyjna gospodarka leśna, racjonalne gospodarowanie wodami, odpadami, zasobami kopalin, poprawa jakości powietrza, promowanie zachowań ekologicznych, uporządkowanie zarządzania przestrzenią</i>	<i>Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy, zapewnienie dostępu do czystej wody i czystego powietrza</i>
--	---	--

Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP 2020

Cel główny

Wzmocnienie efektywności i spójności systemu bezpieczeństwa narodowego- synergia (wspólne działanie dające większe, lepsze efekty , kooperację (współpraca), synchronizację) wysiłków organów, instytucji i służb państwowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa

Cele szczegółowe

<i>Kształtowanie stabilnego międzynarodowego o środowiska bezpieczeństwa w wymiarze regionalnym i globalnym</i>	<i>Umocnienie zdolności państwa do obrony</i>	<i>Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa a narodowego</i>	<i>Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa</i>	<i>Tworzenie warunków do rozwoju zintegrowanego systemu bezpieczeństwa a narodowego</i>
---	---	--	---	---

Strategia – Sprawne Państwo 2020**Cel główny**

Zwiększenie skuteczności i efektywności państwa otwartego na współpracę z obywatelami

Cele szczegółowe

<i>Zasada otwartego rządu- (przejrzystość i efektywność administracji publicznej; wzrost dostępności zasobów sektora publicznego; zwiększenie zdolności administracji do angażowania obywateli w proces rządzenia i konsultacji</i>	<i>Sprawność instytucjonalna państwa – uporządkowanie kompetencji organów administracji publicznej, obniżenie udziału kosztów usługowych w kosztach ogólnych; podniesienie jakości dostępności świadczonych usług; udostępnienie zasobów informacyjnych, likwidacja barier , luk prawnych hamujących rozwój</i>	<i>Sprawne zarządzanie – zarządzanie finansami; zarządzanie rozwojem kraju; koordynacja prowadzenia spraw międzynarodowych; zarządzanie majątkiem; rozwijanie współpracy przy realizacji zadań publicznych wpływających na rozwój państwa</i>	<i>Upraszczenie procedur administracyjnych</i>
--	---	---	--

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego

Cel główny

Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne.

Cele szczegółowe

<i>Wspieranie mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami nowelizacji istniejących regulacji prawnych, która ma umożliwić wprowadzenie do porządku prawnego formuły partnerstwa publiczno-społecznego oraz jej upowszechnienie w administracji publicznej i organizacjach obywatelskich</i>	<i>Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej. Wspieraniu rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu”</i>
---	--

**Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020
Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie**

Cel główny

Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.

Cele szczegółowe

<i>Wspomaganie wzrostu</i>	<i>Budowa warunków spójności terytorialnej i</i>	<i>Tworzenie warunków dla skutecznej,</i>
----------------------------	--	---

<i>konkurencyjności regionów</i>	<i>przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych</i>	<i>efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie</i>
----------------------------------	---	---

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa, Rybactwa

Cel główny

Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju

Cele szczegółowe

<i>Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich</i>	<i>Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej</i>	<i>Bezpieczeństwo żywnościowe</i>	<i>Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego</i>	<i>Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich</i>
---	---	-----------------------------------	---	---

Cel główny i cele szczegółowe ujęte w strategii w pełni odpowiadają misji celom Wspólnej Polityki Rolnej oraz unijnym priorytetom rozwoju obszarów wiejskich.

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014-2020

Instrumentem realizacji celów Strategii będzie Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014- 2020 .Jest to bardzo ważny dokument zawierający kierunki wsparcia obszarów wiejskich. Gmina Warta Bolesławiecka jest gminą wiejską, stąd też niejednokrotnie realizując wyznaczone w Strategii cele gmina będzie korzystała z wsparcia finansowego z tego właśnie Programu. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 skierowany jest przede wszystkim na budowę konkurencyjności rolnictwa i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Cel strategiczny

**Poprawa konkurencyjności rolnictwa,
zrównoważone zarządzanie zasobami
naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu
oraz zrównoważony rozwój terytorialny
obszarów wiejskich**

Cele ogólne	Cele szczegółowe
Cel I -ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich	Wspieranie innowacji, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
	Wzmocnienie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją w celu poprawy wydajności zarządzania i ochrony środowiska
	Promowanie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnym i leśnym
Cel II - Poprawa rentowności gospodarstw rolnych	Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw rolnych i ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych, szczególnie z

i konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej we wszystkich regionach, promowanie innowacyjnych technologii rolnych oraz zrównoważone zarządzanie lasem	myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek oraz zróżnicowania produkcji rolnej
	Ułatwianie wejścia do sektora rolnictwa, rolnikom posiadającym odpowiednie umiejętności, a w szczególności wymiany pokoleń
Cel III- Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie	Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe
	Wspieranie zarządzania ryzykiem w gospodarstwach rolnych
Cel IV- Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa	Odtwarzanie i ochrona oraz wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej i stanu europejskich krajobrazów
	Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów
	Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

<p>Cel V- Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i Przechodzenie na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w Sektorach rolnym, spożywczym i leśnym</p>	<p>Promowanie ochrony i pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie</p>
<p>Cel VI- zwiększenie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich</p>	<p>Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy</p> <p>Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich</p>

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030

Ład przestrzenny jest podstawowym elementem polityki przestrzennej kraju. Ład przestrzenny rozumiany nie tylko jako spójność terytorialna w różnych wymiarach przestrzennych ale uwzględniający bieżące uwarunkowania i kierunki rozwoju kraju. Przestrzenne zagospodarowanie to wyzwanie rozwojowe kraju ukierunkowane na zrównoważony rozwój z uwzględnieniem zachodzących procesów gospodarczych oraz zapewnieniem udziału mieszkańców w procesach rozwojowych poprzez dostęp do miejsc pracy oraz usług publicznych .

Dokument jest podstawą dla tworzenia koncepcji przestrzennego zagospodarowania regionu, miast i gmin w taki sposób, aby zapewnić wzajemną spójność , uporządkowaną przestrzeń w każdym obszarze funkcjonowania państwa, regionu, miasta i gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Warta Bolesławiecka na lata 2014-2020 uwzględnia uwarunkowania zawarte w dokumentach planistycznych wyższego szczebla oraz zapisy przyjęte koncepcją zagospodarowania przestrzennego gminy Warta Bolesławiecka. Kierunki rozwoju gminy nakreślone w Strategii wyznaczone zostały w oparciu o zidentyfikowane obszary interwencji. Wyznaczone cele rozwoju gminy zdeterminowane są wyzwaniami rozwojowymi kraju, regionu, subregionu, ale ich realizacja pozwoli na zminimalizowanie obszarów interwencji i dalszy rozwój gminy. Jednym z najważniejszych elementów przyjętych przy kreśleniu kierunków rozwoju gminy jest zachowanie trwałego ładu przestrzennego gminy spójnego z wizją przestrzennego zagospodarowania kraju, regionu, subregionu. Strategia uwzględnia wyzwania rozwojowe i cele polityki rozwoju w wymiarze przestrzennym.

**STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA
DOLNOŚLĄSKIEGO 2020**

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 jest strategicznym dokumentem dla Dolnego Śląska, którym gminy dolnośląskie powinny się kierować przy tworzeniu swoich strategii. Wyznacza on kierunki rozwoju Dolnego Śląska w perspektywie horyzontalnej wskazując jednocześnie, iż rozwój naszego regionu musi odbywać się z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań.

W dokumencie przyjęte zostało nowe podejście terytorialne tzw. zintegrowane podejście terytorialne oznaczające, iż regionalna polityka rozwoju musi odpowiadać na potrzeby wyznaczonych obszarów interwencji. Kierunki rozwoju przyjęte w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 mają umożliwić uwzględnienie uwarunkowań społecznych, gospodarczych i środowiskowych a także różnorodności obszarów, w których zachodzić będą działania interwencyjne.

Strategia kieruje się zasadą zrównoważonego rozwoju regionu w postaci ładu przestrzennego, gospodarczego i społecznego a jednocześnie kładzie nacisk na spójność. W związku z przyjęciem w dokumencie zintegrowanego podejścia terytorialnego określone zostały zarówno obszary integracji jak i obszary interwencji, które objęte będą wsparciem środków unijnych. W zależności od obszaru, strategia proponuje zróżnicowane działania i instrumenty w zależności od zidentyfikowanych potrzeb.

Gmina Warta Bolesławiecka zadeklarowała przystąpienie do Zachodniego Obszaru Integracji i Aglomeracji Legnickiej jako obszaru interwencji.

CEL STRATEGICZNY

***Nowoczesna gospodarka i wysoka jakość życia
w atrakcyjnym środowisku***

Cele ogólne

Rozwój gospodarki opartej na wiedzy

- ⇒ Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej
- ⇒ Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw ,zwłaszcza MŚP
- ⇒ Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa
- ⇒ Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno informacyjnych
- ⇒ Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników
- ⇒ Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia
- ⇒ Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne

ZACHODNI OBSZAR INTEGRACJI

Gmina Warta Bolesławiecka przystąpiła do Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Zachodniego Obszaru Integracji. Obszar ten został wyznaczony w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 jako obszar , w którym powinny być przyjęte kierunki rozwoju z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań , cech charakterystycznych dla tego obszaru a jednocześnie stanowiły spójność z założeniami Strategii Rozwoju Kraju 2014-2020.

Współdziałanie gmin i powiatów skupionych w tym obszarze powinno przynieść korzyści nie tylko dla poszczególnych jednostek ale dla całego obszaru. Stąd też podstawowe znaczenie dla rozwoju subregionu stanowić będzie wypracowanie celów nakierowanych zarówno na rozwój poszczególnych gmin i powiatów a jednocześnie wpływających na rozwój całego obszaru . W nowej perspektywie finansowej jest to nowy sposób na współpracę samorządów , bowiem współpraca polegać będzie na wyjściu poza granice administracyjne samorządów. Należy zaznaczyć, iż powstanie tego rodzaju współpracy pociągnie za sobą wspólne

wypracowywanie problemów w skali subregionu i działań skierowanych na zminimalizowanie bądź wyeliminowanie ich. Tego rodzaju współpraca samorządów nosi nazwę Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych .ZIT zostały zdefiniowane przez Komisję Europejską i wpisują się do regulacji regionalnej polityki spójności w nowym okresie programowania. Oznacza to, iż w nowej perspektywie finansowej priorytet stanowić będą projekty na większą skalę . Pierwszorzędne znaczenie mieć będą projekty rozwiązujące problemy obszaru np. transport, komunikacja, ochrona środowiska itp. Ważne jest aby wypracowane projekty przyczyniały się do zrównoważonego rozwoju obszaru integracji , ujmowały obszary problemowe poszczególnych gmin i powiatów stanowiące elementy składające się na całość projektu.

Dokumentem, który ma być przyjęty przez Stowarzyszenie , stanowić ma podstawy do działania i wyznaczać będzie cele działalności Stowarzyszenia jest Statut. Założone w Statucie cele dotyczą nie tylko samego Stowarzyszenia ale powinny być wyznacznikami działania dla członków.

Cele Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Zachodniego Obszaru Integracji

- ◆ wspieranie działań zmierzających do racjonalnego planowania przestrzennego w Zachodnim Obszarze Integracji
- ◆ podejmowanie działań w zakresie rozwoju infrastruktury i gospodarki komunalnej
- ◆ koordynacja współdziałania gmin i powiatów zmierzająca do podtrzymania dziedzictwa kulturowego
- ◆ podejmowanie działań zmierzających do gospodarczego i kulturalnego rozwoju gmin i powiatów Zachodniego Obszaru Integracji
- ◆ podejmowanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju Zachodniego Obszaru Integracji
- ◆ podejmowanie wspólnych przedsięwzięć z partnerami zagranicznymi
- ◆ organizowanie i wspieranie wypoczynku dzieci i młodzieży

- ◆ podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania bezrobociu i ograniczania jego skutków
- ◆ podejmowanie działań w zakresie rozwoju systemu pomocy społecznej
- ◆ podejmowanie działań na rzecz ograniczenia skutków niepełnosprawności
- ◆ wspieranie turystyki i podejmowanie działań na rzecz regionalnych przedsięwzięć turystycznych
- ◆ upowszechnianie wiedzy na temat bezpieczeństwa publicznego i podejmowania działań na rzecz jego poprawy
- ◆ wspieranie inicjatyw na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego
- ◆ działania na rzecz spójności komunikacyjnej Zachodniego Obszaru Integracji
- ◆ promocja Zachodniego Obszaru Integracji

Spójność Strategii Rozwoju Gminy Warta Bolesławiecka na lata 2014-2020 ze strategicznymi dokumentami planistycznymi

SPÓJNOŚĆ CELU STRATEGICZNEGO GMINY WARTA BOLESŁAWIECKA z celami strategicznymi Subregionu, Regionu, Kraju, Unii Europejskiej

Wyznaczony w Strategii Gminy cel strategiczny dokładnie wpisuje się w przyjęte przez strategiczne dokumenty planistyczne Unii Europejskiej i kraju cele strategiczne.

W dobie szybko rozwijających się światowych gospodarek istnieje potrzeba spojrzenia i ukierunkowania działań na obszary , których rozwój zagwarantuje postęp cywilizacyjny kraju . Kierunki rozwoju przyjęte w dokumentach planistycznych Unii i kraju nakreślone zostały w odniesieniu do sytuacji gospodarczej, społecznej i przestrzennej Europy i kraju.

Niezmiennie istotnym elementem rozwoju jest działanie na rzecz konkurencyjności wobec coraz bardziej rozwijających się gospodarek światowych. Analiza sytuacji w kraju i Europie na tle państw pozaunijnych nie pozostawia złudzeń , iż należy w sposób zdecydowany podjąć efektywne działania mające na celu wzrost konkurencyjności państw europejskich w tym Polski.

Strategiczne dokumenty planistyczne Unii Europejskiej , Polski i regionu wyznaczyły główne obszary decydujące o wzroście konkurencyjności . Konkurencyjność w szerokim rozumieniu to głównie gospodarka ale nie tylko , to również zrównoważony rozwój oraz jakość życia mieszkańców.

Rozwój Gminy nakreślony Strategią Rozwoju Gminy Warta Bolesławiecka na lata 2014-2020 oparty jest na trzech podstawowych filarach tj. gospodarce, przestrzeni publicznej oraz kapitale społecznym .

Cel strategiczny gminy przyjęty Strategią Rozwoju Gminy wychodzi naprzeciw tendencjom rozwojowym określonymi w Strategiach wyższego rzędu.

Cel strategiczny gminy obejmuje obszary , które mają podstawowe znaczenie zarówno dla rozwoju gminy i jest w pełni spójni z wyznaczonymi kierunkami rozwoju regionu i kraju .

Wymiar przestrzenny to zrównoważony rozwój ; wymiar społeczny to jakość życia i wymiar gospodarczy to gospodarka i kapitał społeczny. określone w Strategii Rozwoju Gminy to główne wyznaczniki wzrostu konkurencyjności gminy, regionu i kraju.

CEL STRATEGICZNY STRATEGII GMINY

Zrównoważony rozwój, wysoka jakość życia, czyste środowisko, wykorzystanie posiadanych zasobów w promowaniu gminy jako optymalnego miejsca do zamieszkania i inwestowania

**CEL STRATEGICZNY SUBREGIONU –ZACHODNIEGO OBSZARU
INTEGRACJI**

Wsparcie działań na rzecz rozwoju gmin i powiatów zrzeszonych w Zachodnim Obszarze Integracji oraz jego rozwoju

**CEL STRATEGICZNY STRATEGII ROZWOJU
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2020**

Nowoczesna gospodarka i wysoka jakość życia w atrakcyjnym środowisku

**CEL STRATEGICZNY ŚREDNIOOKRESOWEJ STRATEGII
ROZWOJU KRAJU DO 2020**

Wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności

**CEL STRATEGICZNY STRATEGII
UNII EUROPEJSKIEJ – EUROPA 2020****Inteligentny i zrównoważony rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu****SPÓJNOŚĆ CELÓW OGÓLNYCH GMINY WARTA
BOLESŁAWIECKA z celami ogólnymi
subregionu, regionu, kraju, Unii Europejskiej**

Dla realizacji celu strategicznego wyznaczonego w Strategii Rozwoju Gminy niezbędne jest określenie priorytetów doprecyzowujących wyznaczony cel strategiczny. Za owe priorytety przyjęte zostały cele ogólne w sferach przestrzennej, społecznej i gospodarczej. Zidentyfikowane cele ogólne ukierunkowane są na dobro wspólne a jednocześnie wzmacniające spójność przestrzenną, identyfikację społeczną oraz aktywność gospodarczą.

Cele ogólne obejmują:

- 1) zagadnienia będące charakterystyczne dla obszarów wiejskich oraz zakładają wypracowanie metod wykorzystania wewnętrznego potencjału, spójności przestrzennej w obszarze komunikacji , bezpieczeństwa, innowacyjności , administracji;
- 2) zagadnienia związane z rolą samorządu gminnego w stymulowaniu kierunków rozwoju gminy, w wypracowywaniu konsensusu dla dobra wspólnego, w popieraniu inicjatyw społecznych , poszerzaniu przestrzeni dla społeczności lokalnej jako uczestnika procesów rozwoju gminy; tworzenia warunków dla podnoszenia jakości życia w gminie, budowania kapitału społecznego , ochrony i wsparcia osób wykluczonych społecznie w tym osób starszych , niepełnosprawnych, dzieci ,

- 3) zagadnienia związane z rozwojem gospodarczym gminy , z efektywnym wykorzystaniem posiadanych zasobów, z wsparciem osób aktywnych zawodowo; tworzeniem miejsc dla tworzenia produktu lokalnego oraz rozwoju małej przedsiębiorczości lokalnej społeczności oraz ich promocja

Wskazane w Strategii Cele ogólne określone zostały w oparciu o dokonaną diagnozę stanu istniejącego gminy oraz trendy rozwojowe wyznaczone w dokumentach planistycznych regionu, kraju i unii europejskiej. Są w pełni zgodne z celami dokumentów wyższego rzędu i są ich uzupełnieniem .

Cele ogólne są wypracowane w drodze konsultacji i stanowią kompromis społeczny dla pomyślnego rozwoju gminy. Określone cele ogólne są jasne i realne. Ich realizacja pozwoli na harmonijny i zrównoważony rozwój gminy z zastosowaniem innowacyjnych metod i rozwiązań, z wykorzystaniem posiadanych zasobów oraz przy udziale lokalnego kapitału społecznego.

Poniżej przedstawiono spójność celów ogólnych Strategii Rozwoju Gminy Warta Bolesławiecka na lata 2014-2020.

WYMIAR PRZESTRZENNY

Strategia Rozwoju Gminy na lata 2014-2020	Strategia Rozwoju Zachodniego Obszaru Integracji	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do roku 2020	Średnio okresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r.	Strategia Unii Europejskiej Europa 2020
Cel ogólny I	Cel ogólny	Cel ogólny	Cel ogólny	Cel ogólny
Wzmocnienie wizerunku gminy poprzez stworzenie i umocnienie wewnętrznej i zewnętrznej spójności komunikacyjnej , zapewnienie optymalnego poczucia bezpieczeństwa mieszkańców,	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie działań w zakresie rozwoju infrastruktury i gospodarki komunalnej • Koordynacja współdziałania gmin i powiatów zmierzająca do podtrzymania dziedzictwa 	<ul style="list-style-type: none"> • Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej ; • Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i 	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawne i efektywne państwo; • Spójność społeczna i terytorialna 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój Zrównoważony

wspieranie rozwoju infrastruktury technicznej na wysokim poziomie z zastosowaniem rozwiązań innowacyjnych przyjaznych środowisku, ochronę dóbr przyrodniczych i kulturowych, sprawną i przyjazną administrację	kulturowego <ul style="list-style-type: none"> • Upowszechnianie wiedzy na temat bezpieczeństwa publicznego i podejmowania działań na rzecz jego poprawy • Działania na rzecz spójności komunikacyjnej Zachodniego Obszaru Integracji 	poprawa poziomu bezpieczeństwa <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych 		
--	---	---	--	--

WYMIAR SPOŁECZNY

Strategia Rozwoju Gminy na lata 2014-2020	Strategia Rozwoju Zachodniego Obszaru integracji	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do roku 2020	Średnio okresowa Strategia Rozwoju Kraju do roku 2020	Strategia Unii Europejskiej Europa 2020
Cel ogólny II	Cele ogólne	Cele ogólne	Cele ogólne	Cele ogólne
Cel ogólny Człowiek jest najważniejszy – poprawa jakości życia społeczności lokalnej poprzez stworzenie warunków dla rozwoju rodziny, pobudzanie i wspieranie aktywności mieszkańców we włączanie się w zarządzanie rozwojem,	<ul style="list-style-type: none"> • Organizowanie i wspieranie wypoczynku dzieci i młodzieży • Podejmowanie działań w zakresie rozwoju systemu pomocy społecznej • Podejmowanie działań na rzecz ograniczenia skutków 	<ul style="list-style-type: none"> • Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia; • Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne 	<ul style="list-style-type: none"> • Spójność społeczna i terytorialna • Konkurencyjna gospodarka 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu

zapewnienie efektywnej ochrony zdrowotnej, społecznej, wsparcie osób wykluczonych społecznie, zapewnienie optymalnych warunków dla rozwoju wysokiej jakości edukacji , oraz utworzenie i popularyzacja miejsc dla wspólnej integracji i rekreacji	niepełnosprawności • Wspieranie inicjatyw na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego			
---	--	--	--	--

WYMIAR GOSPODARCZY

Strategia Rozwoju Gminy na lata 2014-2020	Strategia Rozwoju Zachodniego Obszaru Integracji	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do roku 2020	Średnio okresowa Strategia Rozwoju Kraju do roku 2020	Strategia Unii Europejskiej Europa 2020
Cel ogólny III	Cele ogólne	Cele ogólne	Cele ogólne	Cele ogólne
Cel ogólny Bogactwa naturalne – przyszłością gminy - wsparcia ukierunkowane na rozwój lokalnej przedsiębiorczości, wykorzystanie potencjału intelektualnego mieszkańców, kooperacja z podmiotami	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania bezrobociu i ograniczania jego skutków • Promocja Zachodniego Obszaru Integracji • Podejmowanie działań zmierzających do gospodarczego i kulturalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój gospodarki opartej na wiedzy; • Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw , zwłaszcza MŚP; • Ochrona środowiska naturalnego , efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie 	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurencyjna gospodarka • Sprawne i efektywne państwo 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój inteligentny

zewnątrznymi dla monitoringu rynku pracy, tworzenie instrumentów wspomagania aktywnych gospodarczo, w tym osób niepełnosprawnych aktywna promocja posiadanych zasobów ,	rozwoju gmin i powiatów Zachodniego Obszaru Integracji	do zmian klimatu i poprawa bezpieczeństwa • Zwiększenie dostępności komunikacyjno-informacyjnych		
---	--	---	--	--